

- หมายเลข 2361 สายแยกทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 201 (หนองเขียด) - ภูผาม่าน พ.ศ. 2542²¹⁰
57. พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในท้องที่ตำบลห้วยทราย อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี เพื่อย้ายทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 สายกรุงเทพมหานคร-แม่สาย (เขตแดน) ตอนทางแยกต่างระดับหินกอง พ.ศ. 2542²¹¹
58. พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในท้องที่ตำบลบ้านหวาย อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อย้ายแผ่นดินหมายเลข 2209 สายแยกทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 (น้ำตก) - บรรจบทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2010 (บ้านหวาย) พ.ศ. 2542²¹²
59. พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในท้องที่ตำบลท้ายดง อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อย้ายทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1301 สายแยกทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 11 (หนองขนาบ) - บรรจบทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1205 (วังโป่ง) พ.ศ. 2542²¹³
60. พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในท้องที่ตำบลหนองธง ตำบลป่าบอน อำเภอป่าบอน ตำบลโคกสัก อำเภอบางแก้ว ตำบลเขาชัยสน ตำบลควนขนุน อำเภอเขาชัยสน และตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เพื่อสร้างทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 สาย กรุงเทพมหานคร - คลองพรวน ตอนรัตภูมิ - พัทลุง พ.ศ. 2542²¹⁴
61. พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542²¹⁵
62. พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 18) พ.ศ. 2542²¹⁶
63. พระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2542²¹⁷
64. พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2542²¹⁸
65. พระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542²¹⁹
66. พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543²²⁰

²¹⁰ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 82 ก วันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2542, หน้า 4.

²¹¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 82 ก วันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2542, หน้า 7.

²¹² ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 82 ก วันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2542, หน้า 10.

²¹³ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 82 ก วันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2542, หน้า 13.

²¹⁴ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 82 ก วันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2542, หน้า 16.

²¹⁵ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 94 ก วันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2542, หน้า 1.

²¹⁶ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 94 ก วันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2542, หน้า 41.

²¹⁷ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 94 ก วันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2542, หน้า 44.

²¹⁸ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 98 ก วันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2542, หน้า 1.

²¹⁹ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 98 ก วันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2542, หน้า 4.

²²⁰ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 98 ก วันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2542, หน้า 1.

67. พระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น พ.ศ. 2542²²¹
68. พระราชบัญญัติว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. 2542²²²
69. พระราชบัญญัติว่าด้วยการลงคะแนนเสียงเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2542²²³
70. พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542²²⁴
71. พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2542²²⁵
72. พระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. 2542²²⁶
73. พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542²²⁷
74. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542²²⁸
75. พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542²²⁹
76. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542²³⁰
77. พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542²³¹
78. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542²³²
79. พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542²³³
80. พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542²³⁴

²²¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 104 ก วันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2542, หน้า 1.

²²² ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 104 ก วันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2542, หน้า 5.

²²³ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 104 ก วันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2542, หน้า 12.

²²⁴ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 104 ก วันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2542, หน้า 22.

²²⁵ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 104 ก วันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2542, หน้า 25.

²²⁶ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 105 ก วันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2542, หน้า 1.

²²⁷ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 108 ก วันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542, หน้า 1.

²²⁸ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 114 ก วันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542, หน้า 1.

²²⁹ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 114 ก วันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542, หน้า 42.

²³⁰ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 114 ก วันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542, หน้า 45.

²³¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 114 ก วันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542, หน้า 48.

²³² ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 115 ก วันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542, หน้า 1.

²³³ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 115 ก วันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542, หน้า 28.

²³⁴ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 118 ก วันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542, หน้า 1.

81. พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542²³⁵
82. พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 16) พ.ศ. 2542²³⁶
83. พระราชบัญญัติการเดินอากาศ (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2542²³⁷
84. พระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542²³⁸
85. พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542²³⁹
86. พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2542²⁴⁰
87. พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542²⁴¹
88. พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542²⁴²
89. พระราชบัญญัติเครื่องแบบตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2542²⁴³
90. พระราชบัญญัติควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2542²⁴⁴
91. พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542²⁴⁵
92. พระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542²⁴⁶
93. พระราชบัญญัติทุนวิสาหกิจ พ.ศ. 2542²⁴⁷
94. พระราชบัญญัติกีฬามวย พ.ศ. 2542²⁴⁸
95. พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542²⁴⁹
96. พระราชบัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542²⁵⁰

²³⁵ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 118 ก วันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542, หน้า 15.

²³⁶ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 118 ก วันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542, หน้า 36.

²³⁷ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 118 ก วันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542, หน้า 39.

²³⁸ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 120 ก วันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542, หน้า 1.

²³⁹ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 120 ก วันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542, หน้า 21.

²⁴⁰ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 120 ก วันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542, หน้า 49.

²⁴¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 120 ก วันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542, หน้า 70.

²⁴² ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 120 ก วันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542, หน้า 77.

²⁴³ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 120 ก วันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542, หน้า 97.

²⁴⁴ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 121 ก วันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2542, หน้า 1.

²⁴⁵ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 123 ก วันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2542, หน้า 1.

²⁴⁶ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 123 ก วันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2542, หน้า 16.

²⁴⁷ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 128 ก วันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2542, หน้า 1.

²⁴⁸ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 128 ก วันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2542, หน้า 11.

²⁴⁹ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 137 ก วันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2542, หน้า 1.

²⁵⁰ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 137 ก วันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2542, หน้า 9.

97. พระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาลจังหวัดชัยภูมิและศาลจังหวัดภูเขียว พ.ศ. 2542²⁵¹
98. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542²⁵²
- ง) ผลงานด้านการตรากฎหมายของรัฐบาลไทย พ.ศ. 2543 มีพระราชบัญญัติที่ผ่านความเห็นชอบ จำนวน 67 ฉบับ ดังนี้
 1. พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543²⁵³
 2. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดพิทักษ์อรรถาธิบาย พ.ศ. 2530 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2543²⁵⁴
 3. พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543²⁵⁵
 4. พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เพื่อสร้างทางพิเศษสายพญาไท-ศรีนครินทร์ ในท้องที่เขตบางกะปิ และเขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2543²⁵⁶
 5. พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและการดำรงตำแหน่งอัยการอาวุโส พ.ศ. 2543²⁵⁷
 6. พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (ฉบับที่ 18) พ.ศ. 2543²⁵⁸
 7. พระราชบัญญัติสรรพสามิต (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543²⁵⁹
 8. พระราชบัญญัติระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2543²⁶⁰
 9. พระราชบัญญัติคุ้มครองการดำเนินงานของศูนย์ฝึกอบรมวรรณศาสตร์ชุมชนแห่งชาติภาคเอเชียแปซิฟิก พ.ศ. 2543²⁶¹
 10. พระราชบัญญัติองค์การจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543²⁶²

²⁵¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 137 ก วันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2542, หน้า 15.

²⁵² ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 137 ก วันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2542, หน้า 17.

²⁵³ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 9 ก วันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2543, หน้า 1.

²⁵⁴ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 9 ก วันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2543, หน้า 18.

²⁵⁵ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 10 ก วันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2543, หน้า 1.

²⁵⁶ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 10 ก วันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2543, หน้า 23.

²⁵⁷ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 11 ก วันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2543, หน้า 1.

²⁵⁸ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 11 ก วันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2543, หน้า 5.

²⁵⁹ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 11 ก วันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2543, หน้า 8.

²⁶⁰ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 15 ก วันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2543, หน้า 1.

²⁶¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 15 ก วันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2543, หน้า 6.

²⁶² ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 16 ก วันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2543, หน้า 1.

11. พระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543²⁶³
12. พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2543²⁶⁴
13. พระราชบัญญัติการขุดและถมดิน พ.ศ. 2543²⁶⁵
14. พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2543²⁶⁶
15. พระราชบัญญัติโอนกรรมสิทธิ์ที่ราชพัสดุที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ ในท้องที่ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ให้แก่ทายาทของนายถั่ว เมธา²⁶⁷
16. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2543²⁶⁸
17. พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2543²⁶⁹
18. พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในท้องที่ตำบลลุดป่อง อำเภอเมืองเลย และตำบลท่าสะอาด ตำบลนาด้วง อำเภอนาด้วง จังหวัดเลย เพื่อสร้างทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 2138 สายแยกทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 2017 (บ้านใหม่) - นาด้วง พ.ศ. 2543²⁷⁰
19. พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในท้องที่ตำบลกะฮาด ตำบลตานีน ตำบลหนองฉิม อำเภอนีนสง่า และตำบลละหาน อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ เพื่อขยายทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 2180 สายแยกทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 201 (บ้านคำย) - ละหาน พ.ศ. 2543²⁷¹
20. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดิน (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2543²⁷²
21. พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2543²⁷³
22. พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543²⁷⁴

²⁶³ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 16 ก วันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2543, หน้า 34.

²⁶⁴ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 16 ก วันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2543, หน้า 38.

²⁶⁵ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 16 ก วันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2543, หน้า 41.

²⁶⁶ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 17 ก วันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2543, หน้า 1.

²⁶⁷ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 18 ก วันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2543, หน้า 1.

²⁶⁸ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 19 ก วันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2543, หน้า 1.

²⁶⁹ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 21 ก วันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2543, หน้า 1.

²⁷⁰ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 22 ก วันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2543, หน้า 1.

²⁷¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 22 ก วันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2543, หน้า 4.

²⁷² ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 29 ก วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2543, หน้า 1.

²⁷³ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 29 ก วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2543, หน้า 7.

²⁷⁴ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 29 ก วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2543, หน้า 11.

23. พระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. 2543²⁷⁵
24. พระราชบัญญัติสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543²⁷⁶
25. พระราชบัญญัติคุ้มครองการดำเนินงานของสถาบันประกันการลงทุนพหุภาคี พ.ศ. 2543²⁷⁷
26. พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2543²⁷⁸
27. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543²⁷⁹
28. พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2543²⁸⁰
29. พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543²⁸¹
30. พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2543²⁸²
31. พระราชบัญญัติคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ. 2543²⁸³
32. พระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัยเนื่องจากช่วยเหลือราชการ การปฏิบัติงานของชาติ หรือ การปฏิบัติตามหน้าที่มนุษยธรรม พ.ศ. 2543²⁸⁴
33. พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543²⁸⁵
34. พระราชบัญญัติให้ใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543²⁸⁶
35. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543²⁸⁷
36. พระราชบัญญัติเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่ง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543²⁸⁸
37. พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543²⁸⁹

²⁷⁵ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 31 ก วันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2543, หน้า 1.

²⁷⁶ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 37 ก วันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2543, หน้า 1.

²⁷⁷ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 37 ก วันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2543, หน้า 12.

²⁷⁸ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 37 ก วันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2543, หน้า 14.

²⁷⁹ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 37 ก วันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2543, หน้า 18.

²⁸⁰ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 37 ก วันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2543, หน้า 22.

²⁸¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 41 ก วันที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2543, หน้า 1.

²⁸² ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 41 ก วันที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2543, หน้า 12.

²⁸³ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 41 ก วันที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2543, หน้า 28.

²⁸⁴ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 41 ก วันที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2543, หน้า 43.

²⁸⁵ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 42 ก วันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2543, หน้า 1.

²⁸⁶ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 44 ก วันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2543, หน้า 1.

²⁸⁷ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 44 ก วันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2543, หน้า 13.

²⁸⁸ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 44 ก วันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2543, หน้า 46.

²⁸⁹ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 45 ก วันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2543, หน้า 1.

38. พระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2494 พ.ศ. 2543²⁹⁰
39. พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543²⁹¹
40. พระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. 2543²⁹²
41. พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2543²⁹³
42. พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียมอาวุธปืน (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2543²⁹⁴
43. พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2544²⁹⁵
44. พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชา พ.ศ. 2543²⁹⁶
45. พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ พ.ศ. 2543²⁹⁷
46. พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐเกาหลี พ.ศ. 2543²⁹⁸
47. พระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พ.ศ. 2543²⁹⁹
48. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543³⁰⁰
49. พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543³⁰¹
50. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2543³⁰²

²⁹⁰ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 51 ก วันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2543, หน้า 1.

²⁹¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 59 ก วันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2543, หน้า 1.

²⁹² ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 66 ก วันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2543, หน้า 1.

²⁹³ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 92 ก วันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2543, หน้า 1.

²⁹⁴ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 92 ก วันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2543, หน้า 4.

²⁹⁵ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 94 ก วันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2543, หน้า 1.

²⁹⁶ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 99 ก วันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543, หน้า 1.

²⁹⁷ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 99 ก วันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543, หน้า 4.

²⁹⁸ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 99 ก วันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543, หน้า 7.

²⁹⁹ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 99 ก วันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543, หน้า 10.

³⁰⁰ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 100 ก วันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543, หน้า 1.

³⁰¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 103 ก วันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543, หน้า 1.

³⁰² ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 103 ก วันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543, หน้า 4.

51. พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2543³⁰³
52. พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543³⁰⁴
53. พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2543³⁰⁵
54. พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2543³⁰⁶
55. พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 18) พ.ศ. 2543³⁰⁷
56. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดพิทักษ์ตราศุลกากร พ.ศ. 2530 (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2543³⁰⁸
57. พระราชบัญญัติการทำเรือแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2543³⁰⁹
58. พระราชบัญญัติการรถไฟแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2543³¹⁰
59. พระราชบัญญัติให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้ยืมหรืออุปถัมภ์เงินกู้ยืมเงิน พ.ศ. 2543³¹¹
60. พระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543³¹²
61. พระราชบัญญัติการค้าน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2543³¹³
62. พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2543³¹⁴
63. พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2543³¹⁵
64. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดป้องกันการใช้สารละเหย พ.ศ. 2533 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543³¹⁶
65. พระราชบัญญัติการรถไฟฟ้ามหานครแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2543³¹⁷

³⁰³ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 103 ก วันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543, หน้า 6.

³⁰⁴ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 103 ก วันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543, หน้า 8.

³⁰⁵ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 103 ก วันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543, หน้า 12.

³⁰⁶ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 105 ก วันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543, หน้า 1.

³⁰⁷ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 108 ก วันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543, หน้า 1.

³⁰⁸ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 108 ก วันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543, หน้า 8.

³⁰⁹ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 111 ก วันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543, หน้า 1.

³¹⁰ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 111 ก วันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543, หน้า 4.

³¹¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 111 ก วันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543, หน้า 7.

³¹² ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 111 ก วันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543, หน้า 10.

³¹³ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 111 ก วันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543, หน้า 14.

³¹⁴ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 111 ก วันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543, หน้า 32.

³¹⁵ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 111 ก วันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543, หน้า 35.

³¹⁶ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 111 ก วันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543, หน้า 38.

³¹⁷ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 114 ก วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2543, หน้า 1.

66. พระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2543³¹⁸
67. พระราชบัญญัติสภาพที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2543³¹⁹

จ) ผลงานด้านการตรากฎหมายของรัฐธรรมนูญไทย พ.ศ. 2544 มีกฎหมายผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภา จำนวน 27 ฉบับ จำแนกเป็น พระราชบัญญัติ จำนวน 26 ฉบับ และ พระราชกำหนด จำนวน 1 ฉบับ ดังนี้

1. พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544³²⁰
2. พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544³²¹
3. พระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาลจังหวัดปากพนัง พ.ศ. 2544³²²
4. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 พ.ศ. 2544³²³
5. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ 35) พ.ศ. 2544³²⁴
6. พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2545³²⁵
7. พระราชบัญญัติเชื้อโรคและพิษจากสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544³²⁶
8. พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544³²⁷
9. พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2544³²⁸
10. พระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ. 2544³²⁹
11. พระราชบัญญัติราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2544³³⁰

³¹⁸ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 116 ก วันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2543, หน้า 1.

³¹⁹ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 118 ก วันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2543, หน้า 1.

³²⁰ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 118 ตอนที่ 38 ก วันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2544, หน้า 1.

³²¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 118 ตอนที่ 51 ก วันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2544, หน้า 1.

³²² ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 118 ตอนที่ 60 ก วันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2544, หน้า 1.

³²³ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 118 ตอนที่ 84 ก วันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2544, หน้า 1.

³²⁴ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 118 ตอนที่ 85 ก วันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2544, หน้า 1.

³²⁵ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 118 ตอนที่ 91 ก วันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2544, หน้า 1.

³²⁶ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 118 ตอนที่ 86 ก วันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2544, หน้า 1.

³²⁷ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 118 ตอนที่ 87 ก วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2544, หน้า 1.

³²⁸ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 118 ตอนที่ 102 ก วันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544, หน้า 1.

³²⁹ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 118 ตอนที่ 102 ก วันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544, หน้า 6.

³³⁰ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 118 ตอนที่ 104 ก วันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544, หน้า 1.

12. พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทมวง กรม (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2544³³¹
13. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2544³³²
14. พระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544³³³
15. พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544³³⁴
16. พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ในท้องที่ตำบลท่าม่วง ตำบลทุ่งทอง อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี และตำบลทุ่งบัว ตำบลกำแพงแสน ตำบลดอนข่อย อำเภอกำแพงแสน ตำบลลำลูกบัว อำเภอดอนตูม ตำบลดอนตูม ตำบลบางเลน อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พ.ศ. 2544³³⁵
17. พระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2544³³⁶
18. พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544³³⁷
19. พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544³³⁸
20. พระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2544³³⁹
21. พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2544³⁴⁰
22. พระราชบัญญัติเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งข้าราชการอัยการ พ.ศ. 2544³⁴¹
23. พระราชบัญญัติเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่ง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2544³⁴²
24. พระราชบัญญัติสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2544³⁴³
25. พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2544³⁴⁴
26. พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544³⁴⁵

³³¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 118 ตอนที่ 104 ก วันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544, หน้า 11.

³³² ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 118 ตอนที่ 104 ก วันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544, หน้า 13.

³³³ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 118 ตอนที่ 104 ก วันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544, หน้า 16.

³³⁴ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 118 ตอนที่ 104 ก วันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544, หน้า 23.

³³⁵ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 118 ตอนที่ 90 ก วันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2544, หน้า 1.

³³⁶ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 118 ตอนที่ 106 ก วันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544, หน้า 1.

³³⁷ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 118 ตอนที่ 106 ก วันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544, หน้า 3.

³³⁸ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 118 ตอนที่ 106 ก วันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544, หน้า 5.

³³⁹ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 118 ตอนที่ 106 ก วันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544, หน้า 11.

³⁴⁰ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 118 ตอนที่ 106 ก วันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544, หน้า 1.

³⁴¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 118 ตอนที่ 112 ก วันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2544, หน้า 1.

³⁴² ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 118 ตอนที่ 112 ก วันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2544, หน้า 5.

³⁴³ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 118 ตอนที่ 112 ก วันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2544, หน้า 8.

³⁴⁴ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 118 ตอนที่ 112 ก วันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2544, หน้า 24.

³⁴⁵ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 118 ตอนที่ 112 ก วันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2544, หน้า 26.

27. พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดิน โดยเฉพาะในท้องที่ตำบลเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ให้แก่นายสิงห์ ใจวังโลก พ.ศ. 2544³⁴⁶

ฉ) ผลงานด้านการตรากฎหมายของประเทศไทย พ.ศ. 2545 มี พระราชบัญญัติที่ผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภา จำนวน 13 ฉบับ ดังนี้

1. พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545³⁴⁷
2. พระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545³⁴⁸
3. พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545³⁴⁹
4. พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545³⁵⁰
5. พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545³⁵¹
6. พระราชบัญญัติการฉ้อโกงและกระทำความผิด พ.ศ. 2545³⁵²
7. พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ในท้องที่ตำบลชะอำ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี พ.ศ. 2545³⁵³
8. พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545³⁵⁴
9. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2545³⁵⁵
10. พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545³⁵⁶
11. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดพิทักษ์รักษาสุภกากร พ.ศ. 2530 (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2545³⁵⁷

³⁴⁶ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 118 ตอนที่ 106 ก วันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544, หน้า 6.

³⁴⁷ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 119 ตอนที่ 29 ก วันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2545

³⁴⁸ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 119 ตอนที่ 36 ก วันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2545

³⁴⁹ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 119 ตอนที่ 36 ก วันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2545

³⁵⁰ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 119 ตอนที่ 39 ก วันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2545

³⁵¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 119 ตอนที่ 39 ก วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2545

³⁵² ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 119 ตอนที่ 42 ก วันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2545

³⁵³ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 119 ตอนที่ 54 ก วันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2545

³⁵⁴ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 119 ตอนที่ 54 ก วันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2545

³⁵⁵ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 119 ตอนที่ 66 ก วันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2545

³⁵⁶ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 119 ตอนที่ 67 ก วันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2545

³⁵⁷ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 119 ตอนที่ 67 ก วันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2545

12. พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในท้องที่ตำบลบ้านเบ็ด อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น พ.ศ. 2545³⁵⁸
13. พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ เพื่อสร้างทางพิเศษสายบางปะอิน-ปากเกร็ด ในท้องที่อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อำเภอสามโคก อำเภอลองหลวง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานีและอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พ.ศ. 2545³⁵⁹

โดยสรุปแสดงเป็นตารางสถิติผลงานในด้านการตรากฎหมายของรัฐบาลไทย ได้ดังนี้

ปี	พระราชบัญญัติ	พระราชกำหนด	รวมทั้งสิ้น
พ.ศ. 2540 ³⁶⁰	23	6	29
พ.ศ. 2541	65	10	75
พ.ศ. 2542	98	-	98
พ.ศ. 2543	67	-	67
พ.ศ. 2544	26	1	27
พ.ศ. 2545 ³⁶¹	13	-	13
รวมทั้งสิ้น	292	17	309

2. ผลงานการควบคุม ตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร

เพื่อศึกษาถึงประสิทธิผลของรัฐบาลไทยในด้านการควบคุม ตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร คณะผู้วิจัยจึงได้แยกหน้าที่ของรัฐบาลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและตรวจสอบดังกล่าว เป็น 3 หัวข้อด้วยกัน คือ 1.) การตั้งกระทู้ถาม 2.) การทำงานของคณะกรรมการต่างๆ ของรัฐบาล และ 3.) การอภิปรายทั่วไป โดยรวบรวมสถิติของผลงานและข้อเท็จจริงตามหัวข้อดังกล่าวได้ดังนี้

2.1 การตั้งกระทู้ถามของสมาชิกสภา

ก) การตั้งกระทู้ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารนั้น จำแนกเป็นข้อมูลรายปีนับตั้งแต่การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้ดังนี้

1. ในปี พ.ศ.2540 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้มีการตั้ง กระทู้ถามสด จำนวน 16 กระทู้, กระทู้ถามทั่วไปที่ตอบในที่ประชุมสภา จำนวน 7 กระทู้ และกระทู้ที่ให้ตอบในราชกิจจานุเบกษา จำนวน 10 กระทู้

³⁵⁸ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 119 ตอนที่ 67 ก 17 กรกฎาคม 2545

³⁵⁹ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 119 ตอนที่ 67 ก 17 กรกฎาคม 2545

³⁶⁰ นับหลังจากประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 จนถึงสิ้นปี 2540

³⁶¹ นับถึงวันปิดสมัยประชุมสามัญทั่วไป วันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2545

2. ในปี พ.ศ.2541 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้มีการตั้ง กระทั่งถามสด จำนวน 76 กระทั่ง , กระทั่งถามทั่วไปที่ตอบในที่ประชุมสภา จำนวน 67 กระทั่ง และกระทั่งที่ให้ตอบในราชกิจจานุเบกษา จำนวน 156 กระทั่ง

3. ในปี พ.ศ.2542 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้มีการตั้ง กระทั่งถามสด จำนวน 83 กระทั่ง , กระทั่งถามทั่วไปที่ตอบในที่ประชุมสภา จำนวน 80 กระทั่ง และกระทั่งที่ให้ตอบในราชกิจจานุเบกษา จำนวน 346 กระทั่ง

4. ในปี พ.ศ.2543 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้มีการตั้ง กระทั่งถามสด จำนวน 65 กระทั่ง, กระทั่งถามทั่วไปที่ตอบในที่ประชุมสภา จำนวน 49 กระทั่ง และกระทั่งที่ให้ตอบในราชกิจจานุเบกษา จำนวน 139 กระทั่ง

5. ในปี พ.ศ.2544 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้มีการตั้ง กระทั่งถามสด จำนวน 77 กระทั่ง, กระทั่งถามทั่วไปที่ตอบในที่ประชุมสภา จำนวน 68 กระทั่ง และกระทั่งที่ให้ตอบในราชกิจจานุเบกษา จำนวน 262 กระทั่ง

6. ในปี พ.ศ. 2545 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้มีการตั้ง กระทั่งถามสด จำนวน 32 กระทั่ง, กระทั่งถามทั่วไปที่ตอบในที่ประชุมสภา จำนวน 27 กระทั่ง และกระทั่งที่ให้ตอบในราชกิจจานุเบกษา จำนวน 111 กระทั่ง

โดยสรุปเป็นสถิติการตั้งกระทั่งถามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 จนถึงปัจจุบัน ดังตารางต่อไปนี้³⁶²

ปี	กระทั่งถามสด	กระทั่งถามทั่วไปที่ตอบในที่ประชุม	กระทั่งถามที่ให้ตอบในราชกิจจานุเบกษา	รวมทั้งสิ้น
พ.ศ. 2540	16	7	10	33
พ.ศ. 2541	76	67	156	299
พ.ศ. 2542	83	80	346	509
พ.ศ. 2543	65	49	139	253
พ.ศ. 2544	76	68	262	406
พ.ศ. 2545	32	27	111	170
รวมทั้งสิ้น	348	298	1024	1670

³⁶² เนื่องจากรายชื่อของกระทั่งถามมีจำนวนมาก จึงนำเสนอรายชื่อกระทั่ง และรายชื่อผู้ตั้งกระทั่งไว้ในภาคผนวก

ข) การตั้งกระทู้ของสมาชิกวุฒิสภา

1) การตั้งกระทู้ถามของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการแต่งตั้ง นับแต่วันที่ 9 พฤศจิกายน 2540 ถึงวันที่ 21 มีนาคม 2543 แยกเป็น กระทู้ถามที่ให้อตอบในที่ประชุมสภา 7 กระทู้ และ กระทู้ถามที่ให้อตอบในราชกิจจานุเบกษา 6 กระทู้³⁶³

2) การตั้งกระทู้ถามของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง วุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งครั้งแรกตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 นั้น ได้มีการประชุมกันครั้งแรก ในวันที่ 1 สิงหาคม 2543³⁶⁴ โดยสามารถจำแนกเป็นรายปีได้ดังนี้

ปี	กระทู้ถามทั่วไปที่ตอบในที่ประชุม	กระทู้ถามที่ให้อตอบในราชกิจจานุเบกษา	รวมทั้งสิ้น
พ.ศ. 2543 ³⁶⁵	27	3	30
พ.ศ. 2544 ³⁶⁶	174	19	193
พ.ศ. 2545 ³⁶⁷	34	12	46
รวม	235	34	269

³⁶³ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, วุฒิสภา 2539 - 2543, (กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2544), หน้า 81-82.

³⁶⁴ กองการประชุม สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, สรุปผลงานด้านการประชุมของวุฒิสภา, (กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2543), หน้า (คำนำ).

³⁶⁵ กองการประชุม สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, สรุปผลงานด้านการประชุมของวุฒิสภา สมัยสามัญนิติบัญญัติ พ.ศ. 2543, (กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2543), หน้า ข.

³⁶⁶ รวบรวมจาก กองการประชุม สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, สรุปผลงานด้านการประชุมของวุฒิสภา สมัยสามัญทั่วไป พ.ศ. 2544, (กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2544), หน้า (2). และ กองการประชุม สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, สรุปผลงานด้านการประชุมของวุฒิสภา สมัยสามัญนิติบัญญัติ พ.ศ. 2544, (กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2544), หน้า (4).

³⁶⁷ กองการประชุม สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, สรุปผลงานด้านการประชุมของวุฒิสภา สมัยสามัญทั่วไป พ.ศ. 2545, (กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2545), หน้า 4.

2.2 การทำงานของคณะกรรมการการคณะต่างๆ ของรัฐสภาไทย

ก) สถิติการประชุมคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร³⁶⁸

คณะกรรมการ	ประชุม/ครั้ง
1. กิจการสภาผู้แทนราษฎร	105
2. เยาวชน สตรีและผู้สูงอายุ	92
3. การกีฬา	188
4. การเกษตรและสหกรณ์	200
5. การคมนาคม	79
6. การคลัง การธนาคารและสถาบันการเงิน	134
7. การต่างประเทศ	92
8. ติดตามผลการปฏิบัติตามมติของสภาผู้แทนราษฎร	96
9. การทหาร	87
10. การท่องเที่ยว	68
11. การปกครอง	144
12. การพลังงาน	51
13. การยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน	132
14. การแรงงานและสวัสดิการสังคม	133
15. การวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	89
16. การศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม	113
17. การศึกษา	90
18. การเศรษฐกิจ	105
19. การสาธารณสุข	67
20. การสิ่งแวดล้อม	137
21. การอุตสาหกรรม	95
22. นโยบายและติดตามผลงานงบประมาณรายจ่าย	114
23. พิจารณาเปิดเผยรายงานการประชุมลับ และตรวจรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร	353
รวม	2,764

³⁶⁸ รวบรวมจากเอกสาร 4 ฉบับ ของ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร คือ 1) สรุปผลงานสภาผู้แทนราษฎร 2539 - 2540. 2) สรุปผลงานสภาผู้แทนราษฎร 2540 - 2541. 3) สรุปผลงานสภาผู้แทนราษฎร 2541 - 2542. และ 4) สรุปผลงานสภาผู้แทนราษฎร 2542 - 2543.

ข) สถิติการประชุมคณะกรรมการธิการสามัญประจำวุฒิสภา³⁶⁹

คณะกรรมการ	ประชุม/ครั้ง
1. การเกษตรและสหกรณ์	118
2. การคมนาคม	77
3. การคลัง การธนาคาร	99
4. การต่างประเทศ	106
5. การทหาร	27
6. การท่องเที่ยว	111
7. การบริหาร	159
8. การปกครอง	153
9. การแรงงาน	124
10. การวิทยาศาสตร์	143
11. การศึกษา	59
12. การเศรษฐกิจ	110
13. การสาธารณสุข	106
14. กิจการสตรี เยาวชน	156
15. สิ่งแวดล้อม	125
16. ตรวจรายงาน	203
รวม	1,876

³⁶⁹ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, วุฒิสภา 2539 - 2543, หน้า 164.

ค) สถิติการประชุมคณะกรรมการสามัญตามรัฐธรรมนูญฯ มาตรา 135 ของวุฒิสภา³⁷⁰

คณะกรรมการ	ประชุม/ครั้ง
1. คณะกรรมการสามัญเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ	11
2. คณะกรรมการสามัญเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งกรรมการการเลือกตั้ง	3
3. คณะกรรมการสามัญเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ	12
4. คณะกรรมการสามัญเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ	29
5. คณะกรรมการสามัญเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งตุลาการในศาลปกครองสูงสุด	8
6. คณะกรรมการสามัญเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ทรงคุณวุฒิสาขาวิทยาศาสตร์แทนตำแหน่งที่ว่าง	3
7. คณะกรรมการสามัญเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ	3
8. คณะกรรมการสามัญเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน	15
9. คณะกรรมการสามัญเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา	6
10. คณะกรรมการสามัญเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งกรรมการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่าง	3
รวม	93

³⁷⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 165.

ส่วนการประชุมของคณะกรรมการวิสามัญของวุฒิสภานั้น จากปี พ.ศ. 2540 - 2543 (ซึ่งเป็นวุฒิสภาชุดก่อนที่จะมีการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540) มีการตั้งขึ้นมาทั้งหมด จำนวน 105 คณะ โดยส่วนมากจะเป็นคณะกรรมการที่ตั้งขึ้นมาเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติต่างๆ ที่วุฒิสภารับมาดำเนินการต่อจากชั้นการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร และมีการประชุมคณะกรรมการวิสามัญของวุฒิสภา รวมกันทุกคณะทั้งสิ้น 1,143 ครั้ง³⁷¹

2.3 การเสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล

การเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลในรัฐบาลของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ในระหว่างวันที่ 22-25 พฤษภาคม พ.ศ. 2545 ถือเป็นการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจเป็นครั้งแรกภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันและกติกาใหม่ทางการเมือง โดยญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลในครั้งนี้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 132 คน เป็นผู้เสนอ³⁷²

การเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลในครั้งนี้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายค้านได้ยื่นขออภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีไว้ 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มแรก รัฐมนตรีที่ถูกยื่นคำร้องให้ถอดถอนออกจากตำแหน่งและถูกขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ มีจำนวน 8 คน ได้แก่³⁷³

1. นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
2. ร้อยเอก สุชาติ เชาว์วิศิษฐ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
3. พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
4. พลเอก ยุทธศักดิ์ ศศิประภา รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
5. นายพิทักษ์ อินทรวินัยนันท์ รองนายกรัฐมนตรี
6. นายสมศักดิ์ เทพสุทิน รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
7. นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
8. นายสุวิทย์ คุณกิตติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

ทั้งนี้ยังมีรัฐมนตรีอีกหนึ่งคนที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายค้านได้ยื่นคำร้องขอถอดถอนต่อประธานวุฒิสภา โดยไม่มีการอภิปรายไม่ไว้วางใจ คือ นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม

³⁷¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 157 - 163.

³⁷² บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21 ปีที่ 2 ครั้งที่ 26 (สมัยสามัญทั่วไป) วันพุธที่ 22 พฤษภาคม พุทธศักราช 2545. (ตำแหน่งที่ระบุคือตำแหน่งในขณะที่ถูกอภิปรายไม่ไว้วางใจ)

³⁷³ เรื่องเดียวกัน.

โดยรัฐมนตรีทั้ง 9 คนนี้จะต้องรอผลการตัดสินใจของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ว่าบุคคลใดได้มีส่วนการกระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวอ้าง ก็จะถูกเสนอชื่อให้วุฒิสภากลั่นแกล้งออกจากตำแหน่ง

กลุ่มสอง รัฐมนตรี ถูกขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจเพียงอย่างเดียวมี จำนวน 7 คน ได้แก่³⁷⁴

1. ร้อยตำรวจเอก ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
2. นายสมบัติ อุทัยสาภ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
3. นายอดิศักดิ์ โพธารามิก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
4. นายสุริยะ จีรุงเรืองกิจ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
5. ศาสตราจารย์เดช บุญ-หลง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
6. นางลดาวัลลิ์ วงศ์ศรีวงศ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
7. นายประชา มานันท์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม

ก่อนการประชุมสภา เพื่อพิจารณาญัตติขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล สภาได้กำหนดกติกา ก่อนเริ่มการประชุม ดังนี้³⁷⁵

1. การอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 186 วรรคสอง กำหนดให้อภิปรายในเรื่องทั่วไปได้ทั้งสิ้น ยกเว้นในเรื่องต่อไปนี้ที่ห้ามอภิปราย คือ

- (1) เรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมร้ายแรงผิดปกติ
- (2) พฤติกรรมส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ราชการ
- (3) พฤติกรรมจงใจฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

2. การอภิปรายรัฐมนตรีที่ถูกยื่นถอดถอนและยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 186 วรรคสอง ประกอบมาตรา 185 วรรคสอง และมาตรา 304 สามารถอภิปรายได้ในเรื่องดังต่อไปนี้

- (1) อภิปรายในเรื่องทั่วไป
- (2) อภิปรายเกี่ยวกับพฤติกรรมร้ายแรงผิดปกติ พฤติกรรมส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ราชการ และพฤติกรรมจงใจฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมาย ซึ่งในส่วนี้อภิปรายได้เฉพาะเรื่องที่ระบุและบรรยายไว้ในคำร้องขอถอดถอนเท่านั้น

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายค้านได้ยื่นเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลตามมาตรา 186 โดยมีรัฐมนตรีที่ถูกขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจจำนวน 15 คน ดังนี้³⁷⁶

³⁷⁴ เรื่องเดียวกัน.

³⁷⁵ “กติกาก่อนการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล.” มติชน (21 พฤษภาคม 2545) : 2.

³⁷⁶ ส่วนบริการวิชาการหอสมุดรัฐสภา สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, เอกสารประกอบการพิจารณา ญัตติเรื่อง ขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ รัฐมนตรีเป็นรายบุคคล, (กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2545).

1. นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และ ร้อยเอกสุชาติ เชาว์วิศิษฐ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง ถูกอภิปรายในเรื่อง
 - รายงานฐานะการคลังของรัฐบาล เดือนตุลาคม 2544 - กุมภาพันธ์ 2545
 - ดัชนีความเชื่อมั่นของผู้บริโภคประจำเดือน เมษายน 2545
2. ร้อยตำรวจเอกประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และ นายสมบัติ อุทัยสาภ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ถูกอภิปรายในเรื่อง
 - กรณีสนามกอล์ฟอัลไพน์
3. นายอดิศักดิ์ โพธารามิก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ถูกอภิปรายในเรื่อง
 - กรณีการขายข้าวให้เกาหลีเหนือ
 - กรณีการส่งออกถั่วเหลือง
4. นายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ถูกอภิปรายในเรื่อง
 - กรณีความสัมพันธ์ระหว่าง “จึงรุ่งเรืองกิจ - โตโยต้า”
 - อุตสาหกรรมรถยนต์ไทย เมื่อ BOI ปรับเกณฑ์ส่งเสริม
5. พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และ พลเอกยุทธศักดิ์ ศศิประภา รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม ถูกอภิปรายในเรื่อง
 - กรณีซ่อมเฮลิคอปเตอร์ของกองทัพอากาศ
6. นายพิทักษ์ อินทรวินัยนันท์ รองนายกรัฐมนตรี ถูกอภิปรายในเรื่อง
 - กรณีการได้เอกสารสิทธิ์ที่ดินจังหวัดภูเก็ต
7. นายสมศักดิ์ เทพสุทิน รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ถูกอภิปรายในเรื่อง
 - กรณีการใช้งบประมาณการท่องเที่ยว
8. นายเดช บุญ-หลง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และ นางสาววัลลี วงศ์ศรีวงศ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ถูกอภิปรายในเรื่อง
 - กรณีปัญหาการหลอกลวงคนงานไปทำงานในต่างประเทศ
9. นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ถูกอภิปรายในเรื่อง
 - กรณีสวนส้มเพชรลานนา
10. นายประชา มาสินนธ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ถูกอภิปรายในเรื่อง
 - กรณีเรือชุดเอลิคอตต์ที่ล่าช้า
 - กรณีการแต่งตั้งผู้อำนวยการการทำเรือแห่งประเทศไทย และการแต่งตั้งผู้อำนวยการการทำเรือแหลมฉบัง
 - กรณีการก่อสร้างท่าอากาศยานสุวรรณภูมิล่าช้า ไม่โปร่งใส

11. นายสุวิทย์ คุณกิตติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

- กรณียุทธศาสตร์การศึกษา
- กรณียุทธศาสตร์นักเรียน

เมื่อการอภิปรายสิ้นสุดลงในวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2545 ที่ประชุมสภาได้ลงมติในญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลในวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2545 โดยผลการลงมติเป็นดังต่อไปนี้³⁷⁷ (จำนวน ส.ส.ฝ่ายรัฐบาล 365 คน และส.ส.ฝ่ายค้าน 135 คน)

1. นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง คะแนนเสียงไว้วางใจ 357 เสียง ไม่ไว้วางใจ 131 เสียง งดออกเสียง 1 เสียง

2. ร้อยเอก สุชาติ เชาว์วิศิษฐ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง คะแนนเสียงไว้วางใจ 359 เสียง ไม่ไว้วางใจ 132 เสียง

3. ร้อยตำรวจเอก ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย คะแนนเสียงไว้วางใจ 359 เสียง ไม่ไว้วางใจ 132 เสียง งดออกเสียง 3 เสียง

4. นายสมบัติ อุทัยสาง รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย คะแนนเสียงไว้วางใจ 359 เสียง ไม่ไว้วางใจ 132 เสียง งดออกเสียง 3 เสียง

5. นายอดิศักดิ์ โพธารามิก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ คะแนนเสียงไว้วางใจ 358 เสียง ไม่ไว้วางใจ 133 เสียง งดออกเสียง 3 เสียง

6. นายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม คะแนนเสียงไว้วางใจ 359 เสียง ไม่ไว้วางใจ 132 เสียง งดออกเสียง 3 เสียง

7. พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม คะแนนเสียงไว้วางใจ 358 เสียง ไม่ไว้วางใจ 130 เสียง งดออกเสียง 5 เสียง

8. พลเอก ยุทธศักดิ์ ศศิประภา รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม คะแนนเสียงไว้วางใจ 355 เสียง ไม่ไว้วางใจ 132 เสียง งดออกเสียง 4 เสียง

9. นายพิทักษ์ อินทรวินัยนันท์ รองนายกรัฐมนตรี คะแนนเสียงไว้วางใจ 359 เสียง ไม่ไว้วางใจ 132 เสียง งดออกเสียง 3 เสียง

10. นายสมศักดิ์ เทพสุทิน รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี คะแนนเสียงไว้วางใจ 355 เสียง ไม่ไว้วางใจ 133 เสียง งดออกเสียง 4 เสียง

³⁷⁷ บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21 ปีที่ 2 ครั้งที่ 29 (สมัยสามัญทั่วไป) วันอังคารที่ 28 พฤษภาคม พุทธศักราช 2545.

11. นายเดช บุญหลง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม คะแนนเสียงไว้วางใจ 358 เสียง ไม่ไว้วางใจ 131 เสียง งดออกเสียง 4 เสียง

12. นางลดาวัลลิ์ วงศ์ศรีวงศ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม คะแนนเสียงไว้วางใจ 357 เสียง ไม่ไว้วางใจ 132 เสียง งดออกเสียง 5 เสียง

13. นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ คะแนนเสียงไว้วางใจ 357 เสียง ไม่ไว้วางใจ 132 เสียง งดออกเสียง 4 เสียง

14. นายประชา มาสินนถ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม คะแนนเสียงไว้วางใจ 357 เสียง ไม่ไว้วางใจ 132 เสียง งดออกเสียง 3 เสียง

15. นายสุวิทย์ คุณกิตติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ คะแนนเสียงไว้วางใจ 357 เสียง ไม่ไว้วางใจ 131 เสียง งดออกเสียง 4 เสียง

โดยที่มติไม่ไว้วางใจมีคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงถือว่ารัฐมนตรีทั้ง 15 คนได้รับความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎร

3. ผลงานการพิจารณาเลือก ให้คำแนะนำ และแต่งตั้งให้บุคคลดำรงตำแหน่งในองค์กรตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญฯ และผลงานการพิจารณาถอดถอนบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งต่างๆ

3.1 การพิจารณาเลือก ให้คำแนะนำ และแต่งตั้ง ให้บุคคลดำรงตำแหน่งกรรมการการเลือกตั้ง

ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มาตรา 136 วรรคหนึ่ง คณะกรรมการการเลือกตั้งมีจำนวน 5 คน ประกอบด้วย ประธานกรรมการ 1 คน และกรรมการอื่นอีก 4 คน และให้มีวาระการดำรงตำแหน่ง 7 ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว (มาตรา 140 วรรคหนึ่ง) โดยในบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญกำหนดให้วาระเริ่มแรกนั้น วุฒิสภาจะต้องดำเนินการเลือกกรรมการการเลือกตั้งตามมาตรา 136 ภายใน 30 วันนับแต่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฯ

อำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาโดยเฉพาะวุฒิสภาในส่วนของการแต่งตั้งกรรมการการเลือกตั้งนั้น เริ่มต้นในขั้นการประชุมวุฒิสภาเพื่อลงมติเลือกผู้ได้รับการเสนอชื่อจากคณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้ง และจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา โดยในวันที่ 24 ตุลาคม 2540 ที่ประชุมวุฒิสภาได้มีมติตั้งคณะกรรมการการลาหมัญเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรง

ตำแหน่งกรรมการการเลือกตั้ง³⁷⁸ รวมทั้งรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานอันจำเป็น และรายงานต่อวุฒิสภาเพื่อประกอบการพิจารณา

คณะกรรมการการเลือกตั้งกล่าวได้ทำการพิจารณาตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม รวมทั้งสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลที่ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งกรรมการการเลือกตั้งจำนวน 10 คน (สองเท่าของจำนวนที่รัฐธรรมนูญ กำหนดไว้) ซึ่งมาจากการพิจารณาเสนอโดยคณะกรรมการสรรหา จำนวน 5 คน และจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาอีก จำนวน 5 คน เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ดำเนินการตามภาระหน้าที่เสร็จเรียบร้อยแล้วก็ได้จัดทำรายงานผลการพิจารณาเสนอต่อที่ประชุมวุฒิสภา เพื่อให้ที่ประชุมพิจารณาเลือกผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อ จำนวน 5 คน ให้เป็นกรรมการการเลือกตั้ง

และในวันที่ 7 พฤศจิกายน 2540 ที่ประชุมวุฒิสภาได้มีมติเลือกกรรมการการเลือกตั้ง จำนวน 5 คน ประกอบด้วย³⁷⁹

1. นายธีรศักดิ์ วรรณสุต	ประธานกรรมการการเลือกตั้ง
2. รองศาสตราจารย์โคทม อารียา	กรรมการการเลือกตั้ง
3. รองศาสตราจารย์วิสุทธิ โพธิ์แท่น	กรรมการการเลือกตั้ง
4. นายยุวรัตน์ กมลเวชช	กรรมการการเลือกตั้ง
5. นายสวัสดิ์ โชติพานิช	กรรมการการเลือกตั้ง

ต่อมาเมื่อตำแหน่งกรรมการการเลือกตั้งว่างลง 1 ตำแหน่ง ในวันที่ 3 มีนาคม 2543 ที่ประชุมวุฒิสภาจึงได้มีมติแต่งตั้ง คณะกรรมการการสามัญเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งกรรมการการเลือกตั้ง แทนตำแหน่งที่ว่าง³⁸⁰ คณะกรรมการการเลือกตั้งได้พิจารณาตรวจสอบประวัติและความประพฤติของผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อคณะกรรมการสรรหา และจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ให้ดำรงตำแหน่งกรรมการการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่าง (แทนรองศาสตราจารย์วิสุทธิ โพธิ์แท่น) และในคราวประชุมวุฒิสภาวันที่ 17 มีนาคม 2543 ที่ประชุมได้พิจารณารายงานของคณะกรรมการการเลือกตั้ง และได้ลงมติเลือก นายจิระ บุญพจนสุนทร เป็นกรรมการการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่าง³⁸¹

สำหรับคณะกรรมการการเลือกตั้งชุดแรกนั้น ตามบทเฉพาะกาล มาตรา 322 ของรัฐธรรมนูญ ได้ กำหนดให้มีระยะเวลาดำรงตำแหน่ง 3 ปีครึ่ง (ครึ่งหนึ่งของวาระเต็ม) และได้สิ้นสุดวาระการดำรงตำแหน่งเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2544 และในที่ประชุมวุฒิสภาวันที่ 29 มิถุนายน 2544 ที่ประชุมได้มีมติ

³⁷⁸ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, วุฒิสภา 2539 - 2543, หน้า 245.

³⁷⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

³⁸⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 249.

³⁸¹ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

เห็นชอบให้คงใช้ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. 2544 ข้อ 96 และ ข้อ 97³⁸² แล้วตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่งจำนวน 21 คน เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งกรรมการการเลือกตั้ง³⁸³

เมื่อคณะกรรมการดังกล่าวข้างต้นจัดทำรายงานของคณะกรรมการฯ เสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ได้เสนอต่อที่ประชุมวุฒิสภาในวันที่ 4 ตุลาคม 2544 เพื่อให้พิจารณาและลงมติเลือกกรรมการการเลือกตั้งชุดใหม่ โดยบุคคลที่ได้รับการเห็นชอบให้ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการการเลือกตั้งชุดที่สองประกอบด้วย³⁸⁴

1. พลเอกศิริพันธ์ รูปกล้า	ประธานกรรมการการเลือกตั้ง
2. พลตำรวจโทวาสนา เพิ่มลาม	กรรมการการเลือกตั้ง
3. นายจรัส บุณยพันธุ์ศรี	กรรมการการเลือกตั้ง
4. นายปริญญานาคฉัตรีย์	กรรมการการเลือกตั้ง
5. นายวีระชัย แนวนุญเณียร	กรรมการการเลือกตั้ง

ต่อมาคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ที่ 38/2545 วันที่ 4 กรกฎาคม 2545 ว่า การสรรหากรรมการการเลือกตั้ง ในรอบที่ 6 และรอบที่ 7 ของคณะกรรมการสรรหา ฯ ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มีผลให้เฉพาะขั้นตอนและผลของขั้นตอนการสรรหาที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ของคณะกรรมการสรรหา ฯ ในรอบที่ 6 และรอบที่ 7 เท่านั้นที่ต้องเสียไป เป็นเหตุให้ พลเอกศิริพันธ์ รูปกล้า ประธานกรรมการการเลือกตั้ง ต้องพ้นจากตำแหน่ง และต้องมีการสรรหากรรมการการเลือกตั้งใหม่ โดยรัฐธรรมนูญ มาตรา 138 บัญญัติให้วุฒิสภาเป็นองค์กรที่มีหน้าที่เลือก กรรมการการเลือกตั้ง³⁸⁵

ในคราวประชุมวุฒิสภา วันที่ 9 สิงหาคม 2545 ที่ประชุมได้มีมติตั้งคณะกรรมการสามัญเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งกรรมการการเลือกตั้ง แทนตำแหน่งที่ว่างตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 135 ประกอบข้อบังคับฯ ข้อ 86 และข้อ 97

³⁸² ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. 2544 ข้อ 96 เมื่อมีกรณีที่วุฒิสภาจะต้องพิจารณาเลือก แต่งตั้ง ให้คำแนะนำหรือให้ความเห็นชอบให้บุคคลดำรงตำแหน่งใดตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ให้วุฒิสภาแต่งตั้งคณะกรรมการสามัญขึ้นคณะหนึ่ง มีจำนวนไม่เกินสิบเอ็ดคน เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งนั้น รวมทั้งรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานอันจำเป็นสำหรับตำแหน่งนั้นเป็นกรณี ไป ข้อ 97 การตั้งกรรมการสามัญตามข้อ 96 ให้ตั้งจากสมาชิกที่คณะกรรมการวิสามัญกิจการวุฒิสภาเสนอชื่อ มีจำนวนสามคน จำนวนนอกจากนั้นให้ที่ประชุมวุฒิสภาเลือกจากรายชื่อสมาชิกที่คณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาเสนอ จากกรรมการการคณะนั้นๆ คณะละหนึ่งคน

³⁸³ ที่มา : <http://www.senate.go.th/menu7.htm>, 4 เมษายน 2545.

³⁸⁴ ที่มา : <http://www.ect.go.th/newthai/ect/5sect/default.html>, 24 พฤษภาคม 2545.

³⁸⁵ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ที่ 38/2545 วันที่ 4 กรกฎาคม 2545.

จำนวน 11 คน³⁸⁶

ต่อมา ในคราวประชุมวุฒิสภา วันที่ 26 กันยายน 2545 ที่ประชุมได้พิจารณาเรื่องด่วน คือ การเลือกกรรมการการเลือกตั้ง โดยที่คณะกรรมการการสามัญเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งกรรมการการเลือกตั้งได้ร้องขอให้การประชุมลับเพื่อพิจารณาเรื่องดังกล่าว ตามข้อบังคับฯ ข้อ 103 วรรคสอง ซึ่งที่ประชุมมีมติเห็นชอบและดำเนินการประชุมลับเพื่อพิจารณาเรื่องดังกล่าว หลังจากคณะกรรมการการเสนอรายงานและมีสมาชิกฯ อภิปรายแล้ว ที่ประชุมได้ลงมติเลือก พลเอก จารุภัทร เรืองสุวรรณ เป็นกรรมการการเลือกตั้ง³⁸⁷

3.2 การพิจารณาเลือก ให้คำแนะนำ และแต่งตั้ง ให้บุคคลดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มาตรา 255 กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญประกอบด้วย ประธานศาลรัฐธรรมนูญ 1 คน และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอื่นอีก 14 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา โดยในมาตรา 259 กำหนดให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีวาระการดำรงตำแหน่ง 9 ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว ในวาระเริ่มแรกนั้น ตามรัฐธรรมนูญฯ มาตรา 320 กำหนดให้ดำเนินการเลือกตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 255 และมาตรา 257 ภายใน 45 วัน นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญฯ

สำหรับที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญนั้น รัฐธรรมนูญฯ มาตรา 255 ได้กำหนดไว้ดังนี้

1. ผู้พิพากษาในศาลฎีกา ซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา ซึ่งได้รับเลือกจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาโดยวิธีลงคะแนนลับ จำนวน 5 คน
2. ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุดโดยวิธีการลงคะแนนลับ จำนวน 2 คน
3. ผู้ทรงคุณวุฒิสาขานิติศาสตร์ ซึ่งได้รับเลือกจากวุฒิสภา จำนวน 5 คน
4. ผู้ทรงคุณวุฒิสาขารัฐศาสตร์ ซึ่งได้รับเลือกจากวุฒิสภา จำนวน 3 คน

สำหรับขอบเขตอำนาจหน้าที่ของรัฐสภาโดยเฉพาะวุฒิสภาในการเลือกตุลาการศาลรัฐธรรมนูญนั้น วุฒิสภามีอำนาจหน้าที่เลือกเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิสาขานิติศาสตร์ จำนวน 5 คน และ ผู้ทรงคุณวุฒิสาขารัฐศาสตร์ จำนวน 3 คน ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่ได้รับคัดเลือกจากผู้พิพากษาศาลฎีกา จำนวน 5 คน และตุลาการในศาลปกครองสูงสุด จำนวน 2 คน นั้น วุฒิสภาไม่มีอำนาจที่จะพิจารณาให้ความ

³⁸⁶ บันทึกการประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ 1 (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) วันศุกร์ที่ 9 สิงหาคม 2545.

³⁸⁷ บันทึกการประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ 14 (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เป็นพิเศษ วันพฤหัสบดีที่ 26 กันยายน 2545.

เห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบแก่บุคคลซึ่งที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้พิจารณาเลือกมาเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตามคำวินิจฉัยที่ 1/2541 ของศาลรัฐธรรมนูญ³⁸⁸

เมื่อคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้เสนอรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิสภานิติศาสตร์ จำนวน 10 คน และผู้ทรงคุณวุฒิสภารัฐศาสตร์ จำนวน 6 คน ต่อประธานวุฒิสภาแล้ว ในคราวประชุมวุฒิสภา วันที่ 24 ตุลาคม 2540 ที่ประชุมได้แต่งตั้ง คณะกรรมาธิการสามัญเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ คณะกรรมาธิการชุดดังกล่าวได้พิจารณาตรวจสอบประวัติและความประพฤติ รวมทั้งข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน โดยที่ประชุมวุฒิสภา วันที่ 24 พฤศจิกายน 2540 ได้ลงมติเลือกผู้ทรงคุณวุฒิสภานิติศาสตร์ จำนวน 5 คน และผู้ทรงคุณวุฒิสภารัฐศาสตร์ จำนวน 3 คน ดังนี้ คือ³⁸⁹

1. ผู้ทรงคุณวุฒิสภานิติศาสตร์ ซึ่งได้รับเลือกเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 5 คน คือ ศาสตราจารย์ อีสระ นิติสิทธิ์ประกาศ, ศาสตราจารย์ อุกฤษ มงคลนาวิน, พลโท จุล อดิเรก, นายสุจินดา ยงสุนทร และ นายประเสริฐ นาสกุล

2. ผู้ทรงคุณวุฒิสภารัฐศาสตร์ ซึ่งได้รับเลือกเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 3 คน คือ นายเชาวน์ สายเชื้อ, ศาสตราจารย์ยอนันต์ เกตุวงศ์ และ ศาสตราจารย์ชัยอนันต์ สมุทวณิช

ในที่ประชุมวุฒิสภา วันที่ 16 มกราคม 2541 ที่ประชุมได้มีมติให้คณะกรรมการบริหารจัดทำความเห็นของวุฒิสภาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาเลือกนายอูกฤษ มงคลนาวิน เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะคุณสมบัติคำว่า “ศาสตราจารย์” ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 256 (3) เพื่อเสนอศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งคณะกรรมการฯ ได้ประชุมและพิจารณาโดยยึดถือตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการสรรหาว่า นายอูกฤษ มงคลนาวิน ดำรงตำแหน่ง “ศาสตราจารย์พิเศษ” ตามความในมาตรา 17 และ มาตรา 37 แห่ง พระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2522³⁹⁰ และในคราวประชุมวุฒิสภา วันที่ 23 มกราคม 2541 ที่ประชุมมีมติเห็นชอบด้วยกับรายงานของคณะกรรมการฯ และให้ถือรายงานดังกล่าวเป็นความเห็นของวุฒิสภาเสนอไปยังศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อประกอบการพิจารณาต่อไป³⁹¹

ต่อมานายอูกฤษ มงคลนาวิน ได้แสดงความประสงค์ไม่ขอรับตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตำแหน่งตุลาการฯ ผู้ทรงคุณวุฒิสภานิติศาสตร์ จึงว่างลง 1 ตำแหน่ง คณะกรรมการสรรหาจึงได้เสนอชื่อผู้ทรงคุณวุฒิสภานิติศาสตร์ จำนวน 2 คน ซึ่งคณะกรรมการฯ ได้ดำเนินการประชุมเพื่อตรวจสอบประวัติและความประพฤติของผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อทั้ง 2 คน โดยดำเนินการตรวจสอบข้อมูล ข้อเท็จจริง

³⁸⁸ ที่มา : <http://www.concourt.or.th/judge/jpage01.html>, 24 พฤษภาคม 2545.

³⁸⁹ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, เรื่องเดิม, หน้า 243.

³⁹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 241.

³⁹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

จากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และได้มีหนังสือขอให้สมาชิกวุฒิสภาได้เสนอข้อมูลเกี่ยวกับประวัติและความประพฤติของบุคคลที่ได้รับการเสนอชื่อเพื่อร่วมกันตรวจสอบ อีกทั้งได้เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบครั้งนี้ได้ด้วย และในคราวประชุมวุฒิสภาเป็นพิเศษ วันที่ 20 มีนาคม 2541 ซึ่งเป็นการประชุมลับ ที่ประชุมได้พิจารณารายงานของคณะกรรมการธิการและได้ลงมติเลือก ศาสตราจารย์พิเศษโกเมน ภัทรภิรมย์ เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญแทนตำแหน่งที่ว่าง³⁹²

และเมื่อ ตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ทรงคุณวุฒิสาขารัฐศาสตร์ว่างลง เพราะนายเชาวน สายเชื้อ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ มีอายุครบ 70 ปีบริบูรณ์ ในวันที่ 23 ธันวาคม 2542 ที่ประชุมวุฒิสภา วันที่ 24 ธันวาคม 2542 ได้ตั้งกรรมการเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติ รวมทั้งรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานอันจำเป็นของบุคคลที่ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญแทนตำแหน่งที่ว่างลง โดยในคราวประชุมวุฒิสภา วันที่ 21 มกราคม 2543 ที่ประชุมได้ลงมติเลือก ศาสตราจารย์สุจิต บุญบงการ เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ทรงคุณวุฒิสาขารัฐศาสตร์แทนตำแหน่งที่ว่าง³⁹³

ต่อมาวันที่ 1 กรกฎาคม 2543 นายชัยอนันต์ สมุทวณิช ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้เชี่ยวชาญสาขารัฐศาสตร์ ได้ขอลาออกจากการดำรงตำแหน่ง³⁹⁴ จึงได้มีการตั้งกรรมการสรรหา ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฯ เมื่อคณะกรรมการสรรหา ได้เสนอรายชื่อผู้สมควรดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญแทนตำแหน่งที่ว่างต่อวุฒิสภา ที่ประชุมวุฒิสภาจึงได้มีมติแต่งตั้ง คณะกรรมการสามัญเพื่อตรวจสอบประวัติและความประพฤติของผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อ เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2543³⁹⁵ เมื่อได้ตรวจสอบประวัติและความประพฤติเสร็จแล้วประธานคณะกรรมการฯ จึงได้รายงานต่อประธานวุฒิสภา เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2543 และที่ประชุมวุฒิสภาได้ลงมติเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2543 เลือก ศาสตราจารย์อมร รัชกาลสัต์ เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญแทนตำแหน่งที่ว่าง³⁹⁶

เนื่องจากในระยะเริ่มแรกตุลาการศาลรัฐธรรมนูญยังมีเพียง 13 คน เพราะยังขาดตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่มาจากตุลาการศาลปกครองสูงสุด ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุดโดยวิธีลงคะแนนลับ จำนวน 2 คน³⁹⁷ ในวันที่ 7 กรกฎาคม 2543 เลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง จึงได้มีหนังสือถึงประธานวุฒิสภา แจ้งว่า ที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุดได้มีมติเลือกตุลาการศาลปกครองสูงสุด 2 คน เพื่อไปดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ³⁹⁸

³⁹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 244.

³⁹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 253.

³⁹⁴ ไพโรจน์ โพธิ์ไธย, “องค์กรอิสระตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ”, รัฐสภาสาร ปีที่ 49 ฉ.12 (ธันวาคม 2544) : 65.

³⁹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 67.

³⁹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 69.

³⁹⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 255 (2)

³⁹⁸ ไพโรจน์ โพธิ์ไธย, เรื่องเดิม, หน้า 70.

ในเบื้องต้นวุฒิสภาได้มีมติเห็นชอบให้ถวายคำแนะนำ และในวันที่วันที่ 15 สิงหาคม 2543 ประธานวุฒิสภามีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่งเพื่อพิจารณาคำแนะนำตุลาการศาลปกครองสูงสุด ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุด ให้ไปดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการฯ ได้ตรวจสอบความถูกต้องของกระบวนการเสนอชื่อและคุณสมบัติของผู้ได้รับการเสนอชื่อ เมื่อพิจารณาเสร็จแล้วจึงได้จัดทำรายงานเสนอประธานวุฒิสภา ซึ่งวุฒิสภาได้พิจารณารายงานดังกล่าวในวันที่ 15 กันยายน 2543 และมีมติเห็นชอบให้แนะนำตุลาการศาลปกครองสูงสุด ซึ่งได้รับเลือกจากที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุด จำนวน 2 คน คือ นายกระมล ทองธรรมชาติ และ นายผัน จันทรปาน ให้ไปดำรงตำแหน่ง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ³⁹⁹

ต่อมาตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ทรงคุณวุฒิสภานิติศาสตร์ ได้ว่างลง 1 ตำแหน่ง เมื่อศาสตราจารย์โกเมน ภัทรภิรมย์ ได้ขอลาออกจากการดำรงตำแหน่ง ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2544⁴⁰⁰ เมื่อคณะกรรมการสรรหา ได้รายงานการพิจารณาสรรหา ฯ ต่อประธานวุฒิสภาแล้ว วุฒิสภาได้ประชุมเมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2544 ได้ตั้งกรรมาธิการขึ้นมาคณะหนึ่ง เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อ⁴⁰¹ เมื่อดำเนินการตรวจสอบประวัติฯ เรียบร้อยแล้ว ประธานคณะกรรมการพิจารณาชุดดังกล่าวได้รายงานต่อประธานวุฒิสภา เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2544 ซึ่งวุฒิสภาได้มีมติเลือก นายศักดิ์ เตชะชาญ เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ แทนตำแหน่งที่ว่าง⁴⁰²

เมื่อนายประเสริฐ นาสกุล ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งมาจากผู้ทรงคุณวุฒิสภานิติศาสตร์ อายุครบ 70 ปีบริบูรณ์ ในวันที่ 8 กันยายน 2544⁴⁰³ การสรรหาฯ ผู้สมควรดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญแทนตำแหน่งที่ว่างจึงมีขึ้นอีกครั้งหนึ่ง โดยเมื่อผ่านขั้นตอนของการเสนอชื่อจากคณะกรรมการสรรหาฯ แล้ว ที่ประชุมวุฒิสภา วันที่ 16 พฤศจิกายน 2544 ได้มีมติตั้งคณะกรรมการเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติ⁴⁰⁴ โดยที่ประชุมวุฒิสภา วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2545 ได้ลงมติเลือกตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ทรงคุณวุฒิสภานิติศาสตร์ แทน นายประเสริฐ นาสกุล คือ นายจิระ บุญพจนสุนทร⁴⁰⁵ และมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง ให้ นายอิสสระ นิตินันท์ประภาศ เป็นประธานรัฐธรรมนูญ และ นายจิระ บุญพจนสุนทร เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ นับแต่วันที่ 14 มีนาคม 2545⁴⁰⁶

³⁹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

⁴⁰⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 71.

⁴⁰¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 74.

⁴⁰² เรื่องเดียวกัน, หน้า 76.

⁴⁰³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 77.

⁴⁰⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 81.

⁴⁰⁵ บันทึกการประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ 1 (สมัยสามัญทั่วไป) วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2545.

⁴⁰⁶ บันทึกการประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ 12 (สมัยสามัญทั่วไป) วันที่ 29 มีนาคม 2545.

โดยรายนามของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 15 คน มีดังนี้⁴⁰⁷

1. ศาสตราจารย์อัสสละ นิตินันท์ประภาส	ประธานศาลรัฐธรรมนูญ
2. ศาสตราจารย์ กระมล ทองธรรมชาติ	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
3. นายจิระ บุญพจนสุนทร	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
4. นายจุมพล ณ สงขลา	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
5. พลโทจุล อติเรก	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
6. นายปรีชา เฉลิมวณิชย์	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
7. นายผั่น จันทรปาน	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
8. นายมงคล สระแก้ว	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
9. นายศักดิ์ เตชะชาญ	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
10. ศาสตราจารย์สุจิต บุญบงการ	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
11. นายสุจินดา ยงสุนทร	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
12. นายสุวิทย์ อีรพงษ์	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
13. ศาสตราจารย์อนันต์ เกตุวงศ์	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
14. ศาสตราจารย์อมร รักษาสดัย	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
15. นายอุระ หวังอ้อมกลาง	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

3.3 การพิจารณาเลือก ให้คำแนะนำ และแต่งตั้ง ให้บุคคลดำรงตำแหน่งกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

การแต่งตั้งให้บุคคลดำรงตำแหน่งกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) นั้น ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มาตรา 297 กำหนดให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีจำนวน 9 คน (ประธาน 1 คน และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอื่นอีก 8 คน) ซึ่งพระมหากษัตริย์แต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา การสรรหาและการเลือกกรรมการ ป.ป.ช.ให้นำบทบัญญัติ มาตรา 257 และมาตรา 258 ของการสรรหาและเลือกตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ มาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยกรรมการ ป.ป.ช. มีวาระการดำรงตำแหน่ง 9 ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว ตามมาตรา 298

เมื่อคณะกรรมการสรรหาได้เสนอรายชื่อผู้สมควรดำรงตำแหน่งกรรมการ ป.ป.ช. ต่อประธานวุฒิสภา ที่ประชุมวุฒิสภาในวันที่ 24 กรกฎาคม 2541 ได้ลงมติตั้งคณะกรรมการมาธิการสามัญขึ้นมาคณะหนึ่ง เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลที่ได้รับการเสนอชื่อ คณะกรรมการมาธิการ

⁴⁰⁷ ที่มา : <http://www.concourt.or.th/judge/jpage02.html>, 24 พฤษภาคม 2545.

ชุดดังกล่าวจึงทำการรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานอันจำเป็น เพื่อประกอบการพิจารณาของวุฒิสภา ดังนี้⁴⁰⁸

1) ขอให้บุคคลที่เป็นผู้ร่วมงาน ผู้เคยร่วมงาน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่ได้รับการเสนอชื่อเป็นกรรมการ ป.ป.ช. ประเมินความเหมาะสม และความประพฤติ ตามแบบประเมินที่คณะกรรมการพิจารณาจัดทำขึ้น

2) ขอให้ประชาชนทั่วไปแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับประวัติ ความประพฤติ และความเหมาะสมของบุคคลที่ได้รับการเสนอชื่อเป็นกรรมการ ป.ป.ช. มายังคณะกรรมการพิจารณา

3) ดำเนินการตรวจสอบข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงยุติธรรม สำนักข่าวกรองแห่งชาติ สภาความมั่นคงแห่งชาติ เป็นต้น

4) ดำเนินการตรวจสอบข้อมูลในทางลับ

5) เชิญผู้ร้องเรียนและบุคคลที่ได้รับการเสนอชื่อเป็นกรรมการ ป.ป.ช. มาร่วมประชุมกับคณะกรรมการพิจารณา เพื่อชี้แจงแสดงความคิดเห็น

และในคราวประชุมวุฒิสภา วันที่ 26 มีนาคม 2542 ที่ประชุมได้พิจารณารายงานการตรวจสอบประวัติและความประพฤติ และได้ทำการลงคะแนนเลือกผู้ทรงคุณวุฒิที่สมควรเป็นกรรมการ ป.ป.ช. จำนวน 9 คน โดยในวันที่ 25 เมษายน 2542 มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ดังนี้⁴⁰⁹

1. นายโสภาส อรุณินท์	ประธานกรรมการ ป.ป.ช.
2. พันโท กมล ประจวบเหมาะ	กรรมการ ป.ป.ช.
3. นายเกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม	กรรมการ ป.ป.ช.
4. นายณัฐ สุวิทย์	กรรมการ ป.ป.ช.
5. นายประสิทธิ์ ดำรงชัย	กรรมการ ป.ป.ช.
6. คุณหญิงปรีดา เกษมสันต์ ณ อยุธยา	กรรมการ ป.ป.ช.
7. นางฤดี จิवालักษณ์	กรรมการ ป.ป.ช.
8. นายวิรัตน์ วัฒนศิริธรรม	กรรมการ ป.ป.ช.
9. พลโท สวัสดิ์ ออรุ่งโรจน์	กรรมการ ป.ป.ช.

นอกจากนี้ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 302 วรรคสอง ได้บัญญัติให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีหน่วยธุรการที่เป็นอิสระ โดยมีเลขาธิการเป็นผู้บังคับบัญชา ซึ่งขึ้นตรงต่อประธานกรรมการ ป.ป.ช. การแต่งตั้งเลขาธิการ ป.ป.ช. นั้น ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ ป.ป.ช. และวุฒิสภา

⁴⁰⁸ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, เรื่องเดิม, หน้า 246.

⁴⁰⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 246 - 247.

โดยในคราวประชุมวุฒิสภา วันที่ 24 ธันวาคม 2542 ได้ลงมติตั้งคณะกรรมการธิการขึ้นคณะหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ⁴¹⁰ ซึ่งที่ประชุมคณะกรรมการ ป.ป.ช. ครั้งที่ 48/2542 วันที่ 14 ธันวาคม 2542 ได้มีมติเป็นเอกฉันท์ให้ความเห็นชอบตามที่ประธานกรรมการเสนอ ให้แต่งตั้ง นายกล้านรงค์ จันทิก ให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ช. และในที่ประชุมวุฒิสภา วันที่ 28 มกราคม 2543 ได้พิจารณาลงมติให้ความเห็นชอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 302 วรรคสอง⁴¹¹

ต่อมา คุณหญิงปรีญา เกษมสันต์ ณ อยุธยา ได้ขอลาออกจากตำแหน่งกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และในคราวประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ 18 (สมัยสามัญทั่วไป) เป็นพิเศษ วันจันทร์ที่ 28 พฤษภาคม 2544 ที่ประชุมได้ลงมติตั้งกรรมการสามัญขึ้นคณะหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ แทนตำแหน่งที่ว่าง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 135 และข้อบังคับฯ ข้อ 92

เมื่อคณะกรรมการฯ ได้ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อเสร็จสิ้นแล้ว ในคราวประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ 5 (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) วันศุกร์ที่ 17 สิงหาคม 2544 ที่ประชุมได้พิจารณารายงานของคณะกรรมการฯ แล้วลงมติเลือก นายพินิต อารยะศิริ เป็นกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ แทน คุณหญิงปรีญา เกษมสันต์ ณ อยุธยา⁴¹²

3.4 การพิจารณาเลือก ให้คำแนะนำ และแต่งตั้ง ให้บุคคลดำรงตำแหน่งกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มาตรา 320 ได้บัญญัติไว้ว่า การตรวจเงินแผ่นดิน ให้กระทำโดยคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินที่เป็นอิสระและเป็นกลาง ซึ่งคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน มีจำนวน 10 คน ประกอบด้วย ประธานกรรมการ 1 คน และกรรมการอื่นอีก 9 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา มีวาระการดำรงตำแหน่ง 6 ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว โดยรัฐธรรมนูญ กำหนดให้คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินมีหน่วยธุรการของคณะกรรมการฯ ที่เป็นอิสระ และมีผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน จำนวน 1 คน⁴¹³ เป็นผู้บังคับบัญชาซึ่งขึ้นตรงต่อประธานกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน โดยพระมหากษัตริย์แต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาเช่นเดียวกับการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

⁴¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 252.

⁴¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

⁴¹² สำนักงานการประชุม สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, สรุปผลงานด้านการประชุมของวุฒิสภา สมัยสามัญนิติบัญญัติ พ.ศ. 2544, (กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2544), หน้า 39.

⁴¹³ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 มาตรา 26.

กรรมการตรวจเงินแผ่นดินนั้น ตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 มาตรา 6 กำหนดให้มี 5 ประเภท ประเภทละ 2 คน ดังนี้

(1) เป็นหรือเคยเป็นข้าราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าระดับ 10 หรือเทียบเท่า ซึ่งมีความชำนาญและประสบการณ์ด้านการตรวจเงินแผ่นดิน

(2) เป็นผู้ที่มีความชำนาญและประสบการณ์ด้านการบัญชี การสอบบัญชีหรือการตรวจสอบภายใน

(3) เป็นผู้ที่มีความชำนาญและประสบการณ์ด้านเศรษฐศาสตร์ การเงินการคลัง หรือการบริหารธุรกิจ

(4) เป็นผู้ที่มีความชำนาญและประสบการณ์ด้านวิศวกรรมศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ หรือศาสตร์สาขาอื่นที่เป็นประโยชน์แก่งานการตรวจเงินแผ่นดิน

(5) ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งผู้บริหารระดับประธานกรรมการ กรรมการ กรรมการผู้จัดการ หรือตำแหน่งเทียบเท่าที่เรียกชื่ออย่างอื่นของธุรกิจ ซึ่งเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยต้องดำรงตำแหน่งดังกล่าวเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสิบปี

อำนาจหน้าที่ของรัฐสภา โดยเฉพาะวุฒิสภาในการพิจารณาเลือก แต่งตั้ง ให้คำแนะนำให้บุคคลดำรงตำแหน่งกรรมการตรวจเงินแผ่นดินนั้น เริ่มตั้งแต่ในขั้นการสรรหา โดยมาตรา 8 (1) ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้ประธานวุฒิสภาจัดให้มีคณะกรรมการสรรหากรรมการตรวจเงินแผ่นดิน จำนวน 15 คน ประกอบด้วย

1) ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

2) ประธานศาลฎีกา

3) ประธานศาลปกครองสูงสุด

4) อธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐเป็นนิติบุคคลทุกแห่งซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 7 คน

5) ผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 5 คน

และให้คณะกรรมการสรรหามีหน้าที่สรรหาและจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีคุณสมบัติตามมาตรา 6 เป็นจำนวนสองเท่าของแต่ละประเภท เสนอต่อประธานวุฒิสภา โดยได้รับความยินยอมของผู้ได้รับการเสนอชื่อนั้น ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่มีเหตุที่ต้องมีการเลือกบุคคลให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว

เมื่อประธานวุฒิสภาได้รายชื่อบุคคลที่สมควรดำรงตำแหน่งกรรมการตรวจเงินแผ่นดินจากกรรมการสรรหา แล้ว ในคราวประชุมวุฒิสภา วันที่ 24 ธันวาคม 2542 ที่ประชุมได้มีมติตั้งคณะกรรมการวิชาการขึ้นมาคณะหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลที่ได้รับการเสนอชื่อดังกล่าว⁴¹⁴

⁴¹⁴ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, เรื่องเดิม, หน้า 253.

และเมื่อคณะกรรมการการได้เสนอรายงานต่อที่ประชุมวุฒิสภา ในคราวประชุม วันที่ 21 มกราคม 2543 ที่ประชุมได้ลงมติเลือกกรรมการตรวจเงินแผ่นดินตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 มาตรา 6 จำนวน 9 คน ดังนี้⁴¹⁵

- ประเภทที่ (1) นายปัญญา สติฐิต
- ประเภทที่ (2) นางจรรววรรณ เมณฑกา และ พลโท ฉัตรชัย อุเทนสุด
- ประเภทที่ (3) นางจิระพรรณ นิรัติกัย และ ศาสตราจารย์คุณหญิงนงเยาว์ ชัยเสรี
- ประเภทที่ (4) นายชัยเชต สุนทรพิพิธ และ ปรัชญา สุตตะบุตร
- ประเภทที่ (5) นางสุลิมาศ สุทธิสัมพันธ์ และ ปัญญา ดันตยวงศ์

เนื่องด้วยกรรมการตรวจเงินแผ่นดินในประเภทที่ (1) มีผู้ได้รับเลือกจากวุฒิสภาเพียง 1 คนเท่านั้น วุฒิสภาจึงได้ลงมติตั้งคณะกรรมการสามัญขึ้นมาคณะหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลที่ได้รับการเสนอชื่อจากกรรมการสรรหา และเมื่อที่ประชุมวุฒิสภาได้รับรายงานจากคณะกรรมการการฯ ชุดดังกล่าว ในคราวประชุมวันที่ 21 มีนาคม 2543 ที่ประชุมได้ลงมติเลือก นางรวิพร คูหิรัญ เป็นกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน เพิ่มเติม⁴¹⁶ และต่อมาคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินทั้ง 10 คน ได้ประชุมกันเองเพื่อเลือกประธานกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน โดยที่ประชุมได้ลงมติเลือก นายปัญญา ดันตยวงศ์ เป็นประธานกรรมการ⁴¹⁷

ส่วนการดำเนินการเลือกและให้ความเป็นชอบแต่งตั้งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินนั้น วุฒิสภาได้ทำหน้าที่เมื่อประธานกรรมการตรวจเงินแผ่นดินได้เสนอบัญชีรายชื่อบุคคลที่สมควรได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน โดยในคราวประชุมวุฒิสภา วันที่ 24 สิงหาคม 2544 ที่ประชุมได้ลงมติตั้งคณะกรรมการสามัญขึ้นมาชุดหนึ่ง เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลที่ได้รับการเสนอชื่อ เมื่อที่ประชุมวุฒิสภาได้พิจารณารายงานของคณะกรรมการการฯ แล้ว จึงได้มีมติเลือกและให้ความเห็นชอบให้ นางจรรววรรณ เมณฑกา เป็นผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน⁴¹⁸ ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการตรวจเงินแผ่นดินมาก่อน ทำให้ตำแหน่งกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่างลง 1 ตำแหน่ง

ต่อมาที่ประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ 16 (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) วันศุกร์ที่ 4 ตุลาคม 2545 คณะกรรมการการสามัญเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลที่ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ได้ร้องขอให้มีการประชุมลับเพื่อพิจารณาเรื่องดังกล่าว ตามข้อบังคับฯ ข้อ 103 วรรคสอง ซึ่งที่ประชุมมีมติเห็นชอบและดำเนินการประชุมลับเพื่อพิจารณาเรื่องดังกล่าว

⁴¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

⁴¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 254.

⁴¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

⁴¹⁸ ที่มา : <http://www.senate.go.th/menu7.htm>, 4 เมษายน 2545.

และหลังจากคณะกรรมการบริหารฯ เสนอรายงานและมีสมาชิกวุฒิสภาอภิปรายแล้ว ที่ประชุมได้ลงมติเลือก นายนรชัย ศรีพิมล เป็นกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน แทนตำแหน่งที่ว่าง⁴¹⁹

3.5 การพิจารณาเลือก ให้คำแนะนำ และแต่งตั้ง ให้บุคคลดำรงตำแหน่งผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. 2542 มาตรา 9 กำหนดให้ ผู้ตรวจการแผ่นดินฯ มีวาระการดำรงตำแหน่ง 6 ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

การสรรหาและการเลือกบุคคลผู้สมควรดำรงตำแหน่งผู้ตรวจการแผ่นดินฯ นั้น เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา โดยในขั้นแรกจะกระทำการสรรหาโดยคณะกรรมการสรรหาผู้ตรวจการแผ่นดินฯ ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาแต่งตั้งขึ้นมาคณะหนึ่ง จำนวน 31 คน ประกอบด้วย⁴²⁰

ก) ผู้แทนของพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีสมาชิกอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 19 คน ซึ่งต้องเลือกให้มีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนฯ ของพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีสมาชิกเป็น ส.ส.

ข) อธิการบดีจากมหาวิทยาลัยของรัฐ ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 4 คน ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด จำนวน 4 คน ผู้แทนศาลฎีกา จำนวน 4 คน

ขั้นตอนมาให้คณะกรรมการสรรหาฯ พิจารณาสรรหาบุคคลผู้สมควรเป็นผู้ตรวจการแผ่นดินฯ จำนวนสามเท่าของจำนวนที่พึงมีได้ตามรัฐธรรมนูญฯ เสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง โดยให้เรียงรายชื่อตามลำดับอักษร พร้อมประวัติ ความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในการทำงานของบุคคลดังกล่าว และต้องเสนอพร้อมความยินยอมของผู้ได้รับการเสนอชื่อนั้นด้วย⁴²¹

เมื่อคณะกรรมการสรรหาฯ เสนอรายชื่อผู้สมควรดำรงตำแหน่งฯ ต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ให้ประธานสภาผู้แทนฯ เรียกประชุมเพื่อลงมติเลือกผู้ได้รับการเสนอชื่อจากคณะกรรมการสรรหาฯ ให้เหลือสองในสาม ซึ่งต้องกระทำโดยวิธีลงคะแนนลับ จากนั้นให้ประธานสภาผู้แทนฯ เสนอรายชื่อผู้ได้รับเลือกต่อประธานวุฒิสภาภายใน 7 วัน เพื่อให้ประธานวุฒิสภาเรียกประชุมวุฒิสภาเพื่อลงมติเลือกผู้ได้รับการเสนอชื่อให้เหลือไม่เกิน 3 คน

⁴¹⁹ บันทึกการประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ 16 (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) วันศุกร์ที่ 4 ตุลาคม 2545.

⁴²⁰ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. 2542 มาตรา 6 (2).

⁴²¹ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. 2542 มาตรา 6 (2).

โดยในคราวประชุมวุฒิสภา วันที่ 14 มกราคม 2543 ที่ประชุมวุฒิสภาได้แต่งตั้งคณะกรรมการธิการสามัญเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา โดยคณะกรรมการธิการฯ ชุดดังกล่าวได้พิจารณาตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อจากสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 6 คน⁴²²

และในคราวประชุมวุฒิสภา วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2543 ซึ่งเป็นการประชุมลับ ที่ประชุมได้พิจารณารายงานของคณะกรรมการธิการฯ และได้มีมติเลือก นายพิเชต สุนทรพิพิธ เป็นผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาคนแรก โดยมีประกาศพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2543⁴²³

ต่อมาวุฒิสภาได้แต่งตั้งคณะกรรมการธิการสามัญเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเพิ่มเติม เมื่อคณะกรรมการธิการฯ ได้ทำหน้าที่เสร็จเรียบร้อยแล้ว ในที่ประชุมวุฒิสภา วันที่ 17 พฤษภาคม 2545 คณะกรรมการธิการฯ ได้ร้องขอให้มีการประชุมลับเพื่อพิจารณาเรื่องดังกล่าว ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. 2544 ข้อ 103 วรรคสอง ซึ่งที่ประชุมมีมติเห็นชอบ ประธานวุฒิสภาจึงได้ดำเนินการประชุมลับเพื่อพิจารณาเรื่องดังกล่าว เมื่อคณะกรรมการธิการฯ เสนอรายงาน และมีสมาชิกฯ อภิปรายแล้ว ที่ประชุมได้ลงมติเลือก นายพลทรัพย์ ปิยะอนันต์ เป็นผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเพิ่มเติม⁴²⁴

3.6 การพิจารณาเลือกให้คำแนะนำ และแต่งตั้งบุคคลดำรงตำแหน่งประธานศาลปกครองสูงสุดและ ตุลาการศาลในปกครองสูงสุด

การแต่งตั้งตุลาการศาลปกครองสูงสุดนั้น คณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง (ก.ต.ป.) มีหน้าที่พิจารณาคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนด และเสนอรายชื่อต่อนายกรัฐมนตรี และให้นายกรัฐมนตรีนำรายชื่อดังกล่าวเสนอขอความเห็นชอบต่อวุฒิสภาภายในสิบวันนับแต่วันที่ได้รับรายชื่อ เมื่อได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง⁴²⁵

สำหรับการแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองให้ดำรงตำแหน่งประธานศาลปกครองสูงสุดนั้น เมื่อได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองและวุฒิสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป⁴²⁶

⁴²² สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, เรื่องเดิม, หน้า 248.

⁴²³ คณะทำงานจัดทำหนังสือรายงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ประจำปี 2543, รายงานประจำปี 2543 ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา, (กรุงเทพฯ : สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา, 2544), หน้า 33.

⁴²⁴ บันทึกการประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ 22 (สมัยสามัญทั่วไป) วันที่ 17 พฤษภาคม 2545.

⁴²⁵ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 15.

⁴²⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 278.

โดยขั้นตอนการแต่งตั้งตุลาการศาลปกครองสูงสุดที่เป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐสภานั้น เริ่มจากเมื่อ คณะกรรมการคัดเลือกตุลาการในศาลปกครองสูงสุดได้คัดเลือกและจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ที่เหมาะสมจะเป็น ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด จำนวน 46 คน (ซึ่งเป็นสองเท่าของจำนวนตุลาการตามที่กฎหมายบัญญัติ ไว้ จำนวน 23 คน) แล้วนำรายชื่อดังกล่าวมาเปิดเผยและและเชิญชวนให้บุคคลในวงการกฎหมายและ การบริหารราชการแผ่นดินให้ข้อคิดเห็นและนำมาพิจารณาก่อนนำรายชื่อผู้ที่ได้รับการคัดเลือกในขั้นที่สุด จำนวน 23 คน เสนอต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อเสนอให้วุฒิสภาต่อไป⁴²⁷

เมื่อนายกรัฐมนตรีเสนอความเห็นชอบจากวุฒิสภา ที่ประชุมวุฒิสภา วันที่ 15 ตุลาคม 2542 ได้ ตั้งคณะกรรมการธิการเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติ⁴²⁸ เมื่อคณะกรรมการธิการดังกล่าว ทำหน้าที่เรียบร้อยแล้ว คณะกรรมการธิการจึงได้รายงานต่อประธานวุฒิสภา และพิจารณาลงมติเมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2543 ผลปรากฏว่าวุฒิสภาให้ความเห็นชอบ 17 คน ไม่ให้ความเห็นชอบ 6 คน⁴²⁹

ต่อมาตุลาการในศาลปกครองสูงสุดได้ประชุมและคัดเลือก นายอักษราทร จุฬารัตน เป็นประธาน ศาลปกครองสูงสุด และนายกรัฐมนตรีได้เสนอขอความเห็นชอบต่อวุฒิสภา วุฒิสภาจึงได้ตั้งคณะกรรมการ ธิการขึ้นมาคณะหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติฯ เมื่อคณะกรรมการธิการได้เสนอรายงานต่อที่ประชุมวุฒิสภา วุฒิสภาได้ประชุมพิจารณาในวันที่ 9 ตุลาคม 2543 ให้ความเห็นชอบให้ นายอักษราทร จุฬารัตน เป็น ประธานศาลปกครองสูงสุด และทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2543

โดยมีคณะตุลาการศาลปกครองสูงสุด จำนวน 15 คน ดังต่อไปนี้⁴³⁰

1. นายอักษราทร จุฬารัตน	ประธานศาลปกครองสูงสุด
2. นายอัครวิทย์ สุมาวงค์	รองประธานศาลปกครองสูงสุด คนที่หนึ่ง
3. นายโกสิน พลกุล	รองประธานศาลปกครองสูงสุด คนที่สอง
4. นายเฉลิมชัย วสันนท์	ตุลาการหัวหน้าศาลปกครองสูงสุด
5. นายไพศาล กุมาลย์วิสัย	ตุลาการหัวหน้าศาลปกครองสูงสุด
6. นายปรีชา พานิชวงศ์	ตุลาการหัวหน้าศาลปกครองสูงสุด
7. นายธีรยุทธ หล่อเลิศรัตน์	ตุลาการหัวหน้าศาลปกครองสูงสุด
8. นายจรัญ หัตถกรรม	ตุลาการศาลปกครองสูงสุด
9. นายดำริ วัฒนสิงห์	ตุลาการศาลปกครองสูงสุด
10. พลเอกนิยม คั่นสนาคม	ตุลาการศาลปกครองสูงสุด
11. นายธงชัย ลำดับวงศ์	ตุลาการศาลปกครองสูงสุด

⁴²⁷ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 98.

⁴²⁸ ไพโรจน์ โพธิ์ไธย, “องค์กรอิสระตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ”, รัฐสภาสาร : 87.

⁴²⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 88.

⁴³⁰ ที่มา : <http://www.admincourt.go.th>, 10 มิถุนายน 2545.

12. นายพีระพล เซาวันศิริ	ตุลาการศาลปกครองสูงสุด
13. นายสวัสดิ์ วัฒนายากร	ตุลาการศาลปกครองสูงสุด
14. นายหัสวุฒิ วิฑิตวิริยกุล	ตุลาการศาลปกครองสูงสุด
15. นายอำพล สิงห์โกวินท์	ตุลาการศาลปกครองสูงสุด

3.7 การพิจารณาเลือก ให้คำแนะนำและแต่งตั้ง ให้บุคคลดำรงตำแหน่งกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนนั้น ประกอบด้วย ประธานกรรมการคนหนึ่งและกรรมการอื่นอีกสิบคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ซึ่งมีความรู้ความสามารถหรือประสบการณ์ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นที่ประจักษ์ และยังต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้แทนจากองค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนด้วย โดยกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีวาระการดำรงตำแหน่ง 6 ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว⁴³¹

ในระยะเริ่มแรกกรณีที่ยังไม่มีประธานศาลปกครองสูงสุดในคณะกรรมการสรรหาคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนนั้น กฎหมายได้กำหนดให้คณะกรรมการสรรหา ประกอบด้วย⁴³²

- 1) ประธานศาลฎีกา
- 2) อัยการสูงสุด
- 3) นายกสภานายความ
- 4) อธิการบดี หรือผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นนิติบุคคล แห่งละหนึ่งคน เลือกกันเองให้เหลือ 5 คน
- 5) ผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชน ที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้กับสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา แห่งละหนึ่งคนซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 5 คน
- 6) ผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรค ที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกผู้แทนราษฎร พรรคละหนึ่งคน เลือกกันเองให้เหลือ 5 คน
- 7) ผู้แทนสื่อมวลชน ในกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ กิจการละหนึ่งคน เลือกกันเองให้เหลือ 3 คน
- 8) เลขาธิการวุฒิสภาเป็นเลขานุการ

คณะกรรมการสรรหา ดังกล่าวนี้นอกจากมีหน้าที่สรรหาและจัดทำบัญชีรายชื่อบุคคลที่เหมาะสมจะเป็นกรรมการสิทธิมนุษยชน จำนวน 22 คน (สองเท่าของจำนวนที่กฎหมายกำหนด) เพื่อเสนอต่อประธาน

⁴³¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 199.

⁴³² พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 37.

วุฒิสภา ซึ่งต้องเสนอพร้อมความยินยอมของผู้ได้รับการเสนอชื่อด้วย⁴³³ โดยคณะกรรมการสรรหา ได้เสนอรายชื่อบุคคลที่เหมาะสม พร้อมความยินยอมของผู้ได้รับการเสนอชื่อ รวมทั้งเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องต่อประธานวุฒิสภา (นายมีชัย ฤชุพันธุ์) ในวันที่ 17 มีนาคม 2543 ซึ่งวุฒิสภาในขณะนั้นจะครบวาระการดำรงตำแหน่งในวันที่ 21 มีนาคม 2543 จึงไม่สามารถดำเนินการได้ทัน ต้องรอให้วุฒิสภาชุดใหม่ซึ่งมาจากการเลือกตั้งดำเนินการต่อไป⁴³⁴

หลังการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาชุดใหม่สิ้นสุดลง (ซึ่งมีการจัดการเลือกตั้งถึง 5 ครั้ง ครั้งแรกวันที่ 4 มีนาคม 2543 จนถึงครั้งที่ 5 วันที่ 22 กรกฎาคม 2543) ในวันที่ 15 กันยายน 2543 ที่ประชุมวุฒิสภาจึงได้พิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการสิทธิการสามัญขึ้นมาสืบหาชุดหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติอาชญากรรมที่ประชุมกำหนดให้คณะกรรมการสิทธิการฯ ชุดดังกล่าวพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน 21 วัน⁴³⁵

เมื่อคณะกรรมการสิทธิการฯ ได้ทำหน้าที่เสร็จเรียบร้อยแล้วจึงเสนอรายงานต่อประธานวุฒิสภา (นายสนธิ วรปัญญา) โดยที่ประชุมวุฒิสภา วันที่ 13 ตุลาคม 2543 ได้ลงมติเลือกกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้ จำนวน 9 คน⁴³⁶ และเนื่องจากผู้ที่ได้รับเลือกมีเพียง 9 คนเท่านั้น ไม่ครบ 11 คน กฎหมายกำหนดให้คณะกรรมการสรรหา ต้องสรรหาบุคคลที่เหมาะสมเสนอให้วุฒิสภาลงมติเลือกใหม่⁴³⁷ แต่มีสาเหตุหลายประการที่ทำให้คณะกรรมการสรรหาในขณะนั้นไม่ครบองค์ประกอบตามที่กฎหมายบัญญัติ เช่น มีการยุบสภาผู้แทนราษฎร (วันที่ 9 พฤศจิกายน 2543) ทำให้ไม่มีผู้แทนพรรคการเมืองเป็นกรรมการสรรหา, การเกษียณอายุของประธานศาลฎีกา เป็นต้น⁴³⁸

ต่อมาเมื่อตำแหน่งภายในคณะกรรมการสรรหาครบองค์ประกอบแล้ว จึงได้มีการดำเนินการสรรหาและเสนอรายชื่อต่อประธานวุฒิสภา (พลตรีบุญฤกษ์ รุขจระ) ซึ่งวุฒิสภามีมติตั้งคณะกรรมการสามัญเพื่อตรวจสอบประวัติและความประพฤติฯ ในวันที่ 11 พฤษภาคม 2544⁴³⁹ เมื่อคณะกรรมการได้ตรวจสอบประวัติฯ รวมทั้งคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามตามที่กฎหมายบัญญัติแล้ว จึงได้รายงานต่อประธานวุฒิสภา และที่ประชุมวุฒิสภาได้พิจารณาลงมติเลือกกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่เหลือ 2 ตำแหน่ง เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2544 และได้รับโปรดเกล้าแต่งตั้ง ประธานกรรมการและคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2544 ดังรายชื่อต่อไปนี้⁴⁴⁰

⁴³³ พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 8 (2).

⁴³⁴ ไพโรจน์ โพธิ์ไธสง, เรื่องเดิม, หน้า 40.

⁴³⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

⁴³⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 41.

⁴³⁷ พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 8 (2).

⁴³⁸ ไพโรจน์ โพธิ์ไธสง, เรื่องเดิม, หน้า 42-43.

⁴³⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 44.

⁴⁴⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 45-46.

1. นายเสน่ห์ จามริก	ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
2. นายจรัส ดิษฐากิชัย	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
3. คุณหญิง อัมพร มีสุข	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
4. คุณหญิง จันทน์ สันตะบุตร	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
5. นายประดิษฐ์ เจริญไทยทวี	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
6. นายวสันต์ พานิช	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
7. นางสาวอาภา วงษ์สังข์	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
8. นางสาวนัยนา สุภาพัง	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
9. นายสุทิน นพเกตุ	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
10. นางสุนิ ไชยรส	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
11. นายสุรสิทธิ์ โกศลนาวิน	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ผลการศึกษาความคิดเห็นและความคาดหวังต่อรัฐสภา

ในการวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลของรัฐสภาไทย” มีวัตถุประสงค์ 2 ประการมุ่งวัดถึงประสิทธิผลของรัฐสภาตามความคิดเห็นของประชาชน โดยต้องการทราบเป็นประการแรกว่ารัฐสภาในฐานะที่เป็นตัวแทนของปวงชนชาวไทยนั้น สามารถทำหน้าที่ในการเป็นตัวแทนของประชาชนได้ตามที่ประชาชนคาดหวังหรือไม่ และมีหน้าที่ใดบ้างที่ประชาชนคาดหวังจากรัฐสภา รวมทั้งประชาชนมีความพึงพอใจต่อการทำงานตามหน้าที่ของรัฐสภาดังเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญหรือไม่ อย่างไร และมีปัญหาอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภาอย่างไร มีสิ่งใดบ้างที่ประชาชนเห็นว่าควรปรับปรุง แก้ไข เพื่อพัฒนาการทำงานของรัฐสภาเป็นประการที่สอง ซึ่งจากวัตถุประสงค์ดังกล่าวคณะวิจัยได้ดำเนินการศึกษาโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยได้กำหนดประเด็นย่อยในการสอบถามตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวไว้ 4 ประการ คือ

1. ศึกษาความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการทำหน้าที่ของรัฐสภาใน 2 ประเด็น ได้แก่
 - ก) รัฐสภาทำหน้าที่ได้ตามที่ประชาชนคาดหวังหรือไม่ อย่างไร
 - ข) หน้าที่ของรัฐสภาที่ประชาชนคาดหวังเพิ่มเติมและต้องการให้ดำเนินการในอนาคต
2. ศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการทำงานของรัฐสภานับแต่การประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา
3. ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนว่ารัฐสภาสามารถทำหน้าที่ได้ตามเจตนารมณ์ที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้หรือไม่
4. ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคของรัฐธรรมนูญ ที่มีต่อการทำหน้าที่ของรัฐสภา รวมทั้งมีสิ่งใดบ้างที่ควรมีการแก้ไข ปรับปรุงและพัฒนา

สำหรับการศึกษาในส่วนนี้ประกอบด้วย การสอบถามโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มประชาชนเพื่อทราบถึงความคิดเห็น ความคาดหวังของประชาชน ขณะเดียวกันเพื่อที่จะได้ทราบถึง การทำงานของฝ่ายผู้ปฏิบัติ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำงานรัฐสภา จึงได้มีการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ที่มีส่วนในการดำเนินงานรัฐสภาในส่วนต่างๆ ที่กำหนดไว้ตามรัฐธรรมนูญ รวมทั้งเพื่อที่จะทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนิน

งาน โดยในการศึกษานี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งผลการศึกษาศักยภาพในทั้ง 2 กลุ่มปรากฏผลดังนี้

1. ข้อมูลจากแบบสอบถาม

สำหรับการศึกษาจากประชาชนโดยใช้แบบสอบถามนั้น ได้ทำการคัดเลือกจังหวัดตัวแทนในการศึกษาทั้งสิ้น 9 จังหวัด หลังจากนั้นได้ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนามในจังหวัดตัวแทนต่างๆ อันได้แก่

ตารางที่ 1 แสดงผลการเก็บข้อมูลในแต่ละจังหวัด และจำนวนแบบที่เก็บได้

ภาค	จังหวัด	อำเภอ	จำนวน ตัวอย่าง (ราย)	จำนวน ตัวอย่าง ที่เก็บได้ (ราย)	ร้อยละ
	กรุงเทพมหานคร	-	300	300	100.0
กลาง	สุพรรณบุรี	อ. เมือง	100	100	100.0
		อ. เดิมบางนางบวช	100	100	100.0
	สมุทรสาคร	อ. เมือง	50	50	100.0
		อ. บ้านแพ้ว	50	50	100.0
เหนือ	เชียงใหม่	อ. เมือง	100	100	100.0
		อ. ฝาง	100	100	100.0
	ตาก	อ. เมือง	50	50	100.0
		อ. สามเงา	50	50	100.0
ตะวันออก เฉียงเหนือ	นครราชสีมา	อ. เมือง	100	100	100.0
		อ. บัวใหญ่	100	100	100.0
	มุกดาหาร	อ. เมือง	50	50	100.0
		อ. ดงหลวง	50	50	100.0
ใต้	นครศรีธรรมราช	อ. เมือง	100	100	100.0
		อ. ท่าศาลา	100	100	100.0
	ระนอง	อ. เมือง	50	50	100.0
		อ. กระบุรี	50	50	100.0
รวมทั้งสิ้น			1,500	1,500	100.0

1.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาส่วนนี้เป็นการศึกษาภาพรวมเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 1,500 ราย จากทั้งหมด 9 จังหวัดโดยสามารถนำเสนอผลการศึกษาด้วยตารางแจกแจงความถี่และแผนภูมิรูปภาพวงกลมพร้อมรายละเอียด การศึกษาค้นครั้งนี้มีผู้ตอบแบบสอบถาม เพศชายร้อยละ 50.2 และเพศหญิงร้อยละ 49.8 (ตารางที่ 2) จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน จึงสามารถขจัดปัญหาอคติ (bias) เกี่ยวกับเรื่องเพศได้

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ชาย	753	50.2
หญิง	747	49.8
รวม	1,500	100.0

ที่มา : รวบรวมจากแบบสอบถาม

การกระจายตัวของกลุ่มตัวอย่างเมื่อจำแนกตามอายุนั้น พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 29.9 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด มีอายุระหว่าง 21-30 ปี ซึ่งมีความใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี คือ ร้อยละ 28.9 รองลงมาคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ซึ่งมีอยู่ร้อยละ 19.9 และ อายุระหว่าง 18-20 ปี ร้อยละ 11.9 และร้อยละ 9.3 ของกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีการกระจายตัวในแต่ละช่วงอายุ โดยอายุเฉลี่ยส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างคือ อายุ 35 ปี

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
18 - 20 ปี	178	11.9
21 - 30 ปี	449	29.9
31 - 40 ปี	434	28.9
41 - 50 ปี	299	19.9
50 ปีขึ้นไป	140	9.3
รวม	1,500	100.0

* อายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง คือ อายุ 35 ปี

ที่มา : รวบรวมจากแบบสอบถาม

ทางด้านข้อมูลเกี่ยวกับการนับถือศาสนานั้นพบว่าร้อยละ 94.9 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ มีเพียงร้อยละ 2.8 และร้อยละ 2.3 เท่านั้นที่นับถือศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลามตามลำดับ

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการนับถือศาสนา

ศาสนา	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
พุทธ	1,424	94.9
คริสต์	42	2.8
อิสลาม	34	2.3
รวม	1,500	100.0

ที่มา : รวบรวมจากแบบสอบถาม

ทางด้านข้อมูลเกี่ยวกับระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 39.3 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี รองลงมาร้อยละ 19.1 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. และร้อยละ 13.6 จบการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวส. ส่วนผู้ที่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีอยู่ร้อยละ 9.9 ผู้ที่จบการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีร้อยละ 9.7 ขณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษามีเพียงร้อยละ 8.5 เท่านั้น อันแสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีการกระจายในทุกกลุ่มระดับการศึกษา เพื่อที่จะทำให้นักวิจัยได้ทราบความคิดเห็นของทุกกลุ่มอันจะเป็นผลต่อการวิจัยในครั้งนี้

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการศึกษาที่จบสูงสุด

ระดับการศึกษา	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ประถมศึกษา	128	8.5
มัธยมศึกษาตอนต้น	148	9.9
มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.	286	19.1
อนุปริญญา / ปวส.	204	13.6
ปริญญาตรี	589	39.3
สูงกว่าปริญญาตรี	145	9.7
รวม	1,500	100.0

ที่มา : รวบรวมจากแบบสอบถาม

ในส่วนของอาชีพของกลุ่มตัวอย่างนั้นพบว่า มีการกระจายกันในกลุ่มอาชีพต่างๆพอสมควร กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 32.0 มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ รองลงมาร้อยละ 26.7 มีอาชีพรับจ้าง/ลูกจ้าง ร้อยละ 13.9 ยังเป็นนักเรียน/นักศึกษา และร้อยละ 12.6 มีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจทั่วไป มีเพียงร้อยละ 6.1

เท่านั้นที่มีอาชีพเกษตรกรรม และร้อยละ 5.0 ที่เป็นข้าราชการบำนาญ และร้อยละ 3.7 ไม่ได้ทำงาน ซึ่งสามารถจำแนกได้ดังตาราง

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	480	32.0
ค้าขาย/ธุรกิจทั่วไป	189	12.6
รับจ้าง/ลูกจ้าง	401	26.7
เกษตรกรรม	92	6.1
นักเรียน/นักศึกษา	208	13.9
ไม่ได้ทำงาน	55	3.7
ข้าราชการบำนาญ	75	5.0
รวม	1,500	100.0

ที่มา : รวบรวมจากแบบสอบถาม

จากการศึกษาพฤติกรรมการเข้าร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อที่จะวัดถึงความสนใจต่อการเข้าร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่างในพฤติกรรมการเมือง 4 ลักษณะ อันได้แก่ การฟังอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล การเข้าร่วมในการฟังการหาเสียงของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ผ่านมา การไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ผ่านมา การไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาครั้งที่ผ่านมา ซึ่งจากการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,500 ราย พบว่า พฤติกรรมการเมืองที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เข้าร่วมมากที่สุด ถึงร้อยละ 85.7 คือ ไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ผ่านมา รองลงมาคือ ร้อยละ 76.5 ที่ฟังการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 73.3 ฟังการอภิปรายทางโทรทัศน์มีเพียงร้อยละ 26.7 เท่านั้น ที่ฟังการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลจากทางวิทยุ และนอกจากนี้การเข้าร่วมทางการเมืองของประชาชนอีกร้อยละ 68.5 ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาครั้งที่ผ่านมา และการเข้าร่วมทางการเมืองที่กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมน้อยเพียงร้อยละ 46.1 คือ การเข้าร่วมฟังการหาเสียงของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ผ่านมา

อย่างไรก็ตามสำหรับพฤติกรรมการเมืองในส่วนของการไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาครั้งที่ผ่านมาซึ่งจากการศึกษาพบว่ามีผู้เข้าร่วมในเรื่องนี้อยู่ในลำดับที่ 3 รองจากการไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการฟังอภิปรายไม่ไว้วางใจ ทั้งที่การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาครั้งที่ผ่านมาเป็นการเลือกตั้งครั้งแรก และเป็นการเลือกตั้งครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญ 2540 เช่นกัน และประเด็นที่สำคัญคือ มีการตัดสินใจกับผู้ที่ไม่ไปใช้สิทธิ ซึ่งประเด็นนี้เป็นที่วิตกกังวลของประชาชนในขณะนั้น เพราะไม่ทราบว่าการตัดสินใจจะมีผลอย่างไรบ้าง ดังนั้นในภาพรวมการศึกษานี้ผลการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สมาชิกวุฒิสภา

ครั้งที่ผ่านมาของหลายสถาบันจึงพบว่า มีการไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาสูง เมื่อเปรียบเทียบกับ การไปใช้สิทธิเลือกตั้งในครั้งก่อนๆ แต่อย่างไรก็ตามในการศึกษาครั้งนี้ซึ่งทำการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,500 รายใน 9 จังหวัดนั้นพบว่า มีร้อยละ 68.5 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาดังกล่าว ซึ่งอาจเป็นเพราะเป็นครั้งแรกที่มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ประชาชนอาจจะไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ ความสำคัญของสมาชิกวุฒิสภา เนื่องจากสมาชิกวุฒิสภาในอดีตมาจากการแต่งตั้ง

สำหรับในส่วนของกิจกรรมที่มีผู้เข้าร่วมน้อยที่สุด คือ การเข้าร่วมฟังการหาเสียงของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ผ่านมา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างสามารถรับทราบข้อมูลการหาเสียงของผู้สมัครฯ ได้ในหลายวิธีโดยไม่จำเป็นต้องไปร่วมฟังการหาเสียงโดยตรง เช่น การได้รับข้อมูลของผู้สมัครจากเอกสารที่รับแจก การที่ผู้สมัครมาหาเสียงตามบ้าน (การเคาะประตูบ้าน) และได้ให้ข้อมูล แนวนโยบาย การดำเนินงานต่างๆ เป็นต้น

ตารางที่ 7 พฤติกรรมการเข้าร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถาม

พฤติกรรมการเข้าร่วมทางการเมือง	เข้าร่วม		ไม่เข้าร่วม		รวม	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
การฟังอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลครั้งที่ผ่านมา	1,147	76.5	353	23.5	1,500	100.0
การเข้าร่วมในการฟังการหาเสียงของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ผ่านมา	692	46.1	808	53.9	1,500	100.0
การไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ผ่านมา	1,285	85.7	188	12.8	1,473	100.0
การไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาครั้งที่ผ่านมา	1,027	68.5	446	29.7	1,473	100.0

1.2 ความคาดหวังของประชาชนต่อการทำหน้าที่ของรัฐสภา

การศึกษาถึงความคาดหวังของประชาชนต่อการทำหน้าที่ของรัฐสภา ซึ่งเป็นการศึกษาใน 2 ประเด็น คือ

1.2.1 หน้าที่ของรัฐสภาที่ประชาชนคาดหวัง

1.2.2 ความสามารถของรัฐสภาในการทำหน้าที่ตามที่ประชาชนคาดหวัง

สำหรับผลการศึกษาความคาดหวังของประชาชนต่อการทำหน้าที่ของรัฐสภา ในประเด็นข้างต้นนั้นปรากฏผลดังนี้

1.2.1 หน้าที่ของรัฐสภาตามที่ประชาชนคาดหวัง

ในการศึกษาประเด็นด้านหน้าที่ของรัฐสภาที่ประชาชนคาดหวัง เป็นการศึกษาว่ารัฐสภาได้ทำหน้าที่ตามที่ประชาชนคาดหวังหรือไม่ อย่างไร ซึ่งจากผลการศึกษา ปรากฏดังตาราง

ตารางที่ 8 ความคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างต่อการทำหน้าที่ของรัฐสภา

ความคาดหวังต่อการทำหน้าที่	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร		สมาชิกวุฒิสภา	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในทุกๆ เรื่อง	119	8.2	156	10.8
2. ความซื่อสัตย์ ไม่คดโกง	627	43.1	411	28.4
3. ความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่	202	13.9	413	28.6
4. การเป็นตัวกลางในการนำปัญหาไปเสนอรัฐบาล	123	8.4	212	14.7
5. ความสนใจและติดตามความเป็นอยู่ของประชาชน	102	7.0	81	5.6
6. การเป็นที่พึ่งเมื่อยามที่เดือดร้อน	27	1.8	30	2.1
7. การกลับมาพัฒนาท้องถิ่นของตน	85	5.8	21	1.5
8. ออกเยี่ยมเยียนประชาชนเพื่อรับฟังปัญหาเป็นประจำ	54	3.7	32	2.2
9. ช่วยให้ประชาชนหลุดพ้นจากความยากจน	65	4.5	40	2.8
10. อื่น ๆ	52	3.5	49	3.4
รวม	1,456	100.0	1,445	100.0

จากตารางการศึกษาพบว่า การทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภามีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ความคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างต่อการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นั้น ร้อยละ 43.1 คาดหวังมากในเรื่องความซื่อสัตย์ ไม่คดโกง รองลงมาร้อยละ 13.9 คาดหวังมากในเรื่องความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ และร้อยละ 8.4 ของกลุ่มตัวอย่างที่คาดหวังในเรื่องการเป็นตัวกลางในการนำปัญหาไปเสนอรัฐบาล และร้อยละ 8.2 คาดหวังให้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รับฟังความคิดเห็นของประชาชนในทุกๆ เรื่อง

สำหรับความคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างต่อการทำหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภานั้น พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 28.6 คาดหวังมากที่สุดต่อการทำหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาในเรื่อง ความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ รองลงมาร้อยละ 28.4 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด คาดหวังมากที่สุดในเรื่องความซื่อสัตย์ ไม่คดโกง และร้อยละ 14.7 ของกลุ่มตัวอย่างคาดหวังให้ สมาชิกวุฒิสภา เป็นตัวกลางในการนำปัญหาไปเสนอรัฐบาล และร้อยละ 10.8 คาดหวังให้ สมาชิกวุฒิสภารับฟังความคิดเห็นของประชาชนในทุกๆ เรื่อง

1.2.2 ความสามารถของรัฐบาลในการทำหน้าที่ตามที่ประชาชนคาดหวัง

อย่างไรก็ตามเมื่อศึกษาถึงความสามารถในการทำหน้าที่ของรัฐบาลตามที่ประชาชนคาดหวัง พบว่ากลุ่มตัวอย่างได้มีความเห็นต่อความสามารถในการทำหน้าที่ของรัฐบาล ดังตาราง

ตารางที่ 9 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อความสามารถในการทำหน้าที่ของรัฐบาล

ความสามารถของรัฐบาลในการทำหน้าที่	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร		สมาชิกวุฒิสภา	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
มาก	74	5.2	97	6.8
ปานกลาง	552	38.7	792	55.5
น้อย	504	35.4	435	30.4
ไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง	294	20.6	104	7.3
รวม	1,424	100.0	1,428	100.0

จากตารางจะเห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นต่อความสามารถในการทำหน้าที่ของรัฐบาลแตกต่างกัน โดยพบว่า ร้อยละ 38.8 ของกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นต่อความสามารถในการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่าอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่ร้อยละ 35.4 ของกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า ความสามารถในการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีอยู่น้อย และกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 20.6 เห็นว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยังไม่สามารถทำหน้าที่ได้ตามที่คาดหวังได้เลย และเพื่อที่จะทำให้ทราบถึงความสามารถในการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในชุดที่ผ่านการเลือกตั้งแบบใหม่ (ตามรัฐธรรมนูญ 2540) จึงได้ถามความคิดเห็นของประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างให้เปรียบเทียบความสามารถในการทำงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดปัจจุบันกับชุดที่ผ่านมา (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งรูปแบบเดิม) เพื่อที่จะทราบถึงความแตกต่างในการทำงานและจากผลการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 45.5 มีความเห็นว่าการทำงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดปัจจุบันกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ผ่านมา ไม่มีความแตกต่างกัน แต่ร้อยละ 38.6 ของกลุ่มตัวอย่าง เห็นว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดปัจจุบันทำงานได้ดีกว่า

ชุดที่ผ่านมาโดยเฉพาะในบางเรื่อง คือ การทำ Zoning การจัดระเบียบสังคม และการปราบปราม ยาเสพติด

ในส่วนของการความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อความสามารถในการทำหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา (สมาชิกวุฒิสภา) นั้น ร้อยละ 55.5 ของกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า สมาชิกวุฒิสภามีความสามารถในการทำหน้าที่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน และร้อยละ 30.4 เห็นว่า สมาชิกวุฒิสภามีความสามารถในการทำหน้าที่ได้น้อย และร้อยละ 7.3 ของกลุ่มตัวอย่าง เห็นว่า ความสามารถในการทำหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา นั้น ยังไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ อย่างไรก็ตามเมื่อศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการทำงานของสมาชิกวุฒิสภาชุดปัจจุบันกับสมาชิกวุฒิสภาชุดที่ผ่านมา (ซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการแต่งตั้ง) พบว่า ร้อยละ 48.6 ของกลุ่มตัวอย่าง เห็นว่า ความสามารถในการทำหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาชุดปัจจุบันและชุดที่ผ่านมาไม่มีความแตกต่างกัน แต่ร้อยละ 39.5 ของกลุ่มตัวอย่างที่เห็นว่า สมาชิกวุฒิสภา ชุดปัจจุบัน ทำหน้าที่ได้ดีกว่าชุดที่ผ่านมา โดยเฉพาะเห็นว่า การที่สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง เป็นการสร้างสำนึกในอำนาจของประชาชนว่าเป็นอำนาจยิ่งใหญ่ และจากผลการศึกษาจึงพบว่า กลุ่มตัวอย่างบางส่วน ยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาว่ารับผิดชอบอะไร

อย่างไรก็ตามเมื่อศึกษาถึงการทำหน้าที่ของรัฐบาลตามที่ประชาชนคาดหวังนั้น โดยรวมแล้วพบว่าทำได้น้อยกว่าที่คาดหวัง (ค่าเฉลี่ย 2.46) แต่เมื่อพิจารณาในการทำหน้าที่ของทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา แล้วจะพบว่ามีความแตกต่างกัน กล่าวคือ โดยภาพรวมของการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อเทียบกับความคาดหวังของประชาชนแล้วพบว่ายังทำได้น้อย (ค่าเฉลี่ย 2.28) ขณะที่การทำหน้าที่ของ สมาชิกวุฒิสภา เมื่อเทียบกับดังปรากฏตามตาราง

ตารางที่ 10 แสดงภาพรวมทำหน้าที่ของรัฐบาลตามที่ประชาชนคาดหวัง

การทำหน้าที่ของรัฐบาล	Mean	S.D.	ความคาดหวัง
การทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	2.28	0.85	ทำได้น้อย
การทำหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา	2.61	0.72	ทำได้ปานกลาง
ภาพรวมการทำหน้าที่ของรัฐบาล	2.46	0.64	ทำได้น้อย

* หมายเหตุ

ค่าเฉลี่ย (Mean) 3.26 - 4.00	= ทำได้มาก
2.51 - 3.25	= ทำได้ปานกลาง
1.76 - 2.50	= ทำได้น้อย
1.00 - 1.75	= ไม่สามารถทำได้

จากผลการศึกษาภาพรวมของการทำหน้าที่ของรัฐบาลตามที่ประชาชนคาดหวัง พบว่าการที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าควรทำหน้าที่ของรัฐบาลโดยรวมแล้วยังทำได้น้อย อาจเป็นด้วยสาเหตุอย่างน้อย 2 ประการ กล่าวคือ ทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ต่างมีบทบาทและหน้าที่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยเฉพาะวุฒิสภานั้น การที่สมาชิกวุฒิสภา (สมาชิกวุฒิสภา) มาจากการเลือกตั้งเป็นเรื่องใหม่ในสังคมไทย เพราะเดิมสมาชิกวุฒิสภามาจากการแต่งตั้งและมีบทบาทหน้าที่ที่อยู่ในขอบเขตจำกัดมากกว่าในปัจจุบัน ที่มีบทบาทหน้าที่กว้างขวางมากขึ้น ขณะเดียวกันแม้ว่าประชาชนจะคุ้นเคยกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่การที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาจากการเลือกตั้งในหลายลักษณะ ทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งความแตกต่างของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้ง 2 แบบนี้ประชาชนยังไม่เข้าใจชัดเจนเท่าใดนัก เพียงแต่รู้ว่าเป็นหน้าที่ต้องไปเลือกตั้งตามระยะเวลาที่มีการให้ไปเลือกตั้ง มิฉะนั้นจะถูกตัดสิทธิ แต่หากจะสอบถามถึงความรู้ความเข้าใจว่า มีความแตกต่างกันอย่างไรของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้ง 2 แบบ รวมทั้งสมาชิกวุฒิสภาด้วย ยังพบว่าประชาชนยังไม่เข้าใจชัดเจนนักถึงบทบาท หน้าที่ของแต่ละฝ่าย

นอกจากเหตุผลที่การเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ 2540 ได้เปลี่ยนแปลงที่มาของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร/สมาชิกวุฒิสภา ดังกล่าวแล้ว แต่รัฐธรรมนูญ 2540 ไม่ได้เปลี่ยนแปลงระบบคิด/วิธีคิด ของประชาชนที่มีต่อการเลือกตั้ง เพราะแม้ว่าประชาชนจะเข้าใจบ้างว่ามี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 แบบ และมี สมาชิกวุฒิสภา ที่มาจากการเลือกตั้ง แต่การที่ขาดความเข้าใจว่าทั้ง 3 รูปแบบมีบทบาท หน้าที่การทำงานที่เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ทำให้ประชาชนไม่สามารถกำหนดคุณสมบัติของคนที่จะได้รับเลือกตั้งไปดำรงตำแหน่งในแต่ละแบบได้ ซึ่งเหตุผลเหล่านี้อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ผลการศึกษาภาพรวมการทำหน้าที่ของรัฐบาล (ทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา) จึงปรากฏว่าผลการทำหน้าที่ของรัฐบาลยังทำได้น้อยกว่าความคาดหวัง

เหตุผลสำคัญอีกประการที่อาจทำให้ผลการศึกษาการทำหน้าที่ของรัฐบาลทำได้น้อยกว่าความคาดหวังคือ ขณะที่ทำศึกษานั้นยังอยู่ในระยะเวลาเริ่มต้นเพราะ สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งได้เปิดประชุมวุฒิสภาครั้งแรกในเดือนสิงหาคม 2543 ซึ่งถือว่าได้ปฏิบัติหน้าที่มาประมาณ 2 ปี ขณะที่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นั้นมีการเปิดสมัยประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกในเดือนกุมภาพันธ์ 2544 ทำให้อายุการทำงานของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นั้นมีเพียงปีกว่าเท่านั้น จากระยะเวลาการทำงานที่สั้นของสภาทั้งสอง อาจทำให้การศึกษาถึงการทำหน้าที่ของรัฐบาลจึงส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างประเมินผลแสดงว่าทำหน้าที่ได้น้อยกว่าความคาดหวังดังกล่าวมาแล้ว

1.3 ความพึงพอใจของประชาชนต่อการทำหน้าที่ของรัฐบาล

ในส่วนของความพึงพอใจของประชาชนต่อการทำหน้าที่ของรัฐบาลนั้น เป็นการศึกษาความพึงพอใจในการทำหน้าที่ของรัฐบาล ดังนี้

1.3.1 การทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ใน 2 ประเด็น คือ การอภิปรายไม่ไว้วางใจ และการออกกฎหมาย

1.3.2 การทำหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา

โดยผลจากการศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการทำหน้าที่ของวุฒิสภาในประเด็นดังกล่าวนี้ปรากฏผล ดังนี้

1.3.1 ความพึงพอใจต่อการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

1) ความพึงพอใจต่อการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ เป็นการประเมินผลว่าประชาชนมีความพึงพอใจอย่างไรต่อการทำหน้าที่ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ โดยเป็นการวัดความพึงพอใจใน 8 ด้าน ได้แก่

- ประเด็นที่นำมาใช้ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ
- รูปแบบและวิธีการในการอภิปรายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายค้าน
- รูปแบบและวิธีการในการอภิปรายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายรัฐบาล
- เหตุผลที่นำมาใช้ในการสนับสนุนการอภิปราย
- หลักฐานที่นำมาใช้ยืนยัน
- คุณสมบัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นผู้อภิปราย
- การทำหน้าที่ของประชาชนในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ
- การลงคะแนนเสียงไม่ไว้วางใจ

จากผลการศึกษาในประเด็นความพึงพอใจต่อการทำหน้าที่ของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจนั้นพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุดในการทำหน้าที่ของประชาชนในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ (ค่าเฉลี่ย 3.12) รองลงมาคือพึงพอใจในประเด็นที่ใช้ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ (ค่าเฉลี่ย 2.98) คุณสมบัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นผู้อภิปราย (ค่าเฉลี่ย 2.91) ส่วนประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่พึงพอใจน้อยที่สุด คือ เห็นว่าในการลงคะแนนเสียงไม่ไว้วางใจ (ค่าเฉลี่ย 2.57) โดยเหตุผลที่มีความพึงพอใจน้อยที่สุดนั้น เป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการลงคะแนนเสียงไม่ไว้วางใจนั้น ไม่ได้เกิดจากการตัดสินใจของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเอง แต่เป็นเพราะต้องปฏิบัติตามมติของพรรค ที่บางครั้งเป็นการลงคะแนนเสียงในลักษณะการรักษาสถิติประโยชน์ของฝ่ายตนมากกว่า จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างขาดความศรัทธาต่อการลงคะแนนเสียงไม่ไว้วางใจ ประกอบกับกลุ่มตัวอย่างบางส่วนเห็นว่า เมื่อลงคะแนนเสียงไม่ไว้วางใจไปแล้ว ไม่ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใดๆ เกิดขึ้น ซึ่งผลของความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ ปรากฏดังตาราง

ตารางที่ 11 ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการทำหน้าที่ของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ

การทำหน้าที่ของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	ความพึงพอใจ				รวม	Mean	S.D.
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่พอใจ			
1. ประเด็นที่นำมาใช้ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ	19.4 (220)	62.1 (703)	15.9 (180)	2.6 (29)	100.0 (1,132)	2.98	0.68
2. รูปแบบและวิธีการในการอภิปรายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายค้าน	16.2 (184)	55.8 (635)	22.8 (260)	5.2 (59)	100.0 (1,445)	2.83	0.75
3. รูปแบบและวิธีการในการอภิปรายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายรัฐบาล	9.6 (107)	58.4 (652)	26.9 (300)	5.2 (58)	100.0 (1,117)	2.72	0.70
4. เหตุผลที่นำมาใช้ในการสนับสนุนการอภิปราย	13.7 (153)	55.8 (624)	26.9 (301)	3.7 (41)	100.0 (1,119)	2.79	0.71
5. หลักฐานที่นำมาใช้อืนยันการอภิปราย	12.1 (136)	53.7 (601)	28.2 (316)	6.0 (67)	100.0 (1,120)	2.72	0.75
6. คุณสมบัติของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่เป็นผู้อภิปราย	15.8 (178)	62.3 (701)	18.7 (210)	3.3 (37)	100.0 (1,126)	2.91	0.68
7. การทำหน้าที่ของประธานในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ	30.3 (342)	54.1 (610)	12.4 (140)	3.1 (35)	100.0 (1,127)	3.12	0.73
8. การลงคะแนนเสียง	10.6 (120)	48.3 (545)	29.1 (328)	12.0 (136)	100.0 (1,129)	2.57	0.84
รวม						2.83	0.44

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บ คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม

2) ความพึงพอใจต่อการทำหน้าที่ของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการออกกฎหมาย เป็นการประเมินผลในบทบาทหน้าที่ด้านการออกกฎหมายของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ว่าประชาชนมีความพึงพอใจมากน้อยเพียงใดในการออกกฎหมายที่ผ่านๆ มา โดยประเด็นในการประเมินความพึงพอใจต่อการทำหน้าที่ของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการออกกฎหมายนั้นประกอบด้วย 5 ประเด็น ได้แก่

- ความรวดเร็วในการออกกฎหมาย
- ความรอบคอบในการออกกฎหมาย
- ความสอดคล้องของกฎหมายที่ออกมากับความต้องการของประชาชน
- การคิดถึงประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติเป็นหลัก
- การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม

จากผลการศึกษาในด้านความพึงพอใจต่อการทำหน้าที่ของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการออกกฎหมายนั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับปานกลางในทุกประเด็น โดยประเด็นการทำหน้าที่ออกกฎหมายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่กลุ่มตัวอย่างพึงพอใจมากที่สุด คือ ในด้านการคิดถึงประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติเป็นหลัก (ค่าเฉลี่ย 2.67) อันแสดงให้เห็นว่า ประชาชนยังพึงพอใจว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถออกกฎหมายที่ยังคำนึงถึงประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนเป็นหลักอยู่ รองลงมาคือความพึงพอใจในด้านความรอบคอบในการออกกฎหมาย (ค่าเฉลี่ย 2.61) ซึ่งเป็นความพึงพอใจในด้านที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีการพิจารณาอย่างรอบคอบพอสมควรในเรื่องผลกระทบกฎหมายต่อประโยชน์ของประชาชนกลุ่มต่างๆ ส่วนในด้านความพึงพอใจต่อความรวดเร็วของการออกกฎหมายและด้านความสอดคล้องของกฎหมายที่ออกมากับความต้องการของประชาชนนั้น จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจเทียบเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 2.58) โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งเห็นว่า ยังมีความรวดเร็วในการออกกฎหมายน้อยเกินไป ควรที่จะทำให้เร็วกว่านี้ ส่วนในประเด็นความสอดคล้องของกฎหมายต่อความต้องการของประชาชนนั้น ส่วนใหญ่ประชาชนจะไม่ได้รับรู้เท่าใดนักว่ามีกฎหมายใดๆ ออกมาบังคับใช้บ้าง ผู้ที่จะรู้คือผู้ที่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมายนั้นโดยตรง แต่ประชาชนโดยทั่วไปยังขาดความรู้ในเรื่องนี้และประชาชนบางส่วนยังเข้าใจว่าไม่เกี่ยวกับตนเอง เป็นเรื่องไกลตัว จึงไม่ให้ความสนใจ ขณะที่บางส่วนมองว่าเรื่องกฎหมายเป็นเรื่องเข้าใจยากทั้งด้านภาษาและวิธีการของกฎหมายเองด้วย จึงมีแต่เฉพาะคนที่เรียนรู้เรื่องกฎหมายมาเท่านั้นที่จะเข้าใจได้ ดังนั้นจึงทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่สนใจต่อกฎหมายเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาในประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.56) คือ ด้านการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม อันแสดงให้เห็นว่าในการออกกฎหมายนั้นยังขาดการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม โดยเฉพาะในด้านการร่วมแสดงความคิดเห็น การเสนอกฎหมาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องใหม่ในสังคมไทย เพราะในรัฐธรรมนูญ 2540 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ทำให้สิทธิประชาชนอย่างเต็มที่ในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนั้นจึงถือเป็นการก้าวแรกที่ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วม แต่ปัญหาที่สำคัญ คือ หลายฝ่ายไม่เข้าใจถึงสาระสำคัญหลักการและรูปแบบ วิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าควรเป็นเช่นใด ซึ่งประเด็นเหล่านี้ถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะสะท้อนให้เห็นว่าเกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนจริงหรือไม่ และมากน้อยเพียงใดในการมีส่วนร่วมในเรื่องนั้นๆ

ตารางที่ 12 ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการทำหน้าที่ของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ในการรออกกฎหมาย

การทำหน้าที่ของ สมาชิกสภา ผู้แทนราษฎร	ความพึงพอใจ				รวม	Mean	S.D.
	มาก	ปาน กลาง	น้อย	ไม่ พอใจ			
1. ความรวดเร็วในการออกกฎหมาย	10.4 (152)	47.0 (686)	32.9 (480)	9.8 (143)	100.0 (1,461)	2.58	0.81
2. ความรอบคอบในการออกกฎหมาย	11.3 (165)	46.9 (685)	33.2 (484)	8.6 (126)	100.0 (1,460)	2.61	0.80
3. ความสอดคล้องของกฎหมายที่ออกมา กับความต้องการของประชาชน	12.6 (184)	42.8 (625)	34.3 (500)	10.3 (150)	100.0 (1,459)	2.58	0.84
4. การคิดถึงประโยชน์ของประชาชน และประเทศชาติเป็นหลัก	17.2 (252)	42.5 (622)	30.2 (442)	10.1 (148)	100.0 (1,464)	2.67	0.88
5. การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม	19.8 (289)	30.3 (454)	34.4 (501)	14.6 (213)	100.0 (1,457)	2.56	0.97
รวม						2.59	0.69

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บ คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม

1.3.2 ความพึงพอใจต่อการทำหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา

สำหรับการสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างต่อความพึงพอใจในการทำหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภานั้น เป็นการประเมินผลความพึงพอใจในการทำหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาใน 6 ประการ ได้แก่

- การกลั่นกรองกฎหมายที่ออกโดย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- การตั้งกระทู้ขำราชการขึ้นผู้ใหญ่
- ความเป็นกลางในการอภิปรายบุคคลต่างๆ
- การแต่งตั้งบุคลากรที่ทำการแต่งตั้งเพื่อทำหน้าที่ในองค์กรต่างๆ
- คุณสมบัติของบุคลากรที่ทำการแต่งตั้ง
- ความเป็นกลางในการแต่งตั้งบุคลากร

จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการทำหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาในระดับปานกลางในทุกประเด็น โดยมีความพึงพอใจมากน้อยแตกต่างกันไป กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจมากที่สุดต่อการทำหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาในด้านการกลั่นกรองกฎหมายที่ออกโดย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ค่าเฉลี่ย 2.96) โดยพึงพอใจที่ สมาชิกวุฒิสภา มีการตรวจสอบ แสดงความเห็นและมีการกลั่นกรองกฎหมายอันเป็นบทบาทหน้าที่ที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่พึงพอใจว่า สมาชิกวุฒิสภา ทำหน้าที่ได้ดีพอสมควร ความพึงพอใจในระดับรองลงมาต่อการทำหน้าที่ของ สมาชิกวุฒิสภา ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเห็น

ว่ามีการทำหน้าที่ได้พอสมควร คือ ด้านตั้งกระทู้ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ (ค่าเฉลี่ย 2.91) โดยกลุ่มตัวอย่างเห็นว่านับแต่มีสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง ประชาชนได้รับทราบข้อมูลต่างๆ ของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม โดยสมาชิกวุฒิสภาได้ทำหน้าที่เปิดเผยและตั้งกระทู้ทำให้สาธารณชนได้รับรู้ และเข้ามาตรวจสอบได้มากขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ดีต่อสังคมไทย กลุ่มตัวอย่าง (ค่าเฉลี่ย 2.81) เห็นว่าสมาชิกวุฒิสภา มีการพิจารณาคุณสมบัติของบุคลากรที่ทำการแต่งตั้งนั้น ขณะที่บางส่วน (ค่าเฉลี่ย 2.79) เห็นว่าการแต่งตั้งบุคลากรเพื่อทำหน้าที่ในองค์กรต่างๆ อันเป็นหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา นั้นทำได้บ้าง ส่วนในประเด็นเรื่องความเป็นกลางในการอภิปรายบุคคลต่างๆ กลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่ง (ค่าเฉลี่ย 2.77) เห็นว่ามีการทำหน้าที่แต่ยังไม่ชัดเจนนักในด้านความเป็นกลาง เช่นเดียวกับประเด็นในด้านความเป็นกลางในการแต่งตั้งบุคลากร ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง (ค่าเฉลี่ย 2.72) เห็นว่ายังต้องมีการแสดงให้เห็นความเป็นกลางมากกว่า โดยประเด็นในเรื่องความเป็นกลางนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการทำหน้าที่ของ สมาชิกวุฒิสภา เพราะสมาชิกวุฒิสภาควรจะมีความเป็นกลาง ความเที่ยงตรง เป็นตัวอย่างและเป็นผู้นำทางด้านการเมืองในทางที่ดี ทั้งนี้เพราะจากการที่เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่สมาชิกวุฒิสภาไม่สังกัดพรรคการเมืองนั้น เป็นการแสดงถึงเจตนารมณ์ที่ต้องการให้สมาชิกวุฒิสภามีความเป็นกลาง เพื่อที่จะเข้ามาทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รัฐบาลแสดงการตรวจสอบ การกลั่นกรองกฎหมาย

ตารางที่ 13 ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการทำหน้าที่ของ สมาชิกวุฒิสภา

การทำหน้าที่ของ สมาชิกวุฒิสภา	ความพึงพอใจ				รวม	Mean	S.D.
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่พอใจ			
1. การกลั่นกรองกฎหมายที่ออกโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	18.1 (230)	61.9 (788)	17.9 (228)	2.1 (27)	100.0 (1,273)	2.96	0.67
2. การตั้งกระทู้ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่	21.8 (316)	50.9 (739)	23.6 (342)	3.7 (54)	100.0 (1,451)	2.91	0.77
3. ความเป็นกลางในการอภิปรายบุคคลต่างๆ	16.6 (241)	49.1 (712)	28.9 (419)	5.4 (78)	100.0 (1,450)	2.77	0.79
4. การแต่งตั้งบุคลากรที่ทำการแต่งตั้งเพื่อทำหน้าที่ในองค์กรต่างๆ	15.3 (221)	53.7 (775)	25.9 (259)	5.1 (74)	100.0 (1,444)	2.79	0.76
5. คุณสมบัติของบุคลากรที่ทำการแต่งตั้ง	15.1 (219)	55.0 (798)	25.8 (374)	4.1 (60)	100.0 (1,451)	2.81	0.73
6. ความเป็นกลางในการแต่งตั้งบุคลากร	12.7 (183)	53.5 (772)	27.4 (395)	6.2 (93)	100.0 (1,444)	2.72	0.76
รวม						2.81	0.58

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บ คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม

อย่างไรก็ตาม จากความพึงพอใจของประชาชนต่อการทำหน้าที่ของรัฐสภาทั้ง 2 ส่วน คือ การทำหน้าที่ของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการทำหน้าที่ของ สมาชิกวุฒิสภา เมื่อพิจารณาในภาพรวมของความพึงพอใจแล้ว พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการทำหน้าที่ของรัฐสภาในระดับปานกลาง โดยมีความพึงพอใจมากที่สุดต่อการทำหน้าที่ของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ (ค่าเฉลี่ย 2.83) รองลงมาคือ ความพึงพอใจต่อการทำหน้าที่ของ สมาชิกวุฒิสภา (ค่าเฉลี่ย 2.81) และความพึงพอใจของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการออกกฎหมาย (ค่าเฉลี่ย 2.55) ตามลำดับดังตาราง

ตารางที่ 14 ภาพรวมความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการทำหน้าที่ของรัฐสภา

การทำหน้าที่ของรัฐสภา	Mean	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. การทำหน้าที่ของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ	2.83	0.44	พอใจปานกลาง
2. การทำหน้าที่ของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการออกกฎหมาย	2.59	0.69	พอใจปานกลาง
3. การทำหน้าที่ของ สมาชิกวุฒิสภา	2.81	0.58	พอใจปานกลาง
รวม	2.74	0.43	พอใจปานกลาง

1.4 ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการทำหน้าที่ของรัฐสภาตามเจตนารมณ์ที่รัฐธรรมนูญกำหนด

สำหรับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการทำหน้าที่ของรัฐสภาตามเจตนารมณ์ที่รัฐธรรมนูญกำหนดนั้น เป็นการศึกษาในการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนและสมาชิกวุฒิสภา ในประเด็นดังนี้

1.4.1 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ และการออกกฎหมาย

1.4.2 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการทำหน้าที่สมาชิกวุฒิสภา

โดยความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละส่วนนั้น มีดังนี้

1.4.1 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

1) ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ เป็นการประเมินความคิดเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยเพียงใดต่อการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลครั้งที่ผ่านมา โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะเห็นด้วยในระดับปานกลาง กล่าวคือ ในด้านการยอมรับมติของที่ประชุม (ค่าเฉลี่ย 2.80) รองลงมาคือ การคิดถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก (ค่าเฉลี่ย 2.75) และการรับฟังและให้เกียรติประธานในที่ประชุม

ส่วนในประเด็นด้านการอภิปรายได้ตรงประเด็น การใช้เหตุใช้ผลในการอภิปรายมากกว่าใช้อารมณ์ และการไม่เอาเรื่องส่วนตัวมาเกี่ยวข้องกับการอภิปรายนั้น กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นในระดับรองลงมา (ค่าเฉลี่ย 2.65 , 2.58 และ 2.48 ตามลำดับ) โดยที่กลุ่มตัวอย่าง (ค่าเฉลี่ย 2.43) มีความเห็นด้วยน้อยกว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีการรับฟังความคิดเห็นและยอมรับเหตุผลของฝ่ายตรงข้าม ซึ่งประเด็นนี้แสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนหนึ่งยังเห็นว่าในการอภิปรายไม่ว่างใจนั้น ควรที่ทั้ง 2 ฝ่าย ต้องมีการรับฟังความคิดเห็น

ตารางที่ 15 ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ในการเปิดอภิปรายไม่ว่างใจ

การทำหน้าที่ของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	ความพึงพอใจ				รวม	Mean	S.D.
	มาก	ปาน กลาง	น้อย	ไม่ พอใจ			
1. คิดถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก	15.1 (171)	52.1 (590)	26.0 (295)	6.8 (77)	100.0 (1,133)	2.75	0.79
2. รับฟังความคิดเห็นและยอมรับเหตุผล ของฝ่ายตรงข้าม	7.1 (79)	39.6 (443)	42.8 (479)	10.5 (118)	100.0 (1,119)	2.43	0.77
3. ยอมรับมติของที่ประชุม	18.3 (204)	49.2 (550)	26.9 (301)	5.6 (62)	100.0 (1,117)	2.80	0.80
4. รับฟังและให้เกียรติประธานที่ประชุม	15.5 (172)	49.6 (552)	26.3 (293)	8.5 (95)	100.0 (1,112)	2.72	0.83
5. อภิปรายได้ตรงประเด็น	11.5 (129)	50.4 (565)	29.6 (332)	8.5 (95)	100.0 (1,121)	2.65	0.79
6. ใช้เหตุผลในการอภิปรายมากกว่า ใช้อารมณ์	12.5 (139)	43.9 (490)	32.6 (364)	11.0 (123)	100.0 (1,116)	2.58	0.85
7. ไม่เอาเรื่องส่วนตัวมาเกี่ยวข้อง กับการอภิปราย	13.1 (148)	36.5 (411)	35.6 (401)	14.8 (167)	100.0 (1,127)	2.48	0.90
รวม						2.62	0.56

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บ คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม

และเหตุผลของกันและกัน ดังตาราง

อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ยังไม่ได้ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการอภิปรายไม่ไว้วางใจในหลายประเด็น ได้แก่

ก. ประเด็นในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ

ควรจะยกเลิกสิ่งที่กำหนดในรัฐธรรมนูญในเรื่องการขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี ซึ่งจะต้องมี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตั้งแต่ 200 คนขึ้นไปจาก 500 คน เนื่องจากเรื่องบางเรื่องที่ยก รัฐมนตรีกระทำแล้วไม่โปร่งใส ประชาชนเกิดความสงสัย อยากรู้ข้อเท็จจริง หากไม่มีการอภิปรายนายกรัฐมนตรีแล้วจะเป็นเผด็จการรัฐสภา

ข. บรรยากาศของการอภิปรายไม่ไว้วางใจ

ควรที่จะใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ โดยเฉพาะการไม่นำเรื่องส่วนตัวมาประจานกันในเวทีการ อภิปราย ขณะเดียวกันต้องให้เกียรติประธานในการประชุมด้วย และรับฟังเหตุผลของฝ่ายตรงข้าม นำข้อมูลมาพิจารณาเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ

ค. การปรับเปลี่ยนแก้ไขหลังจากการอภิปรายไม่ไว้วางใจ

เมื่อมีการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีคนใด รัฐบาลควรที่จะพิจารณารัฐมนตรีที่ถูกเสนอชื่อไม่ไว้วางใจจากฝ่ายค้าน ไม่ควรจะอุ้มคนไม่ดีไว้ ทำให้รัฐบาลเสียภาพพจน์ที่ดี และจากมติของที่ประชุมแม้จะผ่าน เพราะฝ่ายรัฐบาลมากกว่าฝ่ายค้าน ย่อมได้เสียงข้างมาก รัฐบาลควรพิจารณาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในพรรครัฐบาลขึ้นแทนตำแหน่ง เพราะมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอื่นที่มีความรู้ความสามารถพอจะ ปฏิบัติหน้าที่ได้ การทำเช่นนี้ถึงจะถือว่าได้คนดีเข้าสภา

อยากให้รัฐมนตรีแสดงหลักฐานที่ชัดเจนกว่านี้ในทุกข้อมูลที่ฝ่ายค้านอภิปรายไม่ไว้วางใจ เพราะ บางข้อที่อภิปราย ฝ่ายรัฐบาลพูดย่ออย่างเดียว ทำให้ดูเหมือนว่าฝ่ายค้านมีหลักฐานที่แท้จริง เช่น เรื่องการ รับมรดก เรื่องให้ผลประโยชน์พรรคพวก ซึ่งประเด็นที่ใช้ในบางประเทศสามารถที่จะนำมาสู่การเอาผิด รัฐมนตรีนั่นได้ แต่ขณะที่ประเทศไทยไม่เคยจะหาผู้รับผิดชอบในสิ่งที่ตัวเองกระทำได้ ยกตัวอย่างจาก เหตุการณ์ที่ผ่านมาในสังคมไทย เช่น เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เป็นต้น อันเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าสังคม ไทยยังไม่มีวัฒนธรรมเข้มแข็ง และขาดความเข้มงวดในเรื่องกฎหมาย ที่จะทำให้ผู้กระทำผิดมารับโทษได้

2) ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการทำหน้าที่ของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการ ออกกฎหมาย เป็นการประเมินความคิดเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยเพียงใดต่อการทำหน้าที่ในการออก กฎหมายของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในด้านการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนออกกฎหมาย การ คิดถึงความต้องการของประชาชนเป็นหลัก การคิดถึงประโยชน์ของประเทศชาติมากกว่าประโยชน์ของตน และการออกกฎหมายที่สามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาได้ ซึ่งผลจากการศึกษาในประเด็นนี้ พบว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทำหน้าที่ในการออกกฎหมายได้ในระดับปานกลาง

โดยเห็นด้วยว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สามารถออกกฎหมายที่นำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาได้จริง (ค่าเฉลี่ย 2.80) และมีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนออกกฎหมาย รวมทั้งมีการคิดถึงความต้องการของประชาชนเป็นหลัก (ค่าเฉลี่ย 2.74) การคิดถึงประโยชน์ของประเทศไทยมากกว่าประโยชน์ของตนในการออกกฎหมายของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นั้น กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในลำดับสุดท้าย (ค่าเฉลี่ย 2.71) ดังตาราง

ตารางที่ 16 ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการออกกฎหมาย

การทำหน้าที่ของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	ความพึงพอใจ				รวม	Mean	S.D.
	มาก	ปาน กลาง	น้อย	ไม่ พอใจ			
1. รับฟังความคิดเห็นของประชาชน ก่อนออกกฎหมาย	20.1 (295)	41.4 (607)	30.4 (445)	8.1 (118)	100.0 (1,465)	2.74	0.87
2. คิดถึงความต้องการของประชาชน เป็นหลัก	20.4 (297)	41.3 (604)	30.7 (448)	7.7 (112)	100.0 (1,459)	2.74	0.87
3. คิดถึงประโยชน์ของประเทศไทย มากกว่าประโยชน์ของตน	20.1 (292)	40.0 (582)	31.3 (455)	8.7 (127)	100.0 (1,456)	2.71	0.88
4. กฎหมายที่ออกมาสามารถนำไปใช้ ในการแก้ไขปัญหาได้	17.8 (261)	50.3 (736)	26.4 (287)	5.5 (80)	100.0 (1,464)	2.80	0.79
	รวม					2.75	0.73

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บ คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม

นอกเหนือจากความคิดเห็นต่อการทำหน้าที่ของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการออกกฎหมาย ในประเด็นข้างต้นแล้วกลุ่มตัวอย่างยังได้เสนอแนะความคิดเห็นเพิ่มเติมต่อการทำหน้าที่ออกกฎหมายของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไว้ในหลายประการ ได้แก่

ก. จิตสำนึกของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการออกกฎหมาย

โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในประเด็นนี้มีความเห็นว่า

- การออกกฎหมายต้องคำนึงถึงประชาชน เพราะประชาชนได้รับผลกระทบจากการออกกฎหมายอย่างแน่นอน ดังนั้น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในฐานะตัวแทนของประชาชนต้องคำนึงถึงประเด็นนี้ให้มากที่สุด
- การออกกฎหมายต้องไม่ลำเอียงและเข้าข้างพรรคพวก รักษาผลประโยชน์ส่วนตนเอง และพวกพ้อง ควรให้ความสำคัญกับการออกกฎหมายที่จะช่วยเหลือและเป็นประโยชน์กับคนทุกฝ่าย ทุกกลุ่มในประเทศ โดยเฉพาะเพื่อคนส่วนใหญ่ที่เป็นคนยากจน

- ควรมีการตรวจสอบกฎหมายฉบับก่อนๆ และแก้ไขกฎหมายที่เอื้อประโยชน์ต่อคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือคนต่างชาติ เช่น กฎหมายที่จะขายรัฐวิสาหกิจ เป็นต้น จำเป็นต้องมีการพิจารณาให้รอบคอบและรัดกุมที่สุด โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนทุกกลุ่ม ทุกฝ่าย

ข. การติดตามผลและการบังคับใช้กฎหมาย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในประเด็นนี้มีความเห็นว่า

- เจตนารมณ์ของกฎหมาย กฎ และหลักปฏิบัติต่างๆ ที่มีความเที่ยงธรรม มีเหตุผลรองรับ แต่ปัญหาอยู่ที่ผู้ปฏิบัติ (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ สมาชิกวุฒิสภา) ที่มีจิตใจไม่บริสุทธิ์ บุคคลที่ทำหน้าที่ในการออกกฎหมาย กติกาเหล่านี้ บางส่วนจึงพยายามหาช่องทางในการใช้ประโยชน์จากช่องว่างของกฎหมายหาประโยชน์ใส่ตน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องทำงานในเชิงรุก เพื่อให้ประชาชนตื่นตัวในการสรรหาบุคคลที่มีลักษณะชีวิตที่ดีมาทำงานด้านการเมือง ขณะเดียวกันก็จำเป็นต้องรักษามาตรการที่เข้มงวดในนโยบายเชิงรุก (การตรวจสอบต่างๆ) โดยองค์กรที่จะมาทำงานด้านนี้ต้องมีความเป็นกลางอย่างแท้จริง โดยการที่จะทำให้เกิดความเป็นกลางในองค์กรดังกล่าวนี้ จำเป็นต้องให้การสนับสนุนแก่องค์กรทั่วไปในแง่ของอำนาจและงบประมาณในการดำเนินงานที่เพียงพอ ที่จะทำให้เกิดอิสระในการทำงานได้ โดยไม่ต้องขึ้นหรืออยู่ภายใต้สังกัดของการเมืองใด

- กฎหมายที่กำหนดออกมาใช้ต้องมีบทลงโทษที่จริงจัง ชัดเจนในความผิดและควรมีการพิจารณากระบวนการลดโทษและการลงโทษ ให้เหมาะสมกับฐานความผิดด้วย เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและความยุติธรรม

- การที่ออกกฎหมายโดย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในยุคที่รัฐบาลมีเสียงข้างมาก เช่น ในปัจจุบันนี้ ทำให้มีข้อสงสัยว่ากฎหมายที่ออกมาสนองตอบประโยชน์ของกลุ่มผู้ออกกฎหมายมากกว่าส่วนรวม และวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของกฎหมายนั้นๆ ไม่ได้รับการสนองตอบ ดังนั้นรายการตรวจสอบการใช้กฎหมายจึงมีความจำเป็นอย่างมากในลักษณะเช่นนี้ เพราะหน้าที่ของการตรวจสอบที่ดำเนินโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคฝ่ายค้าน และ สมาชิกวุฒิสภา ต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญร่วมกับประชาชนที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบอย่างรอบคอบมากขึ้น

ค. การให้ความรู้ประชาชนเรื่องกฎหมายรวมทั้งการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกกฎหมาย

โดยการที่จะทำให้การออกกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายนั้นเอื้อประโยชน์และมีความยุติธรรมในสังคมได้อย่างแท้จริง ส่วนสำคัญที่สุดคือ ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วม และการที่ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการออกกฎหมายได้นั้น ต้องให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในกฎหมาย ซึ่งจากผลการศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งเสนอความคิดเห็นในเรื่องนี้ไว้ดังนี้

1) ต้องทำให้ประชาชนมีความรู้เรื่องกฎหมายและการเมือง จนสามารถรู้เท่าทันนักการเมืองได้

2) การออกกฎหมายแต่ละครั้งต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมในการออกกฎหมาย โดยอาจวัดการรับฟังความคิดเห็นก่อนออกกฎหมายหรืออาจมีการทำประชาพิจารณ์เพื่อเสนอร่างกฎหมายก่อนที่จะนำออกมาใช้ ซึ่งถือว่าในขั้นตอนนี้สำคัญมาก เพราะประชาชนเป็นผู้ได้รับผลของกฎหมายนั้นๆ โดยตรง จึงจำเป็นต้องร่วมรับรู้และร่วมเสนอความคิดเห็นได้ด้วย โดยประเด็นเหล่านี้ถือว่าการให้สิทธิในการออกกฎหมายกับประชาชนมากขึ้น

1.4.2 ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการทำหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา

เป็นการประเมินความเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการทำหน้าที่ของ สมาชิกวุฒิสภา มีความเห็นด้วยเพียงใดต่อบทบาทของ สมาชิกวุฒิสภา ใน 2 เรื่องที่สำคัญ คือ บทบาทในการตรวจสอบกฎหมายที่เสนอโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และบทบาทในการตรวจสอบข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ผู้ที่ร่ำรวยผิดปกติ ที่น่าจะทุจริตต่อหน้าที่ ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยในระดับปานกลางต่อการทำหน้าที่ของ สมาชิกวุฒิสภา ในการตรวจสอบกฎหมายที่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้เสนอ (ค่าเฉลี่ย 3.15) และบทบาทในด้านการตรวจสอบข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ผู้ที่ร่ำรวยผิดปกติ ที่น่าจะทุจริตต่อหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 2.70) ดังตาราง

ตารางที่ 17 ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการทำหน้าที่ของ สมาชิกวุฒิสภา

การทำหน้าที่ของ สมาชิกวุฒิสภา	ความพึงพอใจ				รวม	Mean	S.D.
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่พอใจ			
1. บทบาทในการตรวจสอบกฎหมายที่เสนอโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	28.5 (421)	60.5 (893)	8.8 (130)	2.2 (33)	100.0 (1,477)	3.15	0.66
2. การตรวจสอบข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ผู้ที่ร่ำรวยผิดปกติ ที่น่าจะทุจริตต่อหน้าที่	9.2 (136)	58.1 (855)	26.4 (389)	6.3 (92)	100.0 (1,472)	2.70	0.72
	รวม					2.93	0.57

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บ คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม

จากผลการศึกษาดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างยังมีข้อคิดเห็นต่อบทบาทหน้าที่ของ สมาชิกวุฒิสภา ในการตรวจสอบกฎหมายที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอและตรวจสอบข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ผู้ที่ร่ำรวยผิดปกติ ที่น่าจะทุจริตต่อหน้าที่ ดังนี้

ก. ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา

โดยสมาชิกวุฒิสภาควรรู้จักบทบาทของตนและปฏิบัติตนให้เหมาะสม มีการศึกษาระเบียบปฏิบัติและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาให้เข้าใจ เพราะพบว่าสมาชิกวุฒิสภาปัจจุบันซึ่งแยกบทบาทของ

ตนกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ได้ บางท่านมีคุณสมบัติแต่บางท่านไม่มี บางท่านมาจากข้าราชการที่เกษียณแล้ว และยังมีติดติดกับความคิดเก่า มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก ส่วนสมาชิกวุฒิสภารุ่นใหม่ก็คำนึงถึงหลักวิชาการ ขาดการมองสภาพความเป็นจริง ระยะเวลาทางแก้ไขที่เป็นรูปธรรม จึงมีการแบ่งฝ่ายการทำงานขาดการประสานกัน นอกจากนี้ยังขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงผลการทำงานของสมาชิกวุฒิสภา

ข. การทำงานตามบทบาทหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา

ควรเน้นที่ความเป็นกลาง ความเที่ยงตรง เป็นตัวอย่างและผู้นำทางการเมือง มีการตรวจสอบการทำงานของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้ละเอียดถี่ถ้วนมากขึ้น การเป็นหูเป็นตาให้กับประชาชนในการพิจารณาตรวจสอบ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ มีความกล้าตัดสินใจถอดถอนผู้ที่ทำหน้าที่ไม่สมบูรณ์ โดยไม่เกรงใจกลุ่มใดๆ ขณะเดียวกันควรมีอำนาจในการเอาผิดกับ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ แต่ทั้งนี้ต้องมีระบบที่จะควบคุม กำกับดูแลการทำงานของ สมาชิกวุฒิสภา ให้มีความเป็นกลางและเป็นธรรม พอที่จะไม่ใช้อำนาจดังกล่าวไปรังแกหรือสร้างผลประโยชน์แก่ตนเองได้ ขณะเดียวกัน สมาชิกวุฒิสภา ควรมีการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ทั้งการตรวจสอบที่มาทางการเงิน ธุรกิจทรัพย์สินหลังจากได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รัฐบาล โดยทำการตรวจสอบอย่างตรงไปตรงมา

สำหรับประเด็นในด้านการตรวจสอบกฎหมายที่เสนอโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น การที่จะทำให้สมาชิกวุฒิสภาทราบถึงข้อมูลความเหมาะสมของกฎหมาย และผลกระทบของกฎหมายนั้นๆ นอกจากการพิจารณาในทางด้านหลักของกฎหมายแล้ว ควรที่จะมีการไปพบประชาชนบ้าง เพื่อแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของประชาชน และจะได้นำมาวินิจฉัยแนวทางการออกกฎหมายของรัฐบาลว่าเป็นแนวทางที่สามารถแก้ไขปัญหาได้ตามสาเหตุหรือไม่ อันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการกลั่นกรองกฎหมายของ สมาชิกวุฒิสภาด้วย

ค. การรายงานผลการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่

เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้การทำงานของสมาชิกวุฒิสภา อย่างต่อเนื่องว่าทำอะไร ที่ไหน และอย่างไรบ้าง สำหรับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อบทบาทการทำหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภานั้น กลุ่มตัวอย่างได้เสนอประเด็นที่น่าสนใจว่า สมาชิกวุฒิสภาไม่ควรมีการทำงานในรูปแบบเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีความรอบคอบในการกลั่นกรองกฎหมาย โดยให้ประชาชนมีสิทธิรับรู้ รับฟังความคิดเห็นของประชาชน ทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการธิการต่างๆ ของสภาผู้แทนราษฎร โดยมีความคิดเห็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งที่ว่า สมาชิกวุฒิสภาไม่ใช่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่มีบทบาทเป็นผู้กลั่นกรองกฎหมายและตรวจสอบกลไกต่างๆ ให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติสูงสุด ดังนั้น

ผู้ที่ดำรงตำแหน่ง สมาชิกวุฒิสภา จึงต้องมีการทบทวนตั้งคำถามต่อตนเองว่าเป็น สมาชิกวุฒิสภา เพื่ออะไร มีจุดยืนหรือไม่ ขณะนี้ยังรักษาจุดยืนไว้ได้ไหม และมีความเป็นกลางเพียงพอรึหรือไม่ และประการสำคัญที่สุดมีผู้เสนอว่าเมื่อสมาชิกวุฒิสภากำหนดควรให้ประชาชนลงโทษ ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจต่อการทำงานตามบทบาทหน้าที่ของ สมาชิกวุฒิสภา เป็นอย่างยิ่ง

ในส่วนของภาพรวมของความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการทำหน้าที่ของวุฒิสภาตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด ซึ่งเป็นการประเมินผลของวุฒิสภาว่าในภาพรวมแล้ว ประชาชนมีความเห็นต่อการทำงานของวุฒิสภาเช่นใด จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นด้วยปานกลางว่าวุฒิสภาสามารถทำหน้าที่ได้ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด ดังตาราง

ตารางที่ 18 สรุปความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการทำหน้าที่ของวุฒิสภา
ตามเจตนารมณ์ที่รัฐธรรมนูญกำหนด

การทำหน้าที่ของวุฒิสภาตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด	Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. การทำหน้าที่ของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ	2.62	0.56	เห็นด้วยปานกลาง
2. การทำหน้าที่ของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการออกกฎหมาย	2.75	0.73	เห็นด้วยปานกลาง
3. การทำหน้าที่ของ สมาชิกวุฒิสภา	2.93	0.57	เห็นด้วยปานกลาง
รวม	2.70	0.46	เห็นด้วยปานกลาง

หมายเหตุ

- ค่าเฉลี่ย (Mean) 3.26 - 4.00 เท่ากับ เห็นด้วยมากกว่าวุฒิสภาสามารถทำหน้าที่แก้ไขได้ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด
- ค่าเฉลี่ย (Mean) 2.51 - 3.25 เท่ากับ เห็นด้วยปานกลางว่าวุฒิสภาสามารถทำหน้าที่แก้ไขได้ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด
- ค่าเฉลี่ย (Mean) 1.76 - 2.50 เท่ากับ เห็นด้วยน้อยกว่าวุฒิสภาสามารถทำหน้าที่แก้ไขได้ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด
- ค่าเฉลี่ย (Mean) 1.00 - 1.75 เท่ากับ ไม่เห็นด้วยว่าวุฒิสภาสามารถทำหน้าที่แก้ไขได้ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด

ในด้านภาพรวมของการทำหน้าที่ของวุฒิสภาตามเจตนารมณ์ที่รัฐธรรมนูญกำหนดนี้ กลุ่มตัวอย่างได้นำเสนอประเด็นข้อคิดและเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาการทำงานของวุฒิสภาให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญว่าควรที่จะต้องมีการสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนในเรื่องระบบการเมือง ระบบวุฒิสภา และการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวทางในการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยทิศทางของการสร้างความรู้ความเข้าใจนั้นควรเป็นดังนี้

ก. ต้องมีการปรับปรุงการเข้าใจเรื่องการเมืองใหม่

ว่าการเมืองนั้นครอบคลุมเรื่อง “การบ้าน” ด้วยคือเป็น “การบ้าน การเมือง” เพราะเท่าที่ผ่านมามีคนทำงานการเมือง (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ สมาชิกวุฒิสภา) ไม่ได้สนใจทำการบ้าน ซึ่งการบ้านในที่นี้คือ การรู้สึกถึงปัญหาชุมชน หมู่บ้าน ท้องถิ่น ปัญหาระดับล่างที่ควรต้องได้รับการแก้ไขไปพร้อมๆ กันกับการทำงานในระดับบน หรือระดับนโยบาย

ข. การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับรัฐสภาให้ประชาชนทราบโดยทั่วถึง

ขณะเดียวกันต้องมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการเรียน การสอนเกี่ยวกับรัฐสภา ระบบการเมืองในโรงเรียนและสถาบันการศึกษาทุกระดับ โดยใช้วิธีการที่สามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ ทำให้ทุกคนรู้ว่าการเมืองเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องด้วย เนื่องจากการเมืองเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของทุกคน

ค. มีการสร้างกลไกและมาตรการที่ดีเพื่อเอื้อต่อการทำหน้าที่ของรัฐสภา

รัฐสภาที่ดีจะต้องผลิตกฎหมายที่ดีเพื่อการบริหารและพัฒนาประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ และการที่จะผลิตกฎหมายที่ดีได้นั้น รัฐสภาจะต้องมีระบบประกันและตรวจสอบคุณภาพเช่นเดียวกันกับสถาบันอื่นๆ จึงจะทำให้เกิดระบบที่ดี โปร่งใส

ง. การสร้างแนวปฏิบัติที่ดี

เพื่อกำหนดรูปแบบการทำงานให้เกิดความเป็นระบบได้นั้น ประการสำคัญอย่างหนึ่งคือ ควรมีหลักฐานที่จะแสดงการทำงานของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ สมาชิกวุฒิสภา เป็นรายบุคคลเผยแพร่ให้ประชาชนทุกระดับและช่วงเวลา เพื่อที่ประชาชนผู้เลือกตั้งผู้แทนของตนเองเข้าไปได้มีโอกาสตรวจสอบการทำงาน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาของตนได้ทุกระดับ มิใช่ว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ทำอะไร ประชาชนไม่มีโอกาสได้รับรู้ รับทราบเลย แนวทางปฏิบัติเช่นนี้จะทำให้ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบรัฐสภาให้มีประสิทธิภาพได้

1.5 ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของรัฐธรรมนูญที่มีผลต่อการทำหน้าที่ของรัฐสภา

รัฐธรรมนูญ 2540 มีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองของประเทศอย่างมาก โดยเฉพาะเมื่อถึงวาระที่รัฐธรรมนูญได้บังคับใช้มาเป็นระยะเวลาครบ 5 ปี ซึ่งสามารถที่จะแก้ไขรัฐธรรมนูญได้ตามที่มีการกำหนดไว้นั้น ในการศึกษาประเด็นความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของรัฐธรรมนูญ ว่ามีผลต่อการทำหน้าที่ของรัฐสภาอย่างไรนั้น คณะผู้วิจัยได้มุ่งที่จะศึกษา

ว่ารัฐธรรมนูญ 2540 ได้ก่อให้เกิดปัญหา อุปสรรค อันนำไปสู่ข้อจำกัดในการทำหน้าที่ของรัฐบาลหรือไม่อย่างไร โดยกำหนดประเด็นที่จะเกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่ของรัฐบาล ดังนี้

- 1.5.1 ปัญหาและอุปสรรคของรัฐธรรมนูญที่มีผลต่อการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ
- 1.5.2 ปัญหาและอุปสรรคต่อการออกกฎหมายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- 1.5.3 ปัญหาและอุปสรรคในการตั้งกระทู้ถามต่อรัฐบาล
- 1.5.4 ปัญหาและอุปสรรคต่อการทำหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา

1.5.1 ปัญหาและอุปสรรคของรัฐธรรมนูญที่มีผลต่อการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ

ในการจะเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจนั้น เกณฑ์ที่ใช้ในการขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจคือ จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำงานของฝ่ายค้านในการทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล ซึ่งจากผลการศึกษากลุ่มตัวอย่าง มีความเห็นว่าเป็นปัญหาโดยกลุ่มตัวอย่าง (ค่าเฉลี่ย 2.89) เห็นว่าเป็นปัญหาและอุปสรรค โดยเฉพาะการจะเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีที่กำหนดเกณฑ์ว่าต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตั้งแต่ 200 คนขึ้นไปจาก 500 คน เข้าชื่อกัน จึงจะขอเปิดอภิปรายได้ เช่นเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างที่เห็นว่าเกณฑ์ที่ใช้ในการขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่ 100 คนขึ้นไป จาก 500 คน เข้าชื่อกันจึงจะขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจได้นั้น เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการอภิปรายไม่ไว้วางใจเพราะการกำหนดอำนาจสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อาจก่อให้เกิดการกว้านชื่อตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้ออกเสียงไว้วางใจ ทำให้ระบบการตรวจสอบที่กำหนดไว้ขาดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในปัจจุบันนี้ฝ่ายรัฐบาลมีเสียงข้างมาก ทำให้การอภิปรายไม่ไว้วางใจเป็นเสมือนการแสดงละครให้ประชาชนดูมากกว่า ที่จะแสดงให้เห็นถึงควมมีประสิทธิภาพของระบบการตรวจสอบรัฐบาลดังที่ควรจะเป็นด้วยเหตุผลจากปัญหาอุปสรรคอันเนื่องมาจากการขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจดังกล่าว จึงควรมีการทบทวนและกำหนดเกณฑ์ใหม่ที่จะสร้างความเป็นระบบตรวจสอบที่ดี โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้มีการอภิปราย ตรวจสอบนายกรัฐมนตรี นั้นเป็นประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นว่าสมควรที่จะมีการตรวจสอบนายกรัฐมนตรีได้เพราะประชาชนต้องการให้นายกรัฐมนตรีอภิปราย แสดงความชัดเจนทั้งในแนวทางการดำเนินงานนโยบายต่างๆ และผลงานที่ดำเนินการมา ซึ่งหากเปิดโอกาสเช่นนี้จะทำให้ประชาชนศรัทธาในความเป็นผู้นำมากขึ้นด้วย ซึ่งผลการศึกษาในด้านความคิดเห็นของประชาชนต่อปัญหาอุปสรรคของรัฐธรรมนูญที่มีต่อการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจนั้น ปรากฏดังตาราง

ตารางที่ 19 ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคต่อการออกกฎหมายของ
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

การออกกฎหมาย	ปัญหา/อุปสรรค				รวม	Mean	S.D.
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่พอใจ			
1. การขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี จะต้องมีการมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตั้งแต่ 200 คนขึ้นไปจาก 500 คน เข้าชื่อกัน จึงจะขอเปิดอภิปรายได้	29.2 (429)	42.8 (629)	15.7 (230)	12.3 (181)	100.0 (1,469)	2.89	0.96
2. การขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรี จะต้องมีการมี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตั้งแต่ 100 คนขึ้นไป จาก 500 คน เข้าชื่อกันจึงจะขอเปิดอภิปรายได้	17.5 (253)	40.0 (578)	27.0 (390)	15.5 (224)	100.0 (1,445)	2.60	0.95
	รวม					2.74	0.83

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บ คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม

1.5.2 ปัญหาและอุปสรรคต่อการออกกฎหมายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

เป็นประเด็นที่พิจารณาใน 2 เรื่อง คือ การที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเสนอกฎหมายได้นั้น ต้องให้พรรคของตนยินยอมและต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 20 คนขึ้นไปรับรองจึงจะเสนอกฎหมายได้และการที่กฎหมายที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เสนอมานั้นจะต้องให้วุฒิสภารับรองจึงจะออกมาเป็นกฎหมายได้ ซึ่งจากผลการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างต่างเห็นว่าทั้ง 2 เรื่อง เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการทำหน้าที่ออกกฎหมายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ค่าเฉลี่ย 2.82) เห็นว่าเรื่องที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เสนอกฎหมายต้องให้ทางวุฒิสภารับรองจึงจะออกเป็นกฎหมายได้นั้นเป็นปัญหามากที่สุด ส่วนการที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเสนอกฎหมายได้ต้องให้พรรคของตนยินยอม และต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 20 คนขึ้นไปรับรองจึงจะเสนอกฎหมายได้นั้น กลุ่มตัวอย่าง (ค่าเฉลี่ย 2.67) เห็นว่าเป็นปัญหารองลงมา ทั้งนี้ก็ถูกเกณฑ์ในการออกกฎหมายของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้ง 2 ประการดังกล่าว เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ต้องการให้เกิดการถ่วงดุล การตรวจสอบ การยอมรับทั้งในระดับพรรค ก่อนจะนำเสนอต่อวุฒิสภาซึ่งมีหน้าที่ในการถ่วงดุลกฎหมายต่อไป โดยเหตุผลสำคัญที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าเกณฑ์ทั้ง 2 ประการ เป็นอุปสรรคต่อการออกกฎหมายนั้น เพราะเป็นสาเหตุให้เกิดความล่าช้าในการออกกฎหมาย ทั้งนี้ความล่าช้าอาจเกิดจากพฤติกรรมของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเอง รวมทั้งทางวุฒิสภาเองด้วย ที่ทำให้เกิดความล่าช้าและประการสำคัญที่สุดซึ่งทางกลุ่มตัวอย่างส่วน

ใหญ่เห็นร่วมกัน คือ การให้ความสำคัญกับประชาชนได้เข้าไปร่วมในการออกกฎหมาย ขณะที่ระบบต้องมีความรอบคอบรัดกุมและอุดช่องโหว่ของปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นเพื่อป้องกันการอาศัยช่องโหว่ของกฎหมายแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองและพวกพ้องของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง

ตารางที่ 20 ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคต่อการออกกฎหมายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

การออกกฎหมาย	ปัญหา/อุปสรรค				รวม	Mean	S.D.
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่พอใจ			
1. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะเสนอกฎหมายได้ต้องให้พรรคของตนยินยอม และต้องมี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 20 คนขึ้นไปรับรอง	18.6 (272)	44.3 (646)	22.8 (332)	14.3 (209)	100.0 (1,459)	2.67	0.94
2. กฎหมายที่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เสนอมาจะต้องให้วุฒิสภารับรองจึงจะออกมาเป็นกฎหมายได้	29.1 (424)	38.2 (557)	18.0 (262)	14.7 (214)	100.0 (1,457)	2.82	1.01
	รวม					2.74	0.85

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บ คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม

1.5.3 ปัญหาและอุปสรรคในการตั้งกระทู้คำถามต่อรัฐบาล

ในการตั้งกระทู้คำถามต่อรัฐบาลนั้นมีเงื่อนไข กฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2 ประการ อันอาจก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อการทำหน้าที่ตั้งกระทู้คำถาม ทั้งนี้เพราะกฎเกณฑ์เงื่อนไขทั้ง 2 ประการกำหนดว่า คณะรัฐมนตรีมีสิทธิไม่ตอบคำถามก็ได้ถ้าเห็นว่าเรื่องนั้นไม่ควรเปิดเผย และจะถามได้ต่อเมื่อคำถามที่ถามนั้นต้องเกี่ยวกับนโยบายการบริหารงานของรัฐมนตรี และเป็นเรื่องเกี่ยวกับการงานในหน้าที่เท่านั้น ซึ่งทั้ง 2 ประการนี้ถือว่าเป็นการให้สิทธิกับรัฐมนตรีที่ถูกตั้งกระทู้คำถามว่าจะตอบหรือไม่ตอบ ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจอันเป็นสิทธิของรัฐมนตรีนั้น สำหรับผลการศึกษาในประเด็นนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าทั้ง 2 ประการเป็นปัญหาอุปสรรคในระดับปานกลางเท่านั้น โดยกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยว่า (ค่าเฉลี่ย 2.91) การที่คณะรัฐมนตรีมีสิทธิไม่ตอบคำถามก็ได้ ถ้าเห็นว่าเรื่องนั้นยังไม่ควรเปิดเผย เป็นเรื่องที่เป็นอุปสรรคต่อการทำหน้าที่ของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มากเพราะ คณะรัฐมนตรีมีการใช้สิทธิข้อนี้โดยไม่ยอมเปิดเผยข้อมูล แม้ว่าข้อมูลบางอย่างเป็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ มีผลกระทบต่อสังคมโดยรวม ซึ่งในประเด็นนี้ทางกลุ่มตัวอย่าง เห็นว่าเป็นอุปสรรคต่อการทำงานของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มาก ขณะที่กลุ่มตัวอย่าง (ค่าเฉลี่ย 2.84) เห็นว่าคำถามที่ถามรัฐมนตรีต้องเกี่ยวกับนโยบายการบริหารงานของรัฐมนตรีและเป็นเรื่องเกี่ยวกับการงานในหน้าที่เท่านั้น มีอุปสรรคต่อการทำหน้าที่อยู่บ้างและมักพบว่าคำถามที่ถามรัฐมนตรีมักจะพาดพิงไปในเรื่องอื่นๆ โดยบางครั้งไปครอบคลุมเรื่องพฤติกรรมส่วนตัว

เรื่องส่วนตัว ครอบครัว เป็นต้น อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังเห็นว่าคณะรัฐมนตรีควรที่จะตอบกระทู้คำถามเพื่อให้เกิดความเข้าใจทุกข้อความ เพราะประชาชนต้องการที่จะฟังคำตอบจากผู้บริหารประเทศ การตอบคำถามจะเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีกับรัฐบาล อีกทั้งยังทำให้เกิดความมั่นใจกับประชาชนที่มีต่อรัฐมนตรีให้รัฐบาลด้วย

ตารางที่ 21 ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับปัญหา/อุปสรรค ในการตั้งกระทู้คำถามต่อรัฐบาล

การออกกฎหมาย	ปัญหา/อุปสรรค				รวม	Mean	S.D.
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่พอใจ			
1. คณะรัฐมนตรีมีสิทธิไม่ตอบคำถามก็ได้ ถ้าเห็นว่าเรื่องนั้นยังไม่ควรเปิดเผย	28.1 (411)	44.4 (649)	18.0 (264)	9.5 (139)	100.0 (1,463)	2.91	0.91
2. คำถามที่จะต้องเกี่ยวกับนโยบายการบริหารงานของรัฐมนตรีและเป็นเรื่องเกี่ยวกับการะงานในหน้าที่เท่านั้น	27.2 (397)	42.0 (613)	18.2 (266)	12.5 (182)	100.0 (1,458)	2.84	0.96
รวม						2.88	0.79

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บ คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม

1.5.4 ปัญหาและอุปสรรคต่อการทำหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา

ในส่วนที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่ารัฐธรรมนูญได้กำหนดกฎเกณฑ์อันแบ่งปัญหา อุปสรรคต่อการทำหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภานั้น ได้แก่ กฎเกณฑ์ที่สำคัญ 2 ประการ คือ

การที่กำหนดว่าสมาชิกวุฒิสภาสามารถเปิดอภิปรายรัฐบาลได้ แต่ไม่สามารถเอานายกรัฐมนตรีออกจากตำแหน่งได้เหมือน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

การที่สมาชิกวุฒิสภา สามารถขอเปิดอภิปรายนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีได้เหมือนกับ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่ต้องมี สมาชิกวุฒิสภา ตั้งแต่ 120 คน จาก 200 คนขึ้นไปเข้าชื่อกัน ขอเปิดอภิปรายจึงจะทำได้

ซึ่งผลการศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อทั้ง 2 ประเด็นดังกล่าว เห็นว่าในประเด็นที่สมาชิกวุฒิสภาสามารถเปิดอภิปรายรัฐบาลได้ แต่ไม่สามารถเอารัฐมนตรีออกจากตำแหน่งได้เหมือนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น กลุ่มตัวอย่าง (ค่าเฉลี่ย 2.82) เห็นว่าเป็นเรื่องที่เป็นปัญหาอุปสรรคมาก ขณะที่ในประเด็นเรื่องที่สมาชิกวุฒิสภาสามารถขอเปิดอภิปรายนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีได้เหมือนกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่ต้องมีสมาชิกวุฒิสภา ตั้งแต่ 120 คน จาก 200 คนขึ้นไปเข้าชื่อกันขอเปิดอภิปรายจึงจะทำได้นั้น เป็นปัญหาและอุปสรรค ที่รองลงมา (ค่าเฉลี่ย 2.79) โดยเหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการที่สมาชิกวุฒิสภาเปิดอภิปรายรัฐบาลได้ แต่ไม่สามารถเอานายกรัฐมนตรีออกจากตำแหน่งได้เหมือนกับ

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ถือเป็นปัญหาอุปสรรคนั้น เพราะเห็นว่าการให้อำนาจในการตรวจสอบนายกรัฐมนตรีนั้น เป็นอำนาจเพียงการตรวจสอบ ซึ่งประเด็นนี้แสดงให้เห็นถึงว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนอย่างแท้จริงถึงเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญว่า บทบาทหน้าที่ของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ สมาชิกวุฒิสภา นั้นคืออะไรบ้าง ครอบคลุมแค่ไหนเพียงใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเหตุผลสำคัญคือที่อยู่เบื้องหลังการกำหนดเจตนารมณ์เช่นนี้เพราะอะไร ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องให้ความรู้แก่ประชาชนว่า เพราะเหตุใดรัฐธรรมนูญจึงไม่ใช้สิทธิกับสมาชิกวุฒิสภา ในการเอนายกรัฐมนตรีออกจากตำแหน่งได้ เหมือนกับที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทำได้ โดยหากว่าประชาชนเข้าใจถึงเจตนารมณ์แล้ว ย่อมจะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ง่ายและเพิ่มมากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 22 ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค ต่อการทำหน้าที่ของ
สมาชิกวุฒิสภา

การออกกฎหมาย	ปัญหา/อุปสรรค				รวม	Mean	S.D.
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่พอใจ			
1. สมาชิกวุฒิสภา สามารถเปิดอภิปรายรัฐบาลได้ แต่ไม่สามารถเอนายกรัฐมนตรีออกจากตำแหน่งได้เหมือนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	23.5 (344)	46.9 (686)	17.4 (254)	12.2 (178)	100.0 (1,462)	2.82	0.93
2. สมาชิกวุฒิสภา สามารถขอเปิดอภิปรายนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีได้เหมือนกับ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่ต้องมี สมาชิกวุฒิสภา ตั้งแต่ 120 คน จาก 200 คนขึ้นไปเข้าชื่อกันขอเปิดอภิปรายจึงจะทำได้	22.3 (325)	46.3 (674)	18.9 (275)	12.4 (181)	100.0 (1,455)	2.79	0.93
รวม						2.80	0.83

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บ คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม

สำหรับภาพรวมของความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อปัญหาและอุปสรรคของรัฐธรรมนูญที่มีต่อการทำหน้าที่ของวุฒิสภา ในทั้ง 4 ประเด็นกล่าวคือ

- การอภิปรายไม่ไว้วางใจ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- การออกกฎหมายโดย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- การตั้งกระทู้คำถาม
- การทำหน้าที่ของ สมาชิกวุฒิสภา

จากผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นในระดับปานกลางต่อปัญหา และอุปสรรคที่รัฐธรรมนูญมีต่อการทำหน้าที่ของรัฐบาล ปรากฏดังตาราง

ตารางที่ 23 ภาพรวมความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อปัญหา / อุปสรรค
ของรัฐธรรมนูญที่มีต่อการทำหน้าที่ของรัฐบาล

การทำหน้าที่ของรัฐบาลตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด	Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. การอภิปรายไม่ไว้วางใจโดย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	2.74	0.83	เห็นด้วยปานกลาง
2. การออกกฎหมายโดย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	2.74	0.85	เห็นด้วยปานกลาง
3. การตั้งกระทู้คำถาม	2.88	0.79	เห็นด้วยปานกลาง
4. การทำหน้าที่ของ สมาชิกวุฒิสภา	2.80	0.83	เห็นด้วยปานกลาง
รวม	2.79	0.57	เห็นด้วยปานกลาง

จากผลการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อรัฐธรรมนูญว่าเป็นปัญหาอุปสรรคในการทำหน้าที่ของรัฐบาลทั้ง 4 ด้าน ดังกล่าวพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจในเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญว่าที่กำหนดกฎเกณฑ์เป็นขั้นตอนใน กลไกในการทำงานของรัฐบาลในทุกด้านนั้นมีเหตุผลเช่นใด อาทิเช่น

ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น เพราะเหตุใดจึงต้องกำหนดให้การขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีต้องมี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่ 200 คนขึ้นไปจาก 500 คน เข้าชื่อกันจึงจะขอเปิดอภิปรายได้ (ค่าเฉลี่ย 2.89)

ในการออกกฎหมาย เพราะเหตุใดจึงมีการกำหนดเกณฑ์ว่ากฎหมายที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอมาต้องให้วุฒิสภารับรองจึงจะออกมาเป็นกฎหมายได้ (ค่าเฉลี่ย 2.82)

ในการตั้งกระทู้คำถามต่อรัฐบาลนั้น มีเหตุผลเช่นใด จึงกำหนดเงื่อนไขว่าคณะรัฐมนตรีมีสิทธิไม่ตอบคำถามก็ได้ ถ้าเห็นว่าเรื่องนั้นยังไม่ควรเปิดเผย (ค่าเฉลี่ย 2.91)

ในการทำหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา มีเหตุผลเช่นใดจึงกำหนดเงื่อนไขให้สมาชิกวุฒิสภาสามารถเปิดอภิปรายรัฐบาลได้ แต่ไม่สามารถเอานายกรัฐมนตรีออกจากตำแหน่งได้เหมือน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ค่าเฉลี่ย 2.82)

การที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าประเด็นเหล่านี้เป็นปัญหาและอุปสรรคของรัฐธรรมนูญที่กำหนดออกมา ทำให้ขัดต่อการทำหน้าที่ของรัฐบาลนั้น หากพิจารณาถึงเหตุผลในการกำหนดเกณฑ์หรือเจตนารมณ์ที่กำหนดเกณฑ์เช่นนั้นขึ้น ซึ่งหากประชาชนได้รับข้อมูลและเข้าใจจะทำให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้มากขึ้น ขณะเดียวกันในบางประเด็นที่เป็นเงื่อนไขอันก่อให้เกิดปัญหา อุปสรรคต่อการทำหน้าที่ จำเป็นต้องมีการทบทวนและรับฟังความคิดเห็นจากฝ่ายต่างๆ และนำมาปรับแก้ไขต่อไป เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อการทำงานตามบทบาทหน้าที่ของรัฐบาล

2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

2.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับหน้าที่ในการตรากฎหมาย

ก) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

นายอุทัย พิมพ์ใจชน ประธานสภาผู้แทนราษฎร (สัมภาษณ์วันที่ 4 พฤศจิกายน 2545)

1) ตามรัฐธรรมนูญใหม่โดยเฉพาะในกระบวนการนิติบัญญัติแล้ว ไม่ได้บัญญัติอะไรให้รัฐสภาเปลี่ยนไปมากนัก แต่สิ่งที่เปลี่ยนแปลงอย่างมากก็คือ การแก้ไขปัญหาการตกค้างของร่างกฎหมาย โดยเมื่อรัฐสภาชุดเก่าหมดวาระหรือยุบสภาไปแล้ว รัฐสภาชุดใหม่สามารถพิจารณาร่างกฎหมายเดิมต่อได้ทันที

2) การเมืองของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เป็นการเมืองของภาคประชาชน ไม่ใช่เป็นเรื่องของสมาชิกสภาเท่านั้น เพราะประชาชนมีสิทธิเสนอกฎหมายได้ แต่การเข้าชื่อเสนอกฎหมายห้าหมื่นรายชื่อนั้นเป็นจำนวนที่มากเกินไป แต่ถ้าน้อยเกินไปก็จะมีคนบางกลุ่มเสนอกฎหมายด้วยอารมณ์จำนวนห้าหมื่นรายชื่อจึงทำให้มีเพื่อความเป็นไปได้ในการเสนอกฎหมาย แต่ก็ต้องให้มีความรัดกุมพอสมควร

3) ปัญหาของการเสนอกฎหมายซ้ำซ้อนกัน เกิดขึ้นทั้งจากฝ่ายสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และจากฝ่ายรัฐบาล เช่น มีการเลียนแบบ หรือเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยบางมาตรา ในร่างกฎหมายที่แต่ละฝ่ายเสนอ เพราะอยากเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณา แต่บุคคลที่เสนอร่างกฎหมายนั้นมิได้เป็นกรรมาธิการสามัญ จึงต้องการให้ตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญขึ้นมาทำหน้าที่พิจารณา เพื่อให้มีสัดส่วนของคนจากฝ่ายรัฐบาล ซึ่งคณะกรรมาธิการวิสามัญนั้นจะมีจำนวนมากถึง 35 คน จึงนำไปสู่ปัญหา 2 ประการ คือ ประการแรก ปัญหาเรื่องมีห้องประชุมใหญ่มีเพียงพอ เพราะที่รัฐสภามีความจำเป็นในการใช้ห้องประชุมหลายคณะ ประการต่อมาก็คือ ปัญหาการเข้าประชุมไม่ครบองค์ประชุมเพราะมีกรรมาธิการมากเกินไป

4) ข้อเสนอแนะในเรื่องข้างต้น คือ เนื่องจากกรรมาธิการเป็นระบบสัดส่วนจากพรรคการเมืองอยู่แล้ว จึงควรตั้งกรรมาธิการสามัญให้เป็นประโยชน์ แล้วตั้งอนุกรรมการที่รัฐบาลสามารถบุคคลเสนอได้จากข้าราชการหรือผู้เชี่ยวชาญ ให้รัฐบาลแจ้งว่าต้องการจะเสนอคนเข้ามาหรือไม่ หากต้องการก็ให้ตั้งคนเหล่านั้นเป็นอนุกรรมการดูแลร่างกฎหมายนั้นๆ ไป อนุกรรมการดังกล่าว รัฐบาลจะต้องกำหนดตัวบุคคลไว้ก่อน และต้องเข้ามาฟังการอภิปรายในวาระแรกของสภาด้วย เพื่อรับฟังความคิดเห็นของฝ่ายต่างๆ ในสภา และเตรียมการทำงาน เมื่อคณะกรรมาธิการสามัญเริ่มประชุม อนุกรรมการก็ต้องเข้าร่วมชี้แจงด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความราบรื่นทั้งฝ่ายรัฐบาลและรัฐสภา รวมทั้งเพิ่มความรวดเร็วในการพิจารณาด้วย

นายวิฑูรย์ นามบุตร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี และประธานกรรมาธิการการพัฒนากฎหมาย (สัมภาษณ์ วันที่ 3 ตุลาคม 2545)

1) การทำหน้าที่ในด้านนิติบัญญัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดีขึ้น เพราะระบบดีขึ้น รัฐสภาปัจจุบันมีกฎหมายออกมามากขึ้น แต่ไม่ได้หมายความว่ารอบคอบกว่าเดิมในการพิจารณาร่างกฎหมาย เพราะถูกควบคุมโดยมติดพรรค

2) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปัจจุบันไม่มีความกระตือรือร้นในการทำงานเท่ากับสมาชิกวุฒิสภา เพราะมาเข้าเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ง่ายขึ้นโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางส่วนไม่ต้องลงไปคลุกคลีในพื้นที่เขตเลือกตั้ง (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อ) อีกทั้งประชาชนในปัจจุบันยังเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยมองที่นโยบายของพรรคเป็นหลักมากกว่าตัวบุคคล

นายเอนก เหล่าธรรมทัศน์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อและกรรมการบริหารกิจการสภาผู้แทนราษฎร (สัมภาษณ์ วันที่ 3 ตุลาคม 2545)

1) การเสนอกฎหมายเป็นการเสนอโดยพรรคและส่วนใหญ่เป็นพรรครัฐบาลที่เสนอมากและจะเสนอได้เร็วกว่า แต่หากดูให้ลึกซึ้งกว่านั้นการเสนอกฎหมายจะเป็นการเสนอโดยคณะรัฐมนตรี ในการกำหนดของนายกรัฐมนตรี เช่น ในการเสนอกฎหมายโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สภาจะนำมาพิจารณาตามลำดับเวลาของการเสนอ แต่หากเป็นกฎหมายที่เสนอโดยคณะรัฐมนตรีแล้ว จะอยู่ในวาระเร่งด่วน สมาชิกสภาผู้แทนจึงเป็นเพียงใกล้เคียงกับการเป็น “สภาตรายาง”

2) อย่างไรก็ตาม วุฒิสภาก็มีวิจรรย์ญาณที่เป็นอิสระในงานนิติบัญญัติ มีส่วนในการช่วยตรวจสอบและแก้ไขร่างกฎหมายที่เสนอพอสมควร จนเกิดคำถามที่ว่าวุฒิสภานี้มีบทบาทมากเกินไปหรือไม่ เช่นในการแก้ไขร่างพระราชบัญญัติจากสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภาแก้ไขหลักการสำคัญของร่างหรือไม่ เป็นต้น ถือเป็นการช่วยฝ่ายค้านในการตรวจสอบและหักท้วงร่างกฎหมายของรัฐบาลอีกชั้นหนึ่ง ทำให้วุฒิสภามีน้ำหนักในการถ่วงดุลอำนาจของรัฐบาลสูงขึ้นอย่างมาก

นายถาวร เสนเนียม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสงขลา และประธานกรรมการบริหารการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน (สัมภาษณ์ วันที่ 3 ตุลาคม 2545)

1) รัฐสภาหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ 2540 มีการประกาศใช้กฎหมายมากขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ให้ออกตามเวลาที่กำหนด

2) การเข้าชื่อเสนอกฎหมายของประชาชนห้าหมื่นคนนั้นมันน้อย มีประมาณ 2-3 กรณีเท่านั้น เพราะเป็นเรื่องยากมากที่จะรวบรวมรายชื่อ และชี้แจงให้ประชาชนเข้าใจร่วมกันในสิ่งที่จะให้ลงรายชื่อ อีกทั้งประชาชนยังขาดการติดตามถึงเรื่องที่ต้องการเสนอเป็นกฎหมาย แม้แต่องค์กรเอกชนหรือบุคคลที่มีเครือข่ายก็ทำได้ยาก ควรจะลดจำนวนให้น้อยกว่าห้าหมื่นคนเพื่อให้เสนอกฎหมายได้ง่ายขึ้น

3) ในการประชุมสภาและการประชุมคณะกรรมการนั้น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรุ่นใหม่ไม่ค่อยสนใจเข้าร่วม มีแต่ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ สาเหตุเนื่องมาจากขาดความผูกพันกับสภาและจิตสำนึกของการเข้ามาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หน้าที่ของการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคือเข้าประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็น เพราะสภาต้องการความรู้ที่หลากหลายจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรุ่นใหม่

นายสงวน พงษ์มณี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดลำพูน (สัมภาษณ์ วันที่ 3 ตุลาคม 2545)

1) จุดเด่นของที่มาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปัจจุบัน คือครั้งหนึ่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสภาได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพราะนโยบายพรรค ทำให้กระบวนการทางกฎหมายดีขึ้น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเรียกร้องต่อพรรคโดยทั่วไปเป็นเรื่องทางนิติบัญญัติ

2) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อจะเป็นหลักในการทำงานในสภา เพราะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตต้องลงทำงานในพื้นที่ ก่อนปี 2540 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะมาประชุมสภากันน้อยเพราะต้องลงพื้นที่ ปัจจุบันสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางคนมาประชุมเป็นประจำ บางคนก็ไม่มาเป็นประจำ ซึ่งถือเป็นเรื่องจิตสำนึกส่วนบุคคล อีกปัญหาหนึ่งคือการวอล์คเอาท์และการตรวจสอบองค์ประชุมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทำให้เสียเวลา

4) ในอดีตกฎหมายส่วนมากออกโดยฝ่ายข้าราชการประจำ ปัจจุบันการเสนอกฎหมายจะมีคณะทำงานกลั่นกรองด้านกฎหมายของพรรคการเมือง กฎหมายที่จะเสนอก็ต้องผ่านทางพรรคก่อน ซึ่งช่วยให้เกิดการกลั่นกรองที่ดีขึ้น

5) ร่างกฎหมายไปติดอยู่ที่คณะกรรมการกฤษฎีกามาก ควรกำหนดให้เลขาธิการกฤษฎีกาเป็นตำแหน่งทางการเมือง

6) การทำหน้าที่นิติบัญญัติของรัฐสภาเป็นเพียงอุดมคติ ไม่สามารถเป็นจริงในทางปฏิบัติได้ เพราะฝ่ายบริหารเป็นฝ่ายที่ต้องการกฎหมายมากกว่า

นายสุชมพงษ์ ใจนาค สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดกาฬสินธุ์ และ กรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (สัมภาษณ์วันที่ 13 พฤศจิกายน 2545)

1) บทบาทของสมาชิกรัฐสภาเปลี่ยนไปมากซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ สมาชิกรัฐสภาต้องทำหน้าที่นิติบัญญัติหนักขึ้น เข้มขันขึ้น และอำนาจของคณะกรรมการกฤษฎีกาก็มีมากขึ้นทั้งสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา

2) บทบาทของรัฐสภาในส่วนที่แตกต่างไปมาก คือ อำนาจของวุฒิสภา นอกจากการควบคุมการทำงานของรัฐบาลที่เข้มขันมากขึ้นแล้ว การที่รัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาสามารถเสนอกฎหมายได้จึงตีความกันไปเองว่าต้องทำหน้าที่กลั่นกรอง ส่วนกระบวนการพิจารณากฎหมายก็ไม่ได้ห้ามว่าแก้หรือกลั่นกรองได้มากน้อยเพียงใด ขณะนี้ก็เลยเกิดปัญหาระหว่างสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาในกระบวนการพิจารณากฎหมาย เพราะวุฒิสภาไปแก้เนื้อหาสาระสำคัญในกฎหมายที่สภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบมากมาย หรือเรียกว่าเกินกว่าหลักการของร่างกฎหมายเดิม ทำให้กฎหมายฉบับนั้นผิดเจตนารมณ์เดิมของผู้เสนอไป เมื่อสภาผู้แทนราษฎรไม่เห็นชอบกับการแก้ไข ก็ต้องมีการตั้งคณะกรรมการร่วมซึ่งไม่มีกำหนดเวลาแน่นอนในรัฐธรรมนูญ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการประกอบกิจการของสถาบันการเงิน ที่ผ่านสภาผู้แทนราษฎร แต่ในชั้นของวุฒิสภาได้มีการเพิ่มสาระสำคัญมากมาย จนต้องมีการตั้งคณะกรรมการ

ร่วม ซึ่งคณะกรรมการร่วมใช้เวลาพิจารณากฎหมายดังกล่าวถึง 11 เดือน

3) การที่กำหนดให้ ส.ส.ต้องสังกัดพรรคการเมืองไม่น้อยกว่า 90 วัน ทำให้พรรคการเมืองไม่ว่าพรรคใดก็มีอิทธิพลเหนือ ส.ส. และไม่กล้าขัดใจผู้บริหารพรรคเพราะไม่รู้ว่าตนจะได้รับการส่งลงสมัครรับเลือกตั้งหรือไม่ และส่งผลต่อมาถึงการดำเนินงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในด้านนิติบัญญัติ เช่น การพิจารณากฎหมาย และ ด้านควบคุมฝ่ายบริหาร เช่น การทำงานของกรรมาธิการเพื่อสืบสวนข้อเท็จจริงต่างๆ ไม่กล้าที่จะขัดต่อมติของพรรคและผู้บริหารพรรค ทำให้รัฐสภา มีสภาพเหมือนเป็นอัมพาตเลยทีเดียว ส.ส.ทำงานลำบาก สภานิติบัญญัติจึงเป็นเสมือนสภาตรายาง

นายชาญศักดิ์ ขวลิทนิติธรรม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี และกรรมาธิการการศึกษา (สัมภาษณ์ วันที่ 28 พฤศจิกายน 2545)

1) การหาข้อมูลเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายแต่ละฉบับนั้นทำได้ยาก เช่น ในกรณีที่ต้องการศึกษาเปรียบเทียบถึงข้อดีข้อเสียกับกฎหมายของต่างประเทศจะทำได้ยากมาก อีกทั้งเวลาในการค้นคว้าหาเพิ่มเติมก็มีอยู่จำกัด

2) การเสนอกฎหมายโดยสมาชิกนั้น บางครั้งเกิดขึ้นโดยไม่ทราบว่าจะเจตนาของการเสนอกฎหมายนั้นเพื่ออะไร แต่เป็นการเสนอร่างกฎหมายที่พรรคเสนอประกอบไปด้วยร่างที่ฝ่ายบริหารเสนอ เพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งของผลงานพรรคหรือส.ส.ของพรรค

3) การอภิปรายร่างกฎหมายนั้น ส.ส.สนใจเข้ามามีส่วนร่วมมาก แต่การอภิปรายส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นมักจะเป็นการพูดจากความรู้สึกและประสบการณ์มากกว่าจะเป็นการนำเสนอหลักฐานข้อเท็จจริง บางครั้งก็เป็นการพูดเพื่อให้ตนเองได้เป็นที่รู้จักมากขึ้น

ร้อยตรี ประพาส ลิ้มปะพันธ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อ และผู้อำนวยการพรรคชาติพัฒนา (สัมภาษณ์ วันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2545)

1) ความเปลี่ยนแปลงในกระบวนการนิติบัญญัติปัจจุบันคือ มีความชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะการแบ่งฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหารออกจากกันอย่างชัดเจน แต่การเสนอกฎหมายของ ส.ส. ก็ไม่ได้ทำง่ายขึ้น เช่นกฎหมายเกี่ยวกับการเงินก็ต้องผ่านความเห็นชอบของนายกรัฐมนตรีเหมือนเดิม หน้าที่ทางนิติบัญญัติของ ส.ส. ไม่ได้มีอะไรเพิ่มจากเดิม แต่รัฐธรรมนูญได้เพิ่มในส่วนของการคุ้มครองประชาชนมากขึ้น

2) การแบ่งเขตเลือกตั้งให้เล็กลง ทำให้ความผูกพันระหว่าง ส.ส. กับประชาชนมีความใกล้ชิดกันมากขึ้น จึงถือว่าในแง่การเป็นตัวแทนของประชาชนนั้นมากขึ้น การเป็นตัวแทนในการแก้ปัญหาของประชาชนก็ทำได้ง่ายขึ้นเพราะประชาชนเข้าถึงตัว ส.ส. ได้มากขึ้น

3) สำหรับกฎหมายถ้าไม่ได้ก็ยิ่งดี เพราะยังมีกฎหมายมากก็ยังมีปัญหาเยอะ และกฎหมายที่น่าจะนำมาสังคายนาาก่อนคือกฎหมายเก่า ปัจจุบันมีกฎหมายที่ไม่ทันสมัยเยอะมาก บางอันก็ออกเกินกว่า

ความจำเป็น ปัญหาที่ประสบในการออกกฎหมายได้ช้าก็เพราะว่า เมื่อผ่านจากสภาผู้แทนราษฎรไปแล้ว มักจะไปติดที่วุฒิสภาเยอะ จะเห็นว่ามีกฎหมายหลายฉบับที่วุฒิสภาแก้ค่อนข้างเยอะ บางครั้งไม่ได้แก้แค่สาระแต่ไปแก้ในหลักการของกฎหมายด้วย ซึ่งการแก้หลักการของกฎหมายก็มีลักษณะคล้ายๆ กับวุฒิสภาต้องการเป็นผู้เสนอกฎหมายเสียเอง การออกกฎหมายเป็นสิทธิของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภาควรพิจารณาในแง่ความถูกต้องมากกว่า ไม่ควรไปแก้ในหลักการของกฎหมาย

4) ในการอภิปรายร่างกฎหมาย ส.ส. มีการศึกษาข้อมูลก่อนอภิปรายมากขึ้นกว่าเมื่อก่อน มีความละเอียดรอบคอบมากกว่าเดิม อภิปรายในเรื่องหลักการเป็นส่วนใหญ่ จนถึงผลกระทบที่จะเกิดกับประชาชนก่อนที่จะนำกฎหมายไปใช้

ข) สมาชิกวุฒิสภา

พลตรีมนูญกฤต รูปขจร ประธานวุฒิสภา (สัมภาษณ์ วันที่ 16 ตุลาคม 2545)

มีความเห็นว่าตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญนั้นต้องการให้วุฒิสภามีหน้าที่ควบคุมเรื่องทุจริตคอร์รัปชันมากกว่าเรื่องกฎหมาย แต่เรื่องกฎหมายก็ทำไม่ได้ ทำให้วุฒิสภาเสียเวลาส่วนใหญ่ไปกับการกลั่นกรองกฎหมาย เพราะวุฒิสภามีอำนาจตามรัฐธรรมนูญ ม.175 ในการให้ความเห็นชอบ หรือไม่ให้ความเห็นชอบร่างกฎหมายจากสภาผู้แทนราษฎร และในวงเล็บที่สาม ให้วุฒิสภาสามารถแก้ไขเพิ่มเติมได้ เมื่อแก้ไขเพิ่มเติมได้แต่ไม่ได้ระบุว่าแก้ไขได้เพียงใด และสมาชิกวุฒิสภาส่วนใหญ่ก็จริงจัง และอยากจะให้กฎหมายออกมาดี ทำให้เสียเวลามากในการแก้ไขร่างกฎหมายของวุฒิสภา

นายคำนวณ ชโลปถัมภ์ สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดสิงห์บุรี และประธานกรรมาธิการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน (สัมภาษณ์ วันที่ 4 ตุลาคม 2545)

การพิจารณาร่างกฎหมายในชั้นวุฒิสภาเห็นว่าการทำงานของวุฒิสภา 200 คน แต่ละคนผ่านการทำงานมากกว่า 20 ปี และนำประสบการณ์ในการทำงานนั้นมาใช้พิจารณาร่างกฎหมายอย่างละเอียดรอบคอบ ไม่ตัดสินใจอะไรง่าย ๆ

แพทย์หญิงมาลินี สุขเวชชวรกิจ สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดนครสวรรค์ และประธานกรรมาธิการการสาธารณสุข (สัมภาษณ์ วันที่ 4 ตุลาคม 2545)

การพิจารณาร่างกฎหมายในชั้นวุฒิสภาพื้นที่ที่พบ คือ การพิจารณาร่างกฎหมายในชั้นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กฎหมายบางฉบับพิจารณากันอย่างเร่งรีบ ทำแบบหยาบๆ เช่น กฎหมายประกันสุขภาพ เมื่อร่างกฎหมายฉบับดังกล่าวมาถึงวุฒิสภา วุฒิสภาจะต้องทำงานอย่างหนัก โดยจะต้องพิจารณาให้ละเอียดรอบคอบ เพราะถ้าไม่พิจารณาให้รอบคอบแล้ว เมื่อประกาศใช้กฎหมายดังกล่าวแล้ว จะเป็นกฎหมายที่ปฏิบัติได้ยาก นอกจากนี้ยังเห็นว่ากฎหมายทุกฉบับที่ออกมาควรมีการทำประชาพิจารณ์ เพื่อที่ประชาชนจะได้มีส่วนร่วมในการออกกฎหมาย

นางมาลีรัตน์ แก้วก่า สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดสกลนคร และกรรมการกิจการสตรี เยาวชน และผู้สูงอายุ (สัมภาษณ์วันที่ 14 พฤศจิกายน 2545)

1) ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการสังเกตเนื่องจากเคยเป็น ส.ส. มาก่อนสิ่งที่สังเกตเห็นได้ชัดจากความเคลื่อนไหวในรัฐสภา คือ ความเอาใจใส่ต่องานการเมืองหรืองานในรัฐสภามากขึ้นทั้งในส่วนของ ส.ว. และ ส.ส. ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัด ยกตัวอย่างเช่น จากการเข้าประชุมคณะทำงาน กรรมการการบอยชู้ชิ่ง ถิ่นชิ่ง มากขึ้น สถิติไม่ว่าจะเป็น ส.ว. และ ส.ส. มากขึ้น โดยเฉพาะในส่วนของ ส.ว. เช่น ในการประชุมวุฒิสภาเดิมจะเข้าประชุมแค่ครั้งเข้าวันศุกร์อย่างเดียว แต่ในความเปลี่ยนแปลงที่เห็นคือ วุฒิสภานี้การประชุมเป็นการประชุมเต็มวัน วันศุกร์ และวันพฤหัสบดีอีกครั้งวัน นอกจากนี้ยังมีการเพิ่มวันประชุมในวันจันทร์ และอังคารเพิ่มขึ้นมาอีก และบ่อยครั้งที่ใกล้ปิดสมัยประชุมสภา จะมีกฎหมายจาก ส.ส. เข้ามามาก โดยเฉพาะในการพิจารณากฎหมายวาระหนึ่งซึ่งทางวุฒิสภามักต้องพยายามทำให้เสร็จ เพื่อในสมัยปิดประชุมจะได้ทำงานกัน ซึ่งในการทำงานหรือประชุมเกือบทั้งอาทิตย์ก็มีนี่เป็นส่วนของวุฒิสภา และในส่วนของ ส.ส. ก็มีการประชุมที่เพิ่มมากขึ้นเช่นกันจะไม่มีการเกี่ยงวันกันว่าจะเป็นครึ่งวันหรือเต็มวัน แต่มีการกำหนดให้มีการประชุมอาทิตย์ละ 2 วันและถ้าไม่พอก็จะมีการเพิ่มเติมได้

2) นอกจากนี้จำนวนตัวเลขของจำนวนผู้ที่เข้าร่วมประชุมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสามารถดูได้จากสถิติที่มีการบันทึกไว้ ทั้งในส่วนการทำงานของกรรมการมีการทำงานดีขึ้นเปลี่ยนไป แต่เดิมจะมีการร่อนจดหมายเอาสมุดประชุมไปตามกันเพื่อให้มาประชุมเพื่อให้ครบองค์ แต่เดี๋ยวนี้ไม่ต้อง และในส่วนขององค์ประชุมของกรรมการสามัญต้องครึ่งหนึ่ง แต่เดิมเพียงหนึ่งในสาม ตอนนี้ได้เปลี่ยนเป็นครึ่งหนึ่งของ ส.ว. ก็ยังมาครบการมาประชุมก็ถี่ขึ้น

3) ความรับผิดชอบในการทำหน้าที่ในด้านนิติบัญญัติ หรือการกลั่นกรองกฎหมายเข้มข้นขึ้นกว่าเดิม ส.ว. และ ส.ส. มีการเอาใจใส่มากขึ้น มีการถาม มีการอภิปราย ทำการบ้านร่วมกันเป็นกลุ่ม ๆ ซึ่ง ส.ว. จะมีหลายกลุ่มมากที่ทำกรบ้านร่วมกัน ขึ้นอยู่กับความถนัด ความคุ้นเคยกัน อาจจะไม่ใช่ว่าทุกฉบับที่ทำกรบ้านร่วมกัน ซึ่งสามารถดูได้จากสถิติของการแปรญัตติของ ส.ว. และ ส.ส. ต่อกฎหมายแต่ละฉบับ ก็น่าจะได้ประมาณการได้

4) ความรับผิดชอบต่อประชาชนหรือเจ้าของพื้นที่อาจเป็นเพราะระบบที่ให้ ส.ว. มาจากการเลือกตั้งทำให้ ส.ว. ต้องมีการรายงานข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการให้ประชาชนได้ทราบ ซึ่งอาจจะเป็นในรูปแบบของการไปร่วมกับประชาชน หรือประชาสัมพันธ์ในพื้นที่ หรือการทำหนังสือเอกสารชี้แจงไป ในส่วนของ ส.ส. ยังเห็นได้ชัดเจนในเรื่องของความรับผิดชอบต่อพื้นที่เนื่องจากเขตเล็กลง ทำให้ความรับผิดชอบในพื้นที่ต้องมีมากขึ้นเนื่องด้วยเหตุผลในเรื่องของคะแนนเสียงในการเลือกตั้งคราวหน้า

5) ในภาพรวมในการทำงานของรัฐสภามีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ระบบงานมีความเปลี่ยนแปลงดีขึ้น เจ้าหน้าที่เปลี่ยน มีการเอาเทคโนโลยีมาใช้ โดยเฉพาะในส่วนของ ส.ว. ประมาณอย่างน้อย

15% ใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพเช่น คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก ซึ่งแต่ก่อนอาจมีเพียงประธานหรือผู้ช่วยที่ใช้เป็นแต่ปัจจุบัน ส.ว.ต้องเรียนรู้และใช้เป็นมากขึ้น

6) มีการใช้ทีมงานมากขึ้น และการใช้ทีมงานมีระบบและมีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะในเรื่องของผู้ช่วย ส.ว. และ ส.ส. ซึ่งแต่เดิมมี 3 คน มาในปัจจุบันให้เพิ่มมาเป็น 5 คน ซึ่งแต่เดิมผู้ช่วยเกือบจะไม่มีประสิทธิภาพ ไม่มีประสิทธิภาพในที่นี้ไม่ใช่เขาทำงานไม่เป็นรวมทั้งตัว ส.ส.เองก็ใช้งานเขาไม่เป็นด้วย ไม่ได้ให้เขาทำงานเป็นทีม และเขาไม่เป็นทีมกับเรา แต่เดี๋ยวนี้ ส.ส.และ ส.ว.ต้องค้นคว้าทำการบ้านมากขึ้นว่าจะเอาใครมาเป็นผู้เชี่ยวชาญ เอามาแล้วจะใช้งานเขาได้หรือไม่

7) ทัศนคติมุมมองในการออกกฎหมายในแต่ละฉบับเปลี่ยนแปลงไป มีการเข้าหาประชาชนมากขึ้น และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น ความคิดในเรื่องความเชื่อมั่นต่อตัวประชาชนดีขึ้นกว่าเดิม แต่ไม่ใช่वादโดยรวมยังอยู่ในระดับที่ต่ำ แต่ว่ามีเปลี่ยนแปลงไป

นายเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดกรุงเทพมหานคร และประธานคณะกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน (สัมภาษณ์วันที่ 19 พฤศจิกายน 2545)

1) ในประเด็นของการที่กฎหมายกำหนดให้ ประชาชน 50,000 คน สามารถเข้าชื่อเพื่อเสนอกฎหมายผ่านประธานรัฐสภานั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นมีอยู่ด้วยกัน 2 ประเด็นคือหนึ่ง ปัญหาในขั้นตอนการตรวจสอบการมีอยู่จริงของรายชื่อดังกล่าว ว่าบุคคลที่มาลงชื่อดังกล่าวนั้นมีตัวตนอยู่จริง และสอง ปัญหาในเรื่องของสิทธิในการลงชื่อเพื่อเสนอกฎหมาย กล่าวคือรายชื่อ 50,000 รายชื่อดังกล่าวได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือไม่

ปัญหาที่เกิดขึ้นคือกระบวนการในการตรวจสอบทั้งสองส่วนค่อนข้างใช้ระยะเวลานาน จนกระทั่งรัฐบาลซึ่งเสนอร่างกฎหมายของตัวเองเข้าสภาแทน จนในที่สุดก็กลายเป็นกฎหมายของรัฐบาลไป ทั้งนี้เพราะการตรวจสอบดังกล่าวใช้เวลานาน ส่วนแรกในการตรวจสอบการมีอยู่จริงของรายชื่อดังกล่าวต้องส่งไปยังกรมการปกครองเพื่อทำการตรวจสอบ ต่อมาต้องส่งไปยัง กกต.อีกเพื่อทำการตรวจสอบว่ารายชื่อดังกล่าวมีสิทธิหรือไม่ ได้ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งในคราวที่แล้วหรือไม่

ทั้งนี้เพราะกระบวนการในการตรวจสอบที่นานทำให้ประชาชนที่ร่วมลงชื่อไว้นานแล้วอาจไม่ได้ไปใช้สิทธิในครั้งสุดท้าย (ทำให้เสียสิทธิทางการเมือง) ทำให้ไม่เข้าหลักเกณฑ์คุณสมบัติของผู้ที่จะร่วมลงชื่อเสนอกฎหมายได้ นอกจากนี้การที่บังคับให้ผู้ร่วมลงชื่อต้องนำสำเนาทะเบียนบ้านมาเป็นหลักฐานในการร่วมลงชื่ออีก ซึ่ง ดร.เจิมศักดิ์ เห็นว่าเพียงสำเนาบัตรประชาชนก็เพียงพอต่อการยืนยันฐานะการมีอยู่จริงของผู้ร่วมลงชื่อได้แล้ว การขอสำเนาทะเบียนบ้านด้วยถือเป็นการกีดกันประชาชนทำให้ประชาชนหมดกำลังใจในการจะเข้าร่วมเสนอกฎหมาย

2) เมื่อกฎหมายเข้าสู่การพิจารณาของสภายังไม่มีระบบในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมใน

การพิจารณาแสดงความคิดเห็นปกป้อง สนับสนุน หรือคัดค้าน กฎหมายดังกล่าว เป็นผลทำให้กฎหมายถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงไปได้มาก เพราะไม่มีคนที่มาอธิบาย หรือแสดงความเห็นและปกป้องในส่วนของการกฎหมายนั้น ๆ ไม่เหมือนกับร่างกฎหมายของนักการเมือง ร่างกฎหมายของรัฐบาลที่มีคนมาร่วมในการ อธิบาย และปกป้องในประเด็นข้อกฎหมายนั้น ๆ

ซึ่งแนวทางในการแก้ไข ก็ได้มีการพยายามผลักดันให้มีตัวแทนในส่วนของผู้ร่างกฎหมายที่เป็นประชาชนให้เข้ามาร่วมในการพิจารณาในชั้นกรรมาธิการ แต่ทั้งนี้ยังมิได้มีการกำหนดไว้เป็นระเบียบจึงทำให้การแก้ปัญหาในจุดนี้ยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร

3) กฎหมายในที่สุดแล้วอำนาจจริงๆอยู่ที่รัฐบาลหรือฝ่ายบริหารไม่ได้อยู่ที่ฝ่ายนิติบัญญัติ เพราะฝ่ายบริหารกุมเสียงในสภาเกินครึ่งและอำนาจในการตรากฎหมายที่แท้จริงอยู่ที่รัฐบาลเพราะสามารถควบคุมเสียงของ ส.ส.ในสภาได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาลชุดปัจจุบันที่มีเสียงค่อนข้างมากทำให้ ส.ส. ต้องโหวตตามเสียงของรัฐบาล เพราะฉะนั้นแม้วุฒิสภามีอำนาจในการตรวจสอบและยับยั้งกฎหมาย แต่หากรัฐบาลยืนยันต้องการให้ผ่านในกฎหมายดังกล่าว วุฒิสภาก็ไม่สามารถทำอะไรได้ วุฒิสภาก็ทำได้เพียงแก้ไขหรือให้ข้อเสนอแนะในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่มีได้สำคัญ หรือขัดกับรัฐบาล ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ากฎหมายใช้ประโยชน์ สำหรับเป็นเครื่องมือสำหรับรัฐบาล แต่กฎหมายใช้เพื่อคุมรัฐบาลน้อย ด้วยเหตุที่บอกว่ากฎหมายถูกฝ่ายสภาคุมได้

4) ในประเด็นของการริเริ่ม แก้ไข หรือเสนอกฎหมายของวุฒิสภา เนื่องจากวุฒิสภาชุดนี้มาจากการเลือกตั้ง ซึ่งในหลายประเทศวุฒิสภาก็สามารถที่จะริเริ่มกฎหมายได้ เช่น ออสเตรเลีย วุฒิสภาก็ทำกฎหมายเป็นสภาแรก แล้วส่งให้สภาผู้แทนฯ เป็นผู้กลั่นกรองกฎหมาย ขณะเดียวกันกฎหมายที่เข้าสู่สภาล่างก่อน วุฒิสภาก็ทำหน้าที่ในการกลั่นกรองกฎหมายก็ย่อมจะทำได้ แต่กระบวนการริเริ่มของกฎหมายในบ้านเราเป็นการกีดกันวุฒิสภา ซึ่งวุฒิสภาก็มีสิทธิในการริเริ่ม แก้ไข หรือในการเสนอกฎหมาย เพราะวุฒิสภาก็มาจากการเลือกตั้ง และกฎหมายที่วุฒิสภาเสนอก็ต้องผ่านกระบวนการในการกลั่นกรองจากสภาผู้แทนฯ ซึ่งประเด็นนี้น่าจะให้วุฒิสภาทำได้ แต่ในขณะนี้ยังทำไม่ได้

5) ระยะเวลาในการพิจารณากฎหมายของวุฒิสภามีจำกัด กฎหมายที่เข้ามามีจำนวนมากแต่ระยะเวลาในการพิจารณามีน้อย และขาดการเตรียมความพร้อมในการศึกษาสาระสำคัญในเรื่องนั้น ๆ ตลอดจนการติดภารกิจอื่นภายนอก ทำให้เมื่อถึงขั้นตอนการลงมติ ปัญหาที่พบคือมักจะโหวตตามกรรมาธิการ ซึ่งถือเป็นจุดอ่อนของการทำงาน

6) เวลาที่กฎหมายมีความขัดแย้งกับฝ่าย ส.ส. ต้องมีการตั้งกรรมาธิการร่วมระหว่าง ส.ส.กับ ส.ว. ปัญหาที่พบก็คือ จะยืนยันตามร่างของวุฒิสภา หรือ ควรจะฟังเหตุผลที่มีความขัดแย้งกัน เพราะถึงอย่างไร ส.ส.ก็มีความได้เปรียบเพราะสามารถยืนยันตามร่างเดิมได้ และสุดท้ายสภาผู้แทนราษฎรก็เป็นผู้ยืนยันตามที่ได้กล่าวไป

นายอุดร ตันติสุนทร สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดตาก และ ประธานกรรมการปกครอง (สัมภาษณ์ วันที่ 27 พฤศจิกายน 2545)

1) การตรากฎหมายเป็นการวางกฎเกณฑ์ที่จะให้กฎหมายถูกใช้บังคับกับประชาชนทั่วประเทศ แต่ที่จริงกฎหมายก็มีลักษณะเป็นเหมือนชื่อแปของบ้านเมือง กฎหมายคือเครื่องมือในการบริหารประเทศ ของรัฐบาล เพราะฉะนั้นเครื่องมือใดที่มันขึ้นสนิม เครื่องมือใดที่มันไม่ทันสมัย ตรงนี้หากรัฐบาลเห็นว่า จำเป็นต้องแก้ไขก็ต้องทำ โดยผ่านตามขั้นตอนและกระบวนการเริ่มจากการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี เมื่อพิจารณาเสร็จสิ้นแล้วก็จะส่งต่อให้ทฤษฎีไปขัดเกลาถ้อยคำและหลักการว่าถูกต้องหรือไม่ จากนั้นก็จะเข้าสู่ขั้นตอนการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาตามลำดับ

2) ปัญหาโดยมากที่พบในกระบวนการของการตรากฎหมายมีปัญหาไม่มากนัก ทั้งนี้เพราะเป็นไปตามระบบของมันอยู่แล้ว จะมีบ้างก็เช่น ส.ว.นี้เป็นสภาที่ถ่วงถ่วง ยกตัวอย่างเช่น สภาผู้แทนต้องการ ต้มจืด วุฒิสภาที่ชิมดูอาจจะต้องเติมน้ำปลาหน่อย เกลือหน่อยได้ตรงนี้ ส.ส.ก็รับได้ แต่ถ้าหาก ส.ว.เติมพริกมากไป น้ำส้มมากไปจนกลายเป็นต้มยำ ตรงนี้ ส.ส. อาจจะรับไม่ได้ เพราะฉะนั้นบางทีคือ ส.ว. ของเรานั้นบางครั้งก็ไปแก้ไขของเขาเยอะเกินไป เขาไม่รับก็มี ที่เขารับก็มี ซึ่งในปัจจุบัน ส.ว. เองก็เริ่มเข้าใจบทบาทและอำนาจหน้าที่ของตนมากขึ้นมีการปรับความเข้าใจกันมากขึ้น

นายนิพนธ์ วิสิทธิ์วิทยาสตร สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดอ่างทอง และ ประธานกรรมการ วิสามัญกิจการวุฒิสภา (สัมภาษณ์ วันที่ 29 พฤศจิกายน 2545)

1) หลักการพิจารณากฎหมายแทบจะไม่ต่างกันระหว่างก่อนประกาศใช้รัฐธรรมนูญกับหลังการประกาศใช้ เพราะยังคงดูที่หลักการ เหตุผล และสาระสำคัญเช่นเดิม ร่างกฎหมายบางฉบับก็มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาก โดยมีการแก้ไขข้อบังคับการประชุมวุฒิสภาว่า ต้อง “รับร่าง” ไม่ใช่ “รับหลักการ” เพราะฉะนั้นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงร่างฯ จะมีเยอะ แต่การแก้ไขของวุฒิสภานั้นสภาผู้แทนฯจะยอมรับหรือไม่ขึ้นอยู่กับเจตนาของรัฐบาลซึ่งเป็นเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร เช่น หากรัฐบาลต้องการให้ประกาศใช้ในเร็ววัน เมื่อวุฒิสภาแก้ไข สภาผู้แทนฯ ก็ยอมรับหมด

2) การอภิปรายของวุฒิสภาชุดนี้มากขึ้นเพราะมาจากการเลือกตั้ง มีการพิจารณาในรายละเอียดมากขึ้น แต่ก็มีปัญหาอยู่เหมือนกันที่ได้รับการทักท้วง และได้มีความพยายามวางหลักการว่า หนึ่ง วุฒิสภาไม่ควรแก้ไขร่างกฎหมายเกินหลักการที่เสนอมานี้ และ สอง ไม่ควรแก้ไขส่วนที่สภาผู้แทนฯไม่แก้ไข ซึ่งก็คือแนวทางแบบเดียวกับวุฒิสภาชุดเดิม แต่วุฒิสภาชุดนี้จะกล้าแก้ไขเปลี่ยนแปลงมากกว่าชุดเดิม มีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

นายวัลลภ ตังคณานันท์ สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดกรุงเทพมหานคร และ ประธานกรรมการ กิจการสตรี เยาวชน และผู้สูงอายุ (สัมภาษณ์ วันที่ 2 ธันวาคม 2545)

1) ในเรื่องเกี่ยวกับหน้าที่ในกระบวนการนิติบัญญัติ เข้าใจว่ายังเป็นปัญหาอยู่ ขณะนี้วุฒิสภายังอาจจะทำเกินเลยไปสำหรับบทบาทของวุฒิสภา คือไปถึงการแก้ไขหลักการสำคัญของกฎหมายเลย ซึ่งอันนี้สมาชิกวุฒิสภาส่วนหนึ่งก็ได้ตระหนักแล้ว และก็พยายามที่จะลดการกลั่นกรองที่เกินอำนาจหน้าที่ไป แต่ก็ยังมีความเห็นไม่ตรงกัน ส.ว.ส่วนหนึ่งคิดว่าทำได้ แต่อีกส่วนคิดว่าทำไม่ได้

2) เรื่องการอภิปรายร่างกฎหมายนั้น ในวาระที่หนึ่งขึ้นรับหลักการ วุฒิสภาได้ดำเนินการตามข้อบังคับ คือ เมื่อร่างกฎหมายผ่านวาระหนึ่งของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภาก็จะตั้งคณะกรรมการขึ้นมาคณะหนึ่งเพื่อศึกษาปัญหาก่อนที่จะทำการพิจารณากฎหมายในชั้นรับหลักการนั้นง่ายขึ้น เมื่อกฎหมายผ่านสภาผู้แทนราษฎรมาถึงวุฒิสภาแล้ว คณะกรรมการที่ชุดดังกล่าวก็จะรายงานต่อที่ประชุมถึงจุดเด่นจุดด้อย วุฒิสภาก็จะได้ใช้เวลาไม่มากนักในการพิจารณา แต่ก็ยังมีปัญหาเรื่องการอภิปรายที่มากอยู่พอสมควร แต่ก็วิเคราะห์ได้ว่าสาเหตุที่มีการอภิปรายนานเพราะ ส.ว. ไม่มีพรรคการเมืองสังกัด ต่างจากสภาผู้แทนฯ ที่มีการแบ่งเป็นสัดส่วน ถ้าเป็นกฎหมายที่เสนอโดยรัฐบาลจะไม่มีการอภิปรายกันมาก ฝ่ายรัฐบาลคนสองคน ฝ่ายค้านอีกคนสองคน แต่เนื่องจาก ส.ว. มีตั้ง 200 คน แต่ละคนไม่มีพรรค ก็มีสิทธิที่จะอภิปรายตามมุมมองของแต่ละคนที่ไม่เหมือนกันได้ เพราะฉะนั้นก็อาจมีปัญหาเรื่องการใช้เวลาที่มาก แต่ว่ากฎหมายก็เสร็จตามกำหนดทุกที

3) การใช้สิทธิของประชาชนในการเข้าชื่อเสนอกฎหมายนั้นยังมีจุดอ่อน คือ เมื่อเสนอมาเป็นร่างของประชาชนในชั้นของสภาผู้แทนราษฎร ร่างนี้มักจะเป็นร่างที่ประกบกับร่างของรัฐบาลและในการพิจารณาก็ใช้ร่างของรัฐบาลเป็นหลัก ทำให้ร่างที่เสนอโดยประชาชนได้รับความสนใจน้อย และประชาชนที่เสนอร่างมักจะถูกเชิญเข้ามาเพียงคนสองคนให้เป็นกรรมาธิการวิสามัญ ทำให้เจตนารมณ์ดั้งเดิมของร่างถูกบิดเบือนไปเยอะมากได้รับการแก้ไขจนไม่เป็นรูปเป็นร่างเลย

4) ข้อเสนอแนะคือ อยากให้ ส.ว. มีความละเอียดอ่อนและทุ่มเทต่อการพิจารณากฎหมายมากขึ้น ถึงแม้ที่เป็นอยู่จะมีการทุ่มเทมากอยู่แล้ว แต่ก็อยากให้ทุ่มเทมากกว่านี้เพราะว่าวุฒิสภาต้องทำหน้าที่กลั่นกรอง ต้องทำหน้าที่หนักมาก เพราะฝ่ายการเมืองนั้นได้แบ่งเป็น 2 ขั้ว การคัดค้านของฝ่ายค้านต่อกฎหมายของรัฐบาลคงทำได้ยากและจะถูกปล่อยผ่านมาเร็วมาก เพราะฉะนั้นการทำหน้าที่กลั่นกรองของวุฒิสภาต้องเป็นบทบาทที่สำคัญมาก

ค) ข้าราชการประจำสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

นายสิทธิชัย พิมเสน ผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (สัมภาษณ์ วันที่ 9 ตุลาคม 2545)

1) การกำหนดให้ระยะเวลาของสมัยประชุมจาก 90 วัน เป็น 120 วัน และแบ่งเป็นสมัยสามัญทั่วไปและสมัยสามัญนิติบัญญัติ มีผลให้ร่างกฎหมายพิจารณาได้รวดเร็วขึ้น แต่กระตุกถามสดและกระตุกถามในที่ประชุม และญัตติด่วนในสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติก็กินเวลาในการพิจารณากฎหมายไปมาก น่าจะ

แก้ปัญหาโดยให้ถามและตอบกระทู้กันในห้องเล็กๆแต่ให้มีการถ่ายทอดการประชุม หรือให้ผู้สนใจเข้าฟังได้ และจัดไม่ให้ตรงกับวันเดียวกันกับการประชุมสภา ให้ที่ประชุมสภาพิจารณาร่างกฎหมายไป

2) เนื้อหาของกฎหมายดีขึ้น เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน สภาชุดใหม่ได้พิจารณากฎหมายใหม่เพิ่มขึ้น เช่น กฎหมายเกี่ยวกับเศรษฐกิจจะออกมาเยอะขึ้นมาก

3) ในการพิจารณาร่างกฎหมายในวาระที่สอง จะเป็นการตั้งคณะกรรมการวิสามัญเป็นหลัก มีน้อยมากที่ส่งให้คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างกฎหมาย เพราะรัฐบาลต้องการส่งตัวแทนเข้ามาเป็นกรรมการวิสามัญ แต่ก็มีคณะกรรมการวิสามัญบางคณะที่พิจารณาร่างกฎหมายก่อนที่สภาจะพิจารณาในระเบียบวาระการประชุม

4) ส่วนการแก้ไขร่างกฎหมายโดยวุฒิสภาชุดปัจจุบันร่างส่วนมากจะได้รับการแก้ไข บางร่างก็แก้ไขออกมาไม่เห็นร่างเดิม หรือแก้ไขเกินหลักการ วุฒิมิบทบาทในการตรวจสอบอย่างมาก

5) ปัญหาการไม่เรียงระเบียบวาระตามลำดับวาระการประชุมในการพิจารณากฎหมาย การเสนอกฎหมายโดยคณะรัฐมนตรีมักจะบรรจุเป็นวาระด่วน มักจะมีการประชุมรอบนอกโดยคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล

นายสมบัติ ทวีศิลป์ ข้าราชการประจำสำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (สัมภาษณ์ วันที่ 3 ตุลาคม 2545)

1) ขั้นตอนที่มีปัญหาของกระบวนการนิติบัญญัติมากที่สุดอยู่ในขั้นการพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญ เพราะใช้เวลาในการพิจารณาลงลึกมาก เป็นรายมาตรา บางครั้งกรรมาธิการก็ไม่พร้อมที่จะมาประชุม

2) ในการพิจารณาของสภาใหญ่ในวาระที่สองก็เป็นการพิจารณารายมาตรา สมาชิกอภิปรายและแปรญัตติ ใช้เวลานาน เพราะเข้าไปเข้ามาและยึดเยื้อกันไป

3) ปัญหาเกี่ยวกับการยกร่างกฎหมาย ของสำนักกฎหมาย สมาชิกบางส่วนจะมาใช้บริการที่นี้ บางครั้งเจ้าหน้าที่ร่างกฎหมายก็ขาดความรู้ความเข้าใจในร่างกฎหมายนั้นๆ เพราะจบนิติศาสตร์มาโดยตรง แต่การร่างกฎหมายไม่ได้ใช้ความรู้ทางกฎหมายเพียงอย่างเดียว ต้องเป็นสหวิทยาการ ต้องนำความรู้หลาย ๆ อย่างมาใช้ เช่น ในเรื่องเกี่ยวกับเทคโนโลยี เรื่องการเกษตร หรือเรื่องเฉพาะต่างๆ

4) ปัจจุบัน ก็มีการสร้างแผนงานเพื่อสร้างความชำนาญในการร่างกฎหมายเฉพาะด้านต่างๆ

5) ปัญหาของบุคคลากร คือ ข้าราชการรั่วไหลไปสู่ระบบตุลาการและอัยการ เพราะงานในสำนักเป็นงานยกร่างกฎหมายที่ต้องใช้ความรู้สูงแต่กลับได้รับค่าตอบแทนที่ไม่สูง หากเจ้าหน้าที่สอบได้ตุลาการหรืออัยการก็จะย้ายไปทำงานที่อื่นแทน นักยกร่างกฎหมายดี ๆ จึงไม่ค่อยอยู่ที่นี้ ควรมีเพิ่มค่าตอบแทนความเชี่ยวชาญเพื่อดึงให้มีบุคลากรอยู่ต่อไป ไม่ต้องสร้างกันใหม่ทุกปี

6) มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาขอความช่วยเหลือในการร่างกฎหมายมาก เช่น ให้จัดทำร่างกฎหมายให้ทั้งฉบับเลย โดยบอกเพียงวัตถุประสงค์ที่ต้องการเพราะสมาชิกบางคนไม่ใช่นักกฎหมาย บางครั้งก็ต้องทำงานภายใต้ข้อจำกัดของเวลาที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกำหนดความต้องการมา

7) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถขอความช่วยเหลือในการร่างกฎหมายได้เลย เมื่อมีร่างแล้วจึงค่อยไปหาสมาชิกรับรอง และมีความซ้ำซ้อนกันของร่างกฎหมายเพราะเป็นการเสนอประกบเข้าไปโดยร่างมีเนื้อหาเหมือนกัน เพื่อสร้างเป็นผลงานของสมาชิก

8) ในความเป็นจริงฝ่ายบริหารต้องการกฎหมายมากที่สุด การริเริ่มเสนอกฎหมายจึงมาจากคณะรัฐมนตรีเป็นส่วนมาก ฝ่ายนิติบัญญัติก็ไม่จำเป็นต้องออกกฎหมายเอง แต่ร่างกฎหมายจะต้องผ่านสภาทุกฉบับ ต้องศึกษากฎหมายให้รอบคอบ เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของประชาชน

9) ส่วนการเข้าชื่อเสนอกฎหมายโดยประชาชนนั้นอยู่ที่สำนักประธาน มีงานเข้าชื่อเสนอกฎหมายเป็นคนตรวจสอบรายชื่อ ก่อนเสนอเข้าสภา

10) สำนักกฎหมายควรจะเป็นที่พึ่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ทุกจุดของกระบวนการนิติบัญญัติเป็นที่พึ่งทางปัญญา เช่น หากเทียบเคียงกับฝ่ายบริหารที่มีกฤษฎีกา (Council of State) เป็นที่ปรึกษาทางกฎหมาย สำนักกฎหมายก็ควรเป็นที่ปรึกษาของฝ่ายนิติบัญญัติ (Council of Legislative)

ง) ข้าราชการประจำสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

นางสาววรรณิ เกตุนุติ รองเลขาธิการวุฒิสภา (สัมภาษณ์ วันที่ 3 ตุลาคม 2545)

1) บทบาทของสมาชิกวุฒิสภาปัจจุบันสนใจดูแลด้านกฎหมายจริงจังขึ้น สมาชิกวุฒิสภาชุดที่แล้วจะมีเพียงไม่กี่คนที่เป็นหลักในงานด้านนี้ แต่ก็เป็นผู้ที่เชี่ยวชาญด้านกฎหมายจริง สมาชิกวุฒิสภาชุดปัจจุบันมีความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายน้อยกว่า แต่สนใจเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

2) สมาชิกวุฒิสภาชุดปัจจุบันมีจุดดีที่มีการปรับปรุงการทำงานอยู่ตลอดเวลาเมื่อเกิดความบกพร่อง เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ

3) ความล่าช้าของการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติจะช้าที่ขึ้นกรรมาธิการดูได้จากสถิติการใช้เวลาในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่วุฒิสภาไม่เห็นด้วยกับสภาผู้แทนว่าเสียเวลาแต่ละขั้นตอนไปอย่างไรบ้าง มีระบบการวางแผนการประชุม ในกรณีที่เป็นกฎหมายที่สำคัญๆ กรรมาธิการจะทำบัญชีให้ประธานวุฒิสภาว่าสมาชิกคนใดจะอภิปรายในมาตราใด เช่น กฎหมายประกันสุขภาพ กฎหมายปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม เป็นต้น หรือคณะกรรมาธิการก็มีการประชุมกันก่อนที่จะเข้าที่ประชุมว่าจะนำเสนออย่างไร ที่จะทำให้ที่ประชุมเข้าใจง่าย เพื่อลดขั้นตอนและประหยัดเวลาในการนำเสนอ และบางครั้งมีการประชุมระหว่าง ประธานที่ประชุมสภา กรรมาธิการ และข้าราชการประจำ เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันและปรับปรุงงานด้านการประชุม

นายมนตรี รูปสุวรรณ รองเลขาธิการวุฒิสภา (สัมภาษณ์ วันที่ 4 ตุลาคม 2545)

กระบวนการพิจารณาร่างกฎหมายของทั้งสองสภาใช้เวลาเปลืองมาก โดยเฉพาะในการพิจารณาของวุฒิสภา เนื่องจากเห็นว่าวุฒิสภาชุดปัจจุบันมาจากการเลือกตั้งของประชาชน การกลั่นกรองกฎหมายจึงค่อนข้างใช้เวลามาก เพราะคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชน แต่ก็มีรายงานการวิจัยของ ศ.ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ที่กล่าวว่า แม้การกลั่นกรองกฎหมายของวุฒิสภาจะใช้เวลามาก แต่ร่างกฎหมายที่ผ่านวุฒิสภาไป จะสามารถตอบสนองประโยชน์ของประชาชนได้ดีกว่า แต่ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญด้วยว่าให้วุฒิสภานำหน้าที่เป็นสภาตรวจสอบ

นายพิเชษฐ์ กิตติสิน รองเลขาธิการวุฒิสภา (สัมภาษณ์ วันที่ 4 ตุลาคม 2545)

1) การพิจารณาร่างกฎหมายของวุฒิสภาเห็นว่าวุฒิสภาชุดปัจจุบันมีความละเอียดรอบคอบในการพิจารณาร่างกฎหมายแต่ละฉบับ ทั้งนี้คำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก จึงต้องใช้เวลานานพอสมควร แต่ก็ไม่มีร่างกฎหมายฉบับใดพิจารณาเกินกำหนดเวลาตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ยังเห็นว่าในการพิจารณาร่างกฎหมายเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น ดังเห็นได้จาก พระราชบัญญัติป่าชุมชน ซึ่งในการพิจารณาของกรรมาธิการวุฒิสภามีการเชิญตัวแทนภาคประชาชนมาเป็นกรรมาธิการวิสามัญร่วมพิจารณาด้วย

2) ส่วนที่เป็นปัญหาของการพิจารณาร่างกฎหมายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา คือ ทั้งสองสภาอยากได้เจตนารมณ์ของร่างกฎหมายที่แท้จริง แต่ไม่สามารถขอจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องได้ เช่น อยากรู้ว่าทำไมหน่วยงานราชการ ก. จึงเสนอร่างกฎหมายฉบับนี้ มีเหตุผลความจำเป็นอย่างไร ปัญหาที่พบ คือ หน่วยงานราชการมักอ้างว่ายังเป็นความลับอยู่ ยังเปิดเผยไม่ได้ ซึ่งบางเรื่องประกาศเป็นกฎหมายแล้วไม่น่าที่จะเป็นความลับอีก ถือเป็นอุปสรรคทำให้สมาชิกวุฒิสภาไม่ได้รับทราบข้อมูลที่มีคุณค่าเท่าที่ควร

นางมัลลิกา ลับโพธิ์ ผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา (สัมภาษณ์ วันที่ 3 ตุลาคม 2545)

1) ปัญหาหลักของการประชุมวุฒิสภาคือการใช้เวลามากเกินไป เช่น การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติในชั้นรับหลักการจริงๆ แล้วควรอภิปรายในแง่ของหลักการใหญ่ๆ แต่ในทางปฏิบัติสมาชิกวุฒิสภากลับอภิปรายลงลึกในรายละเอียดมากเกินไป

2) ปัญหาของการกลั่นกรองกฎหมายคือ สมาชิกวุฒิสภาชุดนี้มีนักกฎหมายน้อยมากเมื่อเปรียบกับสมาชิกวุฒิสภาชุดที่แล้ว ซึ่งบางเรื่องต้องอาศัยเทคนิคทางด้านกฎหมาย

3) โดยหลักการแล้วการพิจารณาร่างกฎหมายควรจะมอบให้คณะกรรมาธิการสามัญที่รับผิดชอบในหลักการของเนื้อหากฎหมายนั้นๆ แต่ในทางปฏิบัติกลับเป็นการตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญขึ้นมา

พิจารณามากกว่า ซึ่งระบบการตั้งคณะกรรมการวิสามัญไม่ค่อยมีความเชี่ยวชาญเท่าไรนัก เพราะคำนึงถึงโควตาคณะกรรมการสามัญเป็นหลัก เช่น ในการตั้งคณะกรรมการวิสามัญ 25 คน จะมาจากกรรมการสามัญ 21 คนละ 1 คน ซึ่งกรรมการสามัญจะคัดเลือกเป็นลำดับ มีเพียงบางคณะที่คำนึงถึงความเชี่ยวชาญทางกฎหมายของตัวบุคคลเป็นหลัก

4) ในด้านการกลั่นกรองพระราชบัญญัติ วุฒิสภาชุดนี้ค่อนข้างจะลงลึกมากกว่าชุดก่อนๆ มีการแก้ไขร่างพระราชบัญญัติจากสภาผู้แทนราษฎรค่อนข้างมาก แม้แต่การแก้ไขในหลักการเพราะถือว่ามีความจำเป็นที่จะทำได้ตาม

2.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับหน้าที่ในตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร

ก) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

นายอุทัย พิมพ์ใจชน ประธานสภาผู้แทนราษฎร (สัมภาษณ์วันที่ 4 พฤศจิกายน 2545)

การตั้งกระทู้ถาม

1) เรื่องกระทู้ถาม ก็ถือว่าพัฒนาดีขึ้น แต่ก็ยังเสียเวลากับการอารัมภบทมากเกินไป ซึ่งเวลาในการถามตอบกระทู้ของรัฐสภาไทยมากกว่าของต่างประเทศด้วยซ้ำไป แต่ส.ส.ใช้เวลาไม่เป็นประโยชน์เท่าที่ควร

2) กระทู้ถามสดน่าจะมีจำนวนต่อครั้งมากกว่าที่เป็นอยู่ ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรกำหนดให้มีกระทู้ถามสดได้ 3 กระทู้ต่อการประชุม 1 ครั้ง แต่เวลาในการถามกระทู้จะหมดไปกับลีลาการคาดคั้นของ ส.ส. มากกว่าการสอบถามถึงปัญหาอย่างจริงจัง

การทำงานของกรรมการ

1) เดิมทีในรัฐสภาต้องการให้กรรมการเป็นผู้รู้เรื่องเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นพิเศษของสภา แต่ต่อมากลายเป็นว่ากรรมการหลายคน “อยากรู้” เมื่อมีข่าวเกิดขึ้นในกรณีต่างๆ จึงมีการเรียกบุคคลมาชี้แจงในเรื่องเดียวกันซ้ำซ้อนในกรรมการหลายคน จึงไม่ค่อยมีใครอยากมาชี้แจงในเรื่องซ้ำๆ ซากๆ ทำให้สภาถูกวิจารณ์จากบุคคลภายนอก

2) ในรัฐธรรมนูญกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า ให้คณะกรรมการทำหน้าที่เฉพาะที่สภามอบหมายให้ทำเท่านั้น แต่ในทางปฏิบัติ สภามีได้จำกัดขอบเขตอำนาจของคณะกรรมการ โดยมอบอำนาจให้เหมือนกับการให้เช็คเงินสดแล้วไปรอกจำนวนเงินเอง คณะกรรมการสนใจเรื่องใดก็ทำการศึกษาได้เลย แต่เมื่อจะไม่ให้ศึกษาก็จะถูกกล่าวหาว่าเป็นการลิดรอนอำนาจ จึงเห็นว่าเพื่อประโยชน์ในทางปฏิบัติ หากคณะกรรมการแต่ละคณะต้องการจะศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ขอให้ไปตรวจสอบกับงานสารบัญญัตินั้นเรื่องที่จะศึกษานั้นเข้าสู่คณะกรรมการคณะใดบ้าง หากเข้าพร้อมกันหลายคนก็ให้นัดประชุมพร้อมกัน และ

ให้บุคคลสามารถมาชี้แจงเพียงครั้งเดียว เพื่อไม่ให้รบกวนเวลาทำงานของบุคคลที่เข้ามาชี้แจง แต่ละคณะสามารถมีมติสรุปได้อย่างเป็นอิสระ ไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน

3) เห็นด้วยว่า หากเรียกบุคคลมาชี้แจงแล้ว บุคคลนั้นไม่ให้ความร่วมมือ ก็ควรมีบทลงโทษที่เป็นกฎหมายสำหรับผู้ที่ไม่ให้ความร่วมมือ แต่สภาเองก็ต้องปรับความพร้อมของตนเองด้วย ทั้งในเรื่องการร่วมทำงานของกรรมาธิการหลายชุด และในเรื่ององค์ประชุม

การอภิปรายไม่ไว้วางใจ

1) เรื่องการอภิปรายถือว่ายังเป็นปัญหาอยู่มาก ยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร ถึงแม้ว่าการเมืองในแต่ละยุคจะไม่เหมือนกัน แต่ก็ยังมีนักการเมืองหลงยุคอยู่ เช่น ในอดีตประเทศไทยมีผู้ปกครองที่เป็นเผด็จการ เมื่อมีการเลือกตั้งเกิดขึ้น นักการเมืองจะพยายามหาเสียงโดยการพูดประณามและขับไล่เผด็จการ สร้างภาพพระเอกทางการเมืองต่อประชาชน ในยุคนี้การเมืองเปลี่ยนไปแล้ว แต่ก็ยังมีนักการเมืองหลงยุคที่ยังคิดและพูดแบบเดิมอยู่ ทั้งที่การเมืองยุคนี้ ไม่ใช่ “ยุคอยากไล่” แต่เป็น “ยุคอยากรู้” ประชาชนอยากรู้ว่าตัวแทนของพวกเขาจะทำอะไรให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมได้บ้าง

2) การอภิปรายที่ตกผลึกมาจากพรรคการเมืองนั้นมีการพัฒนาชัดเจนขึ้นกว่าเดิม เพราะภายในพรรคการเมืองจะมีการประชุม กำหนดประเด็น เพื่อให้การอภิปรายอยู่ในกรอบ ตรงประเด็น ไม่ให้มีการเหินห่าง แต่จะเป็นการแนะนำ สมาชิกผู้อภิปรายจะเป็นผู้แสดงศักยภาพของพรรคมิใช่เพียงศักยภาพส่วนบุคคลเช่นในอดีต การกล่าวหาเกินควรเกิดจากการพูดผิดหลักการ ไม่ใช่การพูดผิดทุกกัน การประทุษร้ายและการคอยจับผิดกับคำพูด ทำให้เสียเวลามาก สำหรับการเมืองในยุคปฏิรูปแล้วถือว่าน่าเสียดยามาก

3) มาตรการตรวจสอบใหม่ๆ ก็คือ ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ รัฐธรรมนูญกำหนดให้การกล่าวหาจะเกิดขึ้นลอยๆ มิได้ ต้องมีหลักฐานเพียงพอ เพื่อส่งต่อไป ปปช. ดำเนินการสอบสวน ไม่ใช่ให้พวกมากลากไป และผลหลังจากประกาศใช้รัฐธรรมนูญใหม่ห้าปี ก็มีนักการเมืองถูกดำเนินการถอดถอนทั้งโดยวุฒิสภาและโดยองค์กรอิสระชัดเจนกว่าในอดีตมาก ถือว่าเป็นการพัฒนาที่ดีของรัฐบาลไทย

นายวิฑูรย์ นามบุตร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี และประธานกรรมาธิการการพัฒนากองเมือง (สัมภาษณ์ วันที่ 3 ตุลาคม 2545)

1) การตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลนั้นยังทำได้ไม่มีประสิทธิภาพนัก เพราะรัฐมนตรีให้ความสนใจน้อย จำนวนกระทู้ถามสดในการประชุมสภาแต่ละครั้งยื่นได้ 3 เรื่อง เป็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายค้าน 2 เรื่อง และของฝ่ายรัฐบาล เรื่องละประมาณ 20 นาที ซึ่งน้อยเกินไป และโดยปกติแล้วถ้าหากมีกระทู้ถามสดหลายเรื่องจะมีการจับฉลาก ในกรณีที่เป็นเรื่องส่วนตัวนั้นจึงจะใช้มติวิป แต่โดยปกติวิปจะปล่อยให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยื่นกระทู้ถามสดได้โดยอิสระแต่ในส่วนของกระทู้ถามทั่วไปนั้นมักจะได้รับการตอบให้ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน

2) รัฐบาลเกรงใจวุฒิสภามากขึ้น แต่เกรงใจสภาผู้แทนราษฎรน้อยลง โดยจะเห็นได้จากการให้ความร่วมมือในการมาตอบกระทู้ถามในที่ประชุมสภาและการมาชี้แจงต่อคณะกรรมการการโดยคณะรัฐมนตรีน้อยลงอย่างมาก

3) คณะกรรมการการเปรียบเทียบเสมือนเลือกกระดาด ไม่มีอำนาจอย่างแท้จริง การทำงานของคณะกรรมการการไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากฝ่ายรัฐบาลและข้าราชการในการร้องขอเอกสารหรือให้บุคคลมาชี้แจง เพราะเมื่อคณะกรรมการสอบสวนเรื่องใดเรื่องหนึ่งเสร็จสิ้นแล้ว ก็ให้รายงานต่อประธานสภาเท่านั้น ซึ่งก็ไม่ทราบว่ประธานสภาจะนำไปใช้ประโยชน์อะไร เรื่องที่คณะกรรมการจะรายงานต่อสภา ก็เฉพาะเรื่องที่สภามอบหมายให้รายงานเท่านั้น ส่วนการตัดสินใจต้องส่งให้หน่วยงานอื่นรับผิดชอบต่อไป ควรเพิ่มบทบาทของกรรมการให้มีอำนาจจริง เมื่อมีการตั้งกรรมการสามัญขึ้นมาศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้ว ให้สามารถรายงานต่อสภาได้โดยตรง

4) ต้องการให้มีข้อบังคับการประชุมสภาว่า หากคณะกรรมการการศึกษาเรื่องใดเสร็จแล้วให้มอบต่อประธานสภาเพื่อให้ประธานสภาเสนอต่อรัฐบาลให้นำไปปฏิบัติต่อไป เนื่องจากขณะนี้การทำงานของรัฐบาลกับคณะกรรมการมีความซ้ำซ้อนกันมาก เช่น ในกรณีของเรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการการพัฒนาการเมืองก็ศึกษาอยู่ กรรมการการปกครองก็ศึกษาอยู่ ขณะเดียวกันรัฐบาลก็ตั้งคณะขึ้นมาศึกษาอีกเช่นกัน เมื่อเป็นเช่นนี้รัฐบาลจะนำผลการศึกษาจากคณะทำงานของรัฐบาลเป็นหลัก คณะกรรมการสามัญประจำสภาจึงไม่มีบทบาทเท่าที่ควร

5) การตรวจสอบการทำงานของนายกรัฐมนตรีโดยการขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจทำได้ยากมาก เพราะฝ่ายค้านมีจำนวนเสียงไม่พอที่จะขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี ควรมีการมาตรการต่างๆ ที่จะปรับเปลี่ยนให้นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีสนใจสภาผู้แทนราษฎรมากขึ้น

นายเอนก เหล่าธรรมทัศน์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อ และกรรมการกิจการสภาผู้แทนราษฎร (สัมภาษณ์ วันที่ 3 ตุลาคม 2545)

1) ระบบพรรคทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่เป็นอิสระ เช่นในการอภิปรายอาจจะอภิปรายอะไรก็ได้ แต่เมื่อถึงเวลาลงมติก็ต้องยกมือตามมติพรรคที่ถูกกำหนดไว้ก่อนหน้านี้อยู่แล้ว การอภิปรายในสภาจึงไร้ความหมาย เพราะไม่มีใครตั้งใจฟังใคร อภิปรายในประเด็นที่ซ้ำกันและเสียเวลา หรือบางกรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรลุกขึ้นอภิปรายก็เพียงเพื่อให้ตนเองได้เป็นที่รู้จักเท่านั้น การตัดสินใจเรื่องต่างๆ จึงไม่ได้อยู่ในสภาผู้แทนแต่อยู่ที่คณะรัฐมนตรีซึ่งกำหนดมาก่อนหน้านี้แล้ว การประชุมสภาจึงไม่ค่อยมีความหมายเท่าที่ควร

2) ส่วนการประชุมคณะกรรมการการมีความหมายขึ้นมาบ้าง แต่ก็ไม่มากนัก โดยเฉพาะคณะกรรมการที่ฝ่ายค้านได้เป็นประธาน จะมีบทบาทมากกว่าเพราะเป็นเวทีของการจุดประเด็น การวิพากษ์วิจารณ์ และการตรวจสอบที่ดีขึ้น แต่โดยมากรัฐมนตรีหรือข้าราชการชั้นผู้ใหญ่มักจะไม่วางใจเมื่อคณะ

กรรมวิธีการร้องขอ

3) ส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่อยู่ในคณะกรรมการเองก็ไม่ได้ให้เวลาเต็มที่กับการประชุม เพราะอาจจะเป็นกรรมการหลายชุดทั้งคณะกรรมการสามัญและวิสามัญ การประชุมคณะกรรมการจึงต้องอาศัยที่ปรึกษา, ผู้ชำนาญการอย่างมาก

4) นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีให้ความสำคัญกับการประชุมวุฒิสภามากกว่าสภาผู้แทนราษฎร เช่น ไปตอบกระทู้ถามของวุฒิสภา หรือไปปรากฏตัวต่อคณะกรรมการของวุฒิสภา มากกว่าของสภาผู้แทน เป็นต้น

5) จากการติดตามการเมืองไทยมา 20-30 ปี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในยุคปัจจุบันพูดในสภาหรืออภิปรายได้มีหลักการมากขึ้น ข้อมูลที่นำมาอภิปรายคาดเคลื่อนน้อยลง

6) สิ่งที่เปลี่ยนไปอย่างมากคือ บทบาทของวุฒิสภาที่เพิ่มขึ้นอย่างมาก หากเป็นเมื่อประมาณสิบปีก่อน เมื่อพูดถึงรัฐสภามักจะนึกถึงบทบาทของสภาผู้แทนราษฎรเพียงอย่างเดียว แต่ปัจจุบันวุฒิสภามีบทบาทมากจนอาจจะถึงขั้นที่มีบทบาทมากกว่าสภาผู้แทนราษฎรด้วยซ้ำไป

7) มีความคิดเห็นว่สภาผู้แทนราษฎรไม่ค่อยมีความสำคัญเท่าไรในสายตาของรัฐบาลชุดปัจจุบัน ส่วนหนึ่งเพราะในสภามีระบบวินัยพรรคที่ค่อนข้างเข้มงวด

8) รัฐบาลชุดก่อนสนใจ ครม.สนใจการประชุมสภา เพราะ จำนวนเสียงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายค้านและรัฐบาลก้ำกึ่งกัน นอกจากนั้นรัฐมนตรีก็เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย และต้องทำงานในสภาให้ดีเนื่องจากเป็นเงื่อนไขหนึ่งสำหรับการเป็นรัฐมนตรีในอดีต

นายถาวร เสนเนียม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรราชบุรี จังหวัดสงขลา และประธานกรรมวิธีการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน (สัมภาษณ์ วันที่ 3 ตุลาคม 2545)

1) คุณภาพของการอภิปรายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดีขึ้น เพราะ หนึ่ง รัฐธรรมนูญบัญญัติเอาไว้ในเรื่องการได้รับเอกสิทธิ์คุ้มครองเรื่องการหมิ่นประมาทหรือไม่หมิ่นประมาท แต่การโต้ตอบก็ไม่ใช่สามารถทำได้อย่างชู้ๆ เพราะฝ่ายต่างๆสามารถตรวจสอบได้ ทำให้ผู้ที่พูดต้องหาความรู้ และหาเหตุผลที่รัดกุมมาอ้างอิง สอง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีความรู้มากขึ้น นักการเมืองมีโอกาสได้แสวงหาความรู้เพิ่มเติม เช่นได้เข้าเรียนเพิ่มเติมจากหลักสูตรต่างๆของมหาวิทยาลัย และสถาบันพระปกเกล้า

2) ในการเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายไม่วางใจ รัฐธรรมนูญกำหนดให้ต้องยื่นถอดถอนด้วย ทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องหาข้อมูลที่จะนำมาอภิปรายหนักแน่นชัดเจนขึ้น หากข้อมูลไม่มีเหตุผลพอผู้อภิปรายเองก็จะเสียคน ขึ้นตอนต่าง ๆ ในการอภิปรายต้องได้รับการกลั่นกรองจากพรรคก่อนซึ่งถือว่าดีขึ้น

3) การตั้งกระทู้ถามในปัจจุบันก็ดีขึ้น โดยสภาผู้แทนชุดปัจจุบันที่ผ่านมาสองปี ไม่มีการลอบบี้ให้ถอนกระทู้ถามเช่นในอดีตที่ผ่านมา แต่จำนวนกระทู้ถามสดที่กำหนดให้มีได้ไม่เกิน 3 เรื่องต่อการประชุมสภาหนึ่งครั้งนั้นน้อยเกินไป ควรลดเวลาการถามกระทู้ลงแล้วเพิ่มจำนวนกระทู้ถามจะดีกว่า และไม่ยึดเยื้อให้เอาแต่ประเด็นสำคัญเท่านั้น

4) ปัญหาของกรรมวิธีการมีมาก ประชาชนร้องเรียนเข้ามามาก แต่ข้าราชการไม่สนองตอบต่อการแก้ปัญหา อีกทั้งยังไม่ให้ความร่วมมือในการมาชี้แจงต่อคณะกรรมการโดยไม่มีการแจ้งเหตุขัดข้องแต่อย่างใด เหมือนกับคณะกรรมการไม่มีความหมาย ควรกำหนดในรัฐธรรมนูญให้มีสภาพบังคับและบทลงโทษแก่ผู้ที่ไม่ให้ความร่วมมือ ในทางกลับกันหากคณะกรรมการเรียกบุคคลมาชี้แจงโดยไม่สมเหตุสมผลหรือเนื้อหาสาระที่สมควรก็ควรมีบทลงโทษคณะกรรมการจากสภาได้เช่นกัน

นายสงวน พงษ์มณี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดลำพูน (สัมภาษณ์ วันที่ 3 ตุลาคม 2545)
กระทู้ถามสดเป็นการควบคุมฝ่ายบริหารที่ดีที่สุด แต่เป็นการดึงเวลาฝ่ายบริหารมากเกินไป เป็นกระบวนการที่ทำให้ฝ่ายบริหารจำเป็นต้องมาตอบ ต้องมีการเตรียมตอบคำถามล่วงหน้า และฝ่ายบริหารต้องคอยควบคุมข้าราชการอย่างใกล้ชิด

นายสุขุมพงษ์ โง่นคำ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดกาฬสินธุ์ และ กรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (สัมภาษณ์วันที่ 13 พฤศจิกายน 2545)

1) การควบคุมการทำงานของฝ่ายบริหารทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาก็เหมือนกัน กฎหมายไม่ได้กำหนดให้สภาใดมีหน้าที่มากนักน้อยกว่ากัน ต่างกันตรงที่สมาชิกวุฒิสภาไม่สามารถตั้งกระทู้ถามสดได้ แต่ถ้าสังเกตการประชุมของวุฒิสภาจะมีทั้งกระทู้ทั่วไปและกระทู้ด่วน ซึ่งสร้างความสงสัยว่ากระทู้ด่วนนั้นเป็นกระทู้ที่ถามด้วยวาจาซึ่งต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ เพราะมีลักษณะคล้ายกับกระทู้ถามสดของสภาผู้แทนราษฎรมาก เพียงแต่ต่างกันที่ถามไม่ได้ถามแล้วให้ตอบในวันนั้นเลย

2) การตั้งกระทู้ถามสดทำให้เกิดผลที่ดีขึ้นแน่นอน เป็นประโยชน์แก่ประชาชน และประเทศชาติ เพราะกระทู้สดเป็นกระทู้ที่ถามวันนั้นและให้ตอบในวันนั้น ผลที่เกิดขึ้นก็คือว่า สามารถสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันที และได้รับการแก้ไขทันที นอกจากนี้ยังแสดงถึงความรู้ความสามารถของรัฐมนตรีย เพราะเป็นผู้บริหารประเทศจะต้องรอบรู้ทุกเวลาในทุกเรื่องที่เป็นปัญหา

3) การทำงานของคณะกรรมการช่วยให้เกิดการทำงานในเชิงลึกมากขึ้น เพราะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีเวลาประชุมสภาน้อยมากบทบาทในสภาผู้แทนราษฎรจึงน้อย การสอบสวนกรณีทุจริตหลายๆ กรณีในปัจจุบันจึงเป็นผลงานของคณะกรรมการ

4) การควบคุมโดยการอภิปรายไม่ไว้วางใจที่เปลี่ยนเป็นการอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีตามมาตรา 185 และการอภิปรายรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล 186 ซึ่งมีรายละเอียดของเงื่อนไขการขอเปิด

อภิปรายต่างกัน เช่นการขอเปิดอภิปรายนายกรัฐมนตรีจะต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากกว่าสองในห้าจึงจะขอเปิดอภิปรายได้ ซึ่งต้องยอมรับว่าเป็นเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ต้องการให้รัฐบาลเข้มแข็ง ปัญหาหนึ่งที่น่าไปสู่การร่างรัฐธรรมนูญก็คือ รัฐบาลไม่เข้มแข็ง มีการอภิปรายนายกรัฐมนตรีทุกสมัยประชุม ทำให้รัฐบาลไม่ได้ทำงานทำการเพราะต้องคอยแต่ตอบคำถามของฝ่ายค้าน ขณะนี้ฝ่ายค้าน มี 135 เสียง ไม่พอที่จะเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี ก็เป็นเรื่องของเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ประชาชนให้สิทธินายกรัฐมนตรีไม่ต้องถูกตรวจสอบโดยการอภิปรายไม่ไว้วางใจ แต่ก็ยังสามารถตรวจสอบโดยการตั้งกระทู้ถาม โดยคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนได้ ตลอดจนถ้านายกรัฐมนตรีกระทำผิดกฎหมายหรือทุจริตก็สามารถถอดถอนได้ มันมีกระบวนการของมันอยู่แล้ว หรือวุฒิสภาก็สามารถขอเปิดอภิปรายนายกรัฐมนตรีได้โดยไม่มีการลงมติ

นายชาญศักดิ์ ชวลิตนิตยธรรม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี และกรรมการธิการการศึกษา (สัมภาษณ์ วันที่ 28 พฤศจิกายน 2545)

1) ในฐานะของ ส.ส. ของพรรคร่วมรัฐบาล การตั้งกระทู้ถามนั้นบางครั้งจะทำได้ลำบาก และพบปัญหาว่า หากเป็นรัฐมนตรีที่อยู่พรรคเดียวกันกับส.ส.ที่ต้องการตั้งกระทู้มักจะทำให้เป็นการพูดคุยกันภายในพรรค มากกว่าที่จะให้ถามและตอบกันในที่ประชุมสภา จึงไม่มีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานลายลักษณ์อักษร ส่วนกรณีของการตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีต่างพรรคนั้นจะใช้ได้ผลดีกว่า

2) ปัญหาในการทำงานของคณะกรรมการก็คือ ปัญหาในเรื่องการให้ความร่วมมือของผู้มาชี้แจง ซึ่งบางคณะก็ได้รับความร่วมมืออย่างดี แต่บางคณะก็ไม่ได้รับความร่วมมือเลยโดยไม่มีการให้เหตุผลใดๆ ทั้งสิ้น

3) คณะกรรมการที่ทำหน้าที่ตรวจสอบกรณีต่างๆนั้นถือว่ามีส่วนช่วยให้งานของสภามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพราะการทำงานของคณะกรรมการบางประเด็นได้รับความสนใจจากสื่อมวลชน แล้วนำไปเสนอต่อให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบและติดตามอีกทางหนึ่ง

4) การทำหน้าที่อภิปรายไม่ไว้วางใจของ ส.ส. นั้น โดยมากจะพูดน้ำมากกว่าเนื้อ ควรปรับปรุงโดยให้ความรู้ให้ ส.ส. มากขึ้น เช่น ให้มีสถาบันที่รับผิดชอบหลักสูตรพัฒนานักการเมือง โดยนักการเมืองทุกคนจะต้องผ่านหลักสูตรนี้

ร้อยตรีประพาส ลิ้มปะพันธุ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อ และผู้อำนวยการพรรคชาติพัฒนา (สัมภาษณ์ วันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2545)

1) การตรวจสอบทำได้ง่ายขึ้น เพราะการสื่อสารในปัจจุบันรวดเร็วกว่าเดิม ไม่ว่าจะเป็นโทรศัพท์มือถือหรืออินเทอร์เน็ต เช่น กระทู้ถามสดที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งกระทู้ก่อนไม่กี่ชั่วโมง ผู้ตอบกระทู้ก็สามารถติดตามและตอบได้ตามข้อมูลที่ได้รับทันที

2) ส่วนการมาตอบกระทู้ถามในสภานั้น บางครั้งก็มีการเลื่อนจากฝ่ายบริหาร การกระทู้ส่วนใหญ่จะเป็นการถามนายกรัฐมนตรี แล้วก็จะมอบหมายให้รัฐมนตรีหรือผู้ที่เกี่ยวข้องมาตอบกระทู้แทน

3) การทำงานของคณะกรรมการสิทธิการเข้มข้นขึ้นมาก เพราะข้อบังคับการประชุมให้สิทธิกรรมการที่จะเรียกข้อมูลเอกสารจากหน่วยงานราชการได้ การเรียกบุคคลมาชี้แจงต่อคณะกรรมการก็ได้รับการร่วมมือดีขึ้นกว่าเดิม ในกรณีที่บุคคลเจตนาไม่มาชี้แจงก็ควรมีมาตรการดักเตือนบางอย่างโดยเฉพาะผู้รับผิดชอบในระดับนโยบาย

4) ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจของส.ส.ก็ดีขึ้น มีการหาหลักฐานข้อมูลที่หนักแน่นขึ้น สื่อมวลชนก็ติดตามได้เร็ว และหลักฐานที่ได้จากส่วนราชการก็ดีขึ้นเพราะเอกสารบางอย่างกฎหมายข้อมูลข่าวสารก็อนุญาตให้ขอได้อยู่แล้ว

ข) สมาชิกวุฒิสภา

พลตรีบุญญกฤต รูปขจร ประธานวุฒิสภา (สัมภาษณ์ วันที่ 16 ตุลาคม 2545)

1) การตรวจสอบของวุฒิสภาใหม่ทำได้มากกว่าเดิมมาก เช่นโดยกรรมการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 189 แต่เป็นการตรวจสอบทางอ้อมมากกว่าทางตรง หรือในกรณีของการตรวจสอบโดยคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา มี 21 คณะ คณะกรรมการวิสามัญกิจการวุฒิสภา 1 คณะ และมีคณะกรรมการวิสามัญรวมกันทั้งหมดในทุกเรื่องทุกประเด็นที่ได้ทำการศึกษาไปแล้ว รวม 197 คณะ

2) สมาชิกวุฒิสภาส่วนมากก็ยังใหม่ ต้องมีการปรับตัวและปรับระบบอยู่เป็นระยะๆ การตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลก็ทำโดยการเสนอญัตติ การตั้งกระทู้ถาม และการทำงานของคณะกรรมการ

3) ในด้านของคุณภาพการตรวจสอบนั้น ถือว่าประชาชนได้รับประโยชน์อย่างมากจากการทำงานตรวจสอบของวุฒิสภา เพราะถือเป็นการตั้งข้อสังเกต หรือข้อเสนอแนะที่เกือบเท่าสิบเปอร์เซ็นต์รัฐบาลรัฐไปดำเนินการ ซึ่งถือว่ามีดีต่อประชาชน และดีต่อรัฐบาลเองเพราะการตรวจสอบของวุฒิสภานั้นถือเป็นการช่วยรัฐบาล เพราะรัฐบาลต้องรับผิดชอบต่อประชาชน เมื่อเห็นเรื่องใดเป็นประโยชน์ต่อคนบางกลุ่มมากกว่าประชาชนส่วนใหญ่ รัฐบาลก็ต้องปรับปรุงแก้ไข เช่นในกรณีของการพิจารณากฎหมายเกี่ยวกับข้อมูลบัตรเครดิตที่ให้สิทธิในการจัดการกับคนต่างชาติด้วย วุฒิสภาก็ท้วงติงเพื่อรักษาผลประโยชน์ของประชาชน จนในที่สุดสภาผู้แทนราษฎรก็เห็นด้วย และรัฐบาลก็ยอมรับ หรือกฎหมายเกี่ยวกับเหมืองแร่กฎหมายเดิมรัฐบาลสามารถเวนคืนที่ดินได้เลยไม่ว่าจะอยู่ที่ใด แต่วุฒิสภาไม่เห็นด้วย เพราะการขุดเหมืองแร่อาจกระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินทั้งส่วนรวมและส่วนบุคคล และมีต่างชาติมาวิ่งเต้นเพื่อให้ผ่านกฎหมายนี้ในที่สุดรัฐบาลก็เห็นด้วย

4) ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญนั้นเห็นว่ามีมากกว่าต้องการให้ตรวจสอบรัฐบาล เช่น ในมาตรา 182 ที่ระบุให้รัฐสภามีหน้าที่ตรวจสอบอำนาจรัฐ อำนาจรัฐคือองค์อธิปัตย์ทั้งสามด้าน แต่ในความเป็นจริงยังทำได้ไม่ทั่วถึง

นายคำนวน ชโลปถัมภ์ สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดสิงห์บุรี และประธานกรรมการการยุติธรรม และสิทธิมนุษยชน (สัมภาษณ์ วันที่ 4 ตุลาคม 2545)

การทำหน้าที่ของกรรมการในส่วนของการรับเรื่องร้องเรียนจากประชาชนนั้น การพิจารณาเรื่องที่ประชาชนร้องเรียนเข้ามาเป็นไปอย่างล่าช้า เพราะต้องทำหนังสือเชิญผู้ร้องและผู้ที่เกี่ยวข้องมาชี้แจง จึงจะเสนอเรื่องต่อที่ประชุมคณะกรรมการให้พิจารณาได้ นอกจากนี้ยังเห็นว่าในการทำงานของกรรมการแต่ละท่านต้องช่วยเหลือตนเองในการค้นคว้าหาข้อมูลเพื่อนำมาใช้ประกอบการพิจารณาร่างกฎหมาย ซึ่งกรรมการยังขาดเจ้าหน้าที่ประจำที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญที่จะมาช่วยงานของกรรมการ และเห็นว่างบประมาณที่นำมาจ้างนักวิชาการ ผู้ชำนาญการ และที่ปรึกษาเป็นจำนวนเงินที่น้อยเกินไปสำหรับการทำงานที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถอย่างสูง

ดังนั้นจึงเห็นว่ารัฐสภาจะต้องมีศูนย์ข้อมูลทางวิชาการเพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้า ต้องมีการปรับปรุงระบบสารสนเทศ โดยนำระบบสารสนเทศสมัยใหม่มาใช้ในการดำเนินงานของรัฐสภา

แพทย์หญิงมาลินี สุขเวชชวรกิจ สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดนครสวรรค์ และประธานกรรมการการสาธารณสุข (สัมภาษณ์ วันที่ 4 ตุลาคม 2545)

ในการทำงานของกรรมการมักประสบปัญหาในเรื่องตรวจสอบหาข้อมูลต่างๆ อำนาจในการเรียกข้อมูลเอกสารหรือบุคคลยังไม่ชัดเจนในระบอบรัฐสภาของบ้านเรา ซึ่งในส่วนตรงนี้เห็นว่าน่าจะมีบทลงโทษกรณีที่มีการเรียกข้อมูลเอกสารหรือบุคคลแล้วไม่มา หากเป็นการเรียกครั้งแรกแล้วไม่มาอาจจะลงโทษโดยการตักเตือน ครั้งที่สองถ้าไม่มาอีกก็จำเป็นต้องมีการลงโทษ แต่ในการลงโทษนั้นก็ต้องคำนึงถึงปัจจัยอื่นๆ ด้วย เช่น ในบางกรณีกรรมการบางคนเรียกข้อมูลเอกสารมากเกินไป เพื่อที่จะแบ่งบารมีของตน ดังนั้นต้องดูด้วยว่าเป็นเรื่องที่สำคัญและมีเหตุผลที่สมควร

นอกจากนี้ยังเห็นว่าการทำงานของกรรมการยังมีอุปสรรคในเรื่องการไม่มีหน่วยงานทางด้านวิชาการรองรับการทำงานของคณะกรรมการ ซึ่งในส่วนตรงนี้น่าจะมี staff ที่มีคุณภาพ มีความชำนาญรองรับงานของคณะกรรมการไว้บ้าง โดยที่ทุกวันนี้การทำงานของกรรมการต้องช่วยเหลือตนเองเป็นหลักในการค้นคว้าหาข้อมูล

ประการสุดท้ายเห็นว่าเมื่อมีบุคคลที่มีฝีมือมาทำงานให้กับกรรมการของวุฒิสภาแล้ว อย่าได้คิดว่างานจะไปซ้ำซ้อนกับงานของกรรมการสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพราะในความเป็นจริงในการทำงานควรจะต้องมี Double Check คือ ต่างคนต่างทำ ถ้าเพื่อความเห็นตรงกันก็จะถือเป็นประโยชน์สูงสุดของชาติ ถ้าความเห็นใดไม่ตรงกันก็ต้องมาพิจารณากันให้รอบคอบอีกครั้งหนึ่ง

นางมาลีรัตน์ แก้วก่า สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดสกลนคร และกรรมการกิจการสตรี เยาวชน และผู้สูงอายุ (สัมภาษณ์วันที่ 14 พฤศจิกายน 2545)

1) หน้าที่ในด้านนี้โดยทัศนะส่วนตัวคิดว่าดีขึ้นแต่ยังไม่สามารถจับหัวใจได้ ยกตัวอย่างเช่น ถ้าในทัศนะส่วนตัวเมื่อมีข่าวหรือข้อมูลอะไรที่เล็ดลอดออกมาต้องมีกระบวนการในการเกาะติดเรื่องนั้นอย่างเอาจริงเอาจัง แต่ยังไม่สามารถทำได้ถึงขนาดนั้น ทำได้บ้างแต่เพียงผิวเผิน เบาบาง และมีการเบรกกันไปเบรกกันมา ระหว่างฝ่าย ส.ส. หรือ ส.ว.

2) อำนาจหน้าที่ของ ส.ว. ก็คือการตรวจสอบโดยตรง ส.ส. เองต่อให้เป็นฝ่ายรัฐบาลเขาก็มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบแต่เอาเข้าจริง เมื่อทำหน้าที่เป็น ส.ส. ในฝ่ายรัฐบาลก็ไม่สามารถทำหน้าที่ตรวจสอบได้

ภาพรวมในการทำหน้าที่ด้านการตรวจสอบส่วนตัวเห็นว่าทำได้ดีขึ้น โดยเฉพาะในส่วนของ ส.ว. เห็นได้ชัดเมื่อเทียบกับ ส.ว. รุ่นเก่า เพราะ ส.ว. มันถูกจำกัดด้วยตัวของมันเองเพราะเมื่อนายกเป็นผู้แต่งตั้งมันก็ไม่มีกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือก ส.ว. ดังนั้นการทำหน้าที่ในการตรวจสอบก็ทำได้น้อยลง เพราะรัฐบาลเป็นคนตั้งและวุฒิสภาส่วนมากเป็นข้าราชการประจำ เช่น เป็นปลัดกระทรวงจะไปตรวจสอบกระทรวงตัวเองได้อย่างไร ในส่วนของการตั้งกระทู้ก็มีการทำที่มากขึ้น และดีขึ้นกว่าเดิม การยื่นญัตติติดตามตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็น กมธ. วิสามัญยาเสพติด กมธ. วิสามัญปราบคอร์รัปชัน หรือติดตามการร้องทุกข์ของประชาชน มีกระบวนการที่ทำหน้าที่ได้ดีกว่าเดิม เนื่องจากกรอบการทำงานและที่มาของ ส.ส. และ ส.ว. มันชัดเจนขึ้นและทำได้ดีขึ้นกว่าเดิม

นายเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดกรุงเทพมหานคร และประธานคณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน (สัมภาษณ์วันที่ 19 พฤศจิกายน 2545)

1) นักการเมืองและเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารบางคนไม่ยอมมาชี้แจง ไม่ยอมมาให้ปากคำ ไม่ยอมมาให้ไต่สวน ทั้งนี้เนื่องจากไม่มีบทลงโทษใด ๆ ซึ่งต่างจากต่างประเทศที่ให้อำนาจและบทลงโทษ หากวุฒิสภาหรือคณะกรรมการเรียกมาเพื่อให้ทำการชี้แจง ให้ปากคำ หรือไต่สวนแล้วไม่มา หรือปัญหาในการขอข้อมูลเอกสารหลักฐานเพื่อมาทำการตรวจสอบ บางครั้งก็ให้บ้าง ไม่ให้บ้าง บางครั้งก็ตอบ บางครั้งก็ไม่ตอบ หรือตอบช้า เป็นต้น กล่าวคืออำนาจในการตรวจสอบควบคุมค่อนข้างจะมีปัญหาจากลูกเล่นของฝ่ายบริหารและฝ่ายราชการ

2) ภายหลังจากการทำการไต่สวน สอบสวน เรียบร้อยแล้ว กรรมการไม่มีอำนาจโดยตรงในการจัดการเรื่องนั้น สิ่งที่ทำได้คือส่งให้รัฐบาลแก้ไขปัญหา ส่งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหาส่งให้ ป.ป.ช. หรือองค์กรอิสระที่มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการ หรือส่งให้สื่อมวลชน เพื่อเผยแพร่ให้ประชาชนได้ทราบ สิ่งที่ทำได้คือตั้งกระทู้ถามบ้าง หรืออภิปรายบ้าง ขึ้นตอนยังไม่สามารถดำเนินการถึงที่สุดได้ และในการตั้งกระทู้ถาม ตั้งแต่มีการตั้งกระทู้ถามมา นายกรัฐมนตรีทักษิณ ไม่เคยมาตอบกระทู้ถามของวุฒิสภาเลย และรัฐมนตรีคนอื่น ๆ ก็ไม่ค่อยให้ความสนใจในการจะมาตอบกระทู้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลชุดนี้ไม่ได้ใส่ใจเห็นสถานิติบัญญัติเป็นเพียงแค่นับได้ไปสู่อำนาจฝ่ายบริหารแต่ไม่ได้ใส่ใจว่าตนเองจะต้องถูกควบคุมและ

ตรวจสอบผ่านกระทู้

3) ปัญหาเรื่องความเป็นอิสระของวุฒิสภา สาเหตุที่ทำให้วุฒิสภาไม่เป็นอิสระ ได้แก่ หนึ่ง สายสัมพันธ์ทางเครือญาติ วุฒิสภา บางคนมีญาติพี่น้อง สามี หรือภรรยา เป็น ส.ส. หรือพรรคการเมือง สอง เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์เดิม เช่น เคยเป็น ส.ส. เคยเป็นผู้มีส่วนได้เสียกับพรรคเก่า สาม วุฒิสภาบางคนอยากได้ผลประโยชน์จากผู้มีอำนาจ เพื่อหวังอุปถัมภ์คำชู้กันในอนาคต รวมถึงฝ่ายผู้มีอำนาจก็พยายามเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับวุฒิสภาบางคนด้วย และ สี่ เป็นเรื่องของผลประโยชน์โดยตรง มีการพูดกันว่ามีการให้เงินสนับสนุนแก่วุฒิสภาบางคนเป็นรายเดือน หรือเป็นเรื่อง ๆ ไป แต่ประเด็นดังกล่าวเป็นที่ทราบกันแต่ไม่สามารถตรวจสอบได้

นายอุดร ดันติสุนทร สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดตาก และ ประธานกรรมาธิการปกครอง (สัมภาษณ์ วันที่ 27 พฤศจิกายน 2545)

ในกฎหมายรัฐธรรมนูญวิธีการควบคุมและการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลนั้นโดย ส.ว.นั้นประกอบไปด้วยวิธีการทำงาน 2 วิธีคือ หนึ่ง การตั้งกระทู้ถามโดยที่รัฐมนตรีจะต้องมาตอบคำถาม ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากฝ่ายบริหาร และ สอง การอภิปรายไม่ไว้วางใจโดยไม่มีการลงมติ นอกจากนี้ในส่วนของการทำงานร่วมในชั้นของการตั้งกรรมาธิการร่วมระหว่าง ส.ส. และ ส.ว.ก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

นายนิพนธ์ วิสินธุยุทธศาสตร์ สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดอ่างทอง และ ประธานกรรมาธิการวิสามัญกิจการวุฒิสภา (สัมภาษณ์ วันที่ 29 พฤศจิกายน 2545)

1) การตั้งกระทู้ถามและญัตติเพิ่มขึ้นหลายเท่าตัว หากสังเกตจากวุฒิสภาชุดเดิมที่มาจากการแต่งตั้งนาน ๆ ครั้งจึงจะมีญัตติตั้งคณะกรรมการวิสามัญ แต่ชุดนี้เข้ามาในช่วงแรก ๆ มีการตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้นมามากมาย จนช่วงหลังนี้ต้องพยายามยับยั้งการตั้งกรรมาธิการวิสามัญ เพราะสมาชิกวุฒิสภามีเพียง 200 คนเกรงว่าจะไม่มีเวลาประชุมและทำงานกันไม่ทัน กรรมาธิการวิสามัญกิจการวุฒิสภาจะได้รับมอบอำนาจอย่างมากจากวุฒิสภา เช่น ให้พิจารณาเรื่องกระทู้และญัตติก่อนที่ประธานวุฒิสภาจะให้บรรจุในระเบียบวาระการประชุม ทั้งที่เป็นอำนาจของประธานฯโดยตรง แต่ กมธ.กิจการวุฒิสภาก็ได้รับความไว้วางใจให้พิจารณาก่อน

2) การตั้งกระทู้ถามของวุฒิสภาชุดนี้นั้นเพิ่มขึ้นอย่างมาก และได้มีการแก้ไขบังคับการประชุมวุฒิสภาให้มีได้วันละ 5 กระทู้ จากเมื่อก่อน 3 กระทู้ กมธ.กิจการวุฒิสภาก็พยายามติดตามไม่ให้เข้ากับกระทู้ของสภาผู้แทนฯ ญัตติก็พยายามเอาที่จำเป็นจริงๆ ยึดหลักให้กรรมาธิการสามัญทำงานตรงนี้ให้มาก

3) การทำงานของคณะกรรมการมีรายละเอียดมากขึ้น มีการตั้งอนุกรรมาธิการมากขึ้น โดยเฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบ มีความเข้มข้นขึ้นอย่างมาก เพราะ ส.ว. ลงพื้นที่มากกว่าเดิมมาก

กล่าวชุดข้อมูลในระดับลึก กล่าวชนรัฐบาล การเชิญข้าราชการเข้ามาชี้แจงถ้าต่ำกว่ารองอธิบดีจะไม่ให้ชี้แจงเลย

4) ปัญหาบางเรื่องต้องการให้รัฐมนตรีมาชี้แจง แต่รัฐมนตรีไม่ค่อยมา รัฐบาลชุดนี้ไม่ค่อยสนใจ รัฐสภา มีความพยายามที่จะใช้มติของวุฒิสภาบีบให้รัฐมนตรีมาชี้แจง แต่ก็เป็นการที่รุนแรงเกินไป คณะกรรมการกิจการวุฒิสภาก็พยายามประสานงานขอความร่วมมือจากรัฐบาล รัฐบาลชุดนี้ไม่ค่อยชอบมาสภา อาจจะเป็นเพราะรัฐธรรมนูญด้วยที่ทำให้รัฐบาลไม่จำเป็นต้องจอสภา

5) การอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติของวุฒิสภามาตรา 187 เป็นอำนาจอย่างหนึ่งที่วุฒิสภายังไม่ใช้ แต่ถ้าวุฒิสภาใช้มาตรานี้โดยมีข้อมูลพร้อม รัฐบาลจะสั่นสะเทือนมากถึงแม้จะไม่มีการลงมติก็น่าสนใจ เพราะถือว่าวุฒิสภาเป็นคนกลางถ้าหากถึงขั้นที่มีการเปิดอภิปรายก็แสดงว่าทำอะไรผิดพลาด

นายวัลลภ ตังคณานุกาญจน์ สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดกรุงเทพมหานคร และ ประธานกรรมการกิจการสตรี เยาวชน และผู้สูงอายุ (สัมภาษณ์ วันที่ 2 ธันวาคม 2545)

1) การตั้งกระทู้ถามของวุฒิสภาไม่ต่างจากก่อนการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ 2540 มากนัก แต่ว่าอาจมีความหมายหรือมีผลทางจิตวิทยามากกว่าวุฒิสภาชุดที่แล้ว เพราะสมาชิกวุฒิสภาชุดนี้มาจากการเลือกตั้งมีผลที่จะต่อว่ารัฐบาลได้และสามารถที่จะถอดถอนรัฐบาลได้ รัฐบาลจึงค่อนข้างมีความเกรงใจและมาตอบกระทู้มากกว่าวุฒิสภาที่มาจากการแต่งตั้ง

2) แต่กระทู้ของวุฒิสภาก็มีจุดอ่อนที่เป็นปัญหาอยู่เล็กน้อยเพราะยังจับต้นชนปลายไม่ถูก เพราะกระทู้จำนวนไม่น้อยของวุฒิสภายังคล้ายๆ กับกระทู้ของสภาผู้แทนราษฎร เป็นกระทู้สุภาพเพทุบาย เช่น กระทู้น้ำท่วม แผ่นดินไหว ข้าราชการตก เป็นต้น ซึ่งเป็นบทบาทที่คล้ายๆ กับบทบาทของสภาผู้แทนราษฎร กระทู้นี้ไม่ค่อยเข้าสู่หลักการของการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ถ้าจะให้ตรงไปตรงมาต้องเป็นกระทู้ที่สัมพันธ์กับนโยบาย

3) ในเรื่องของการเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่ลงมติของวุฒิสภานั้นยังไม่มีใครดำเนินการ แต่ก็มีความพยายามที่จะทำ เช่น เตรียมการเปิดอภิปรายรัฐมนตรีที่รับผิดชอบงานท่องเที่ยว แต่ว่าต้องล้มไป เพราะว่าเสียงข้างมากของวุฒิสภาไม่เห็นด้วย ให้ไปใช้บทบาทในคณะกรรมการแทน

4) คณะกรรมการสามัญของวุฒิสภา 21 คณะ ถือได้ว่าทำหน้าที่กำกับการบริหารราชการแผ่นดินได้ค่อนข้างดี เห็นได้จากการที่คณะกรรมการได้เชิญหรือเรียกรัฐมนตรีที่ดี ข้าราชการที่ดี ที่ทำหน้าที่ในการบริหารมาชี้แจงในเรื่องที่เกิดขึ้น และก็กำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง

5) เรื่องการรับเรื่องราวร้องทุกข์นั้นเยอะมาก มีประชาชนมาร้องทุกข์ต่อทุกกรรมการเลย จึงมีการจัดระบบว่าเรื่องใดเกี่ยวข้องกับกรรมการใดก็ให้กรรมการนั้นคณะเดียวดำเนินการไป หลายน

อย่างจึงเป็นระบบมากขึ้น ก็ถือว่าวุฒิสภาได้ทำงานอย่างเต็มที่ ส่วนการทำงานของคณะกรรมการการวิสามัญก็เป็นไปดังนี้ คือ หนึ่ง คณะกรรมการการวิสามัญเพื่อพิจารณากฎหมาย ซึ่งมีจุดอ่อนที่ตั้งเป็นคณะใหญ่เกินไปทำให้การพิจารณาค่อนข้างจะใช้เวลานานมาก สอง คณะกรรมการการวิสามัญเพื่อพิจารณาญัตติที่วุฒิสภาให้ความสนใจเป็นเรื่องๆไป เช่น เรื่องกรณีการชุดคลองคอดกระ เรื่องการศึกษา เรื่องการปฏิรูประบบราชการ เป็นต้น ซึ่งก็ตั้งขึ้นมาเพื่อให้การตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดินครอบคลุมมากขึ้น เพราะว่าการวิสามัญ 21 คณะไปไม่ถึงเรื่องที่เป็นเรื่องเฉพาะ

6) การตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชัน เห็นว่าขณะนี้ประชาชนทำได้ดีกว่าฝ่ายค้านและทำได้ดีกว่าวุฒิสภาด้วย เพราะปัจจุบันประชาชนมีการรวมกลุ่มกันแน่นมากเพื่อต่อสู้กับการทุจริตคอร์รัปชัน

7) ข้อเสนอแนะก็คือ การกำกับการบริหารราชการแผ่นดินและการติดตามองค์กรอิสระยังไม่เข้มข้นดีพอ ต้องมีการติดตามอย่างใกล้ชิดมากขึ้น

ค) ข้าราชการประจำสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

นายสิทธิชัย พิมเสน ผู้อำนวยการสำนักการประชุม สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (สัมภาษณ์ วันที่ 9 ตุลาคม 2545)

1) การตรวจสอบทำได้ดีขึ้น มีกระทู้ถามสดที่ทำให้รัฐมนตรีต้องมาตอบให้ทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระบบคณะกรรมการก็สามารถตรวจสอบได้ดีขึ้น การอภิปรายในปัจจุบันมีคุณภาพมากขึ้นเป็นการเสนอข้อมูลเป็นส่วนใหญ่ให้ประชาชนพิจารณาเอง ไม่เหมือนแต่ก่อนที่ใช้สำนวนโวหารเป็นหลัก

2) มาตรฐานผู้แทนดีขึ้น การอภิปรายเป็นการนำเสนอข้อมูลที่มีเนื้อหาสาระให้ประชาชนตัดสินใจเอง ไม่เน้นที่การพูดสำนวนโวหาร

ง) ข้าราชการประจำสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

นางสาววรรณิ เกตุนุติ รองเลขาธิการวุฒิสภา (สัมภาษณ์ วันที่ 3 ตุลาคม 2545)

1) สมาชิกวุฒิสภามีบทบาทมากขึ้น เริ่มมีตั้งแต่วุฒิสภาชุดที่แล้วแต่ว่าเพิ่งจะเป็นที่สังเกต เช่น มีการแก้กฎหมายมากขึ้นจนจำหลักการเดิมไม่ได้ก็มีในวุฒิสภาชุดก่อน มีการทำงานมากขึ้นเพราะมาจากการเลือกตั้ง และมีความคิดเห็นที่หลากหลายขึ้นจากตัวแทนของกลุ่มต่างๆ เช่น ในกรณีที่ผู้เสนอร่างกฎหมายต้องการความชำนาญเฉพาะด้าน แต่สมาชิกวุฒิสภากลุ่มองค์กรเอกชนจะเห็นว่าควรให้ประชาชนระดับรากหญ้าให้เข้ามามีส่วนร่วมด้วย เป็นต้น

2) ในความเป็นจริงวุฒิสภาจะมีการประชุมรอบเพื่อการเตรียมงานก่อนหลายครั้ง และฝ่ายข้าราชการประจำก็เคยเสนอให้ปรับปรุง แต่ส่วนใหญ่สมาชิกวุฒิสภาจะไม่เห็นด้วย

3) บทบาทของวุฒิสภาปัจจุบันในการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารมีค่อนข้างมาก และเป็นการตรวจสอบในเชิงนโยบาย มีจำนวนกระทู้ถามทั้งที่ให้ตอบในที่ประชุมและในราชกิจจานุเบกษามาก

กว่าชุดก่อนๆ และได้รับการตอบพอสมควรไม่ล่าช้าเพราะมีขบวนการเร่งรัด คือการทำตามข้อบังคับการประชุมที่มีกำหนดเวลา หากผิดผ่อนเวลาการตอบก็จะเป็นผลดีต่อฝ่ายบริหารเอง

นายมนตรี รูปสุวรรณ รองเลขาธิการวุฒิสภา (สัมภาษณ์ วันที่ 4 ตุลาคม 2545)

1) ในการทำหน้าที่ควบคุมฝ่ายบริหารเห็นว่ากระทู้ถามทั่วไปยังไม่ค่อยทันเหตุการณ์ แต่ก็ดีขึ้นกว่าเดิม ในส่วนของการมีกระทู้สดเพิ่มขึ้นมานั้นเป็นสิ่งที่ดีสามารถช่วยควบคุมการทำงานของฝ่ายบริหารได้

2) การอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลที่ผ่านมาเห็นว่ากระบวนการอภิปรายมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะต้องมีหลักฐานนำมายืนยันถึงการทุจริตต่างๆ ซึ่งจะกล่าวอ้างลอยๆ ไม่ได้

3) การทำหน้าที่ของคณะกรรมการเห็นว่าจำนวนคณะกรรมการของสภาผู้แทนราษฎรมีมากเกินไป มีการทำงานที่ซ้ำซ้อนกัน และในการทำงานของกรรมการทั้งสองสภาควรที่จะต้องตั้งหน่วยงานประสานการทำงานของทั้งสองฝ่ายขึ้นใหม่

นางมัลลิกา ลับโพธิ์ ผู้อำนวยการสำนักการประชุม สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา (สัมภาษณ์ วันที่ 3 ตุลาคม 2545)

1) เดิมสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการแต่งตั้ง จะมีจำนวนกระทู้ถามน้อยมาก แต่สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งจะทำหน้าที่ในด้านการตรวจสอบและควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินมากขึ้น มีการตั้งกระทู้ถามมากขึ้น คุณภาพของกระทู้ถามบางเรื่องยังเป็นกระทู้ที่เกี่ยวกับท้องถิ่นอยู่มาก แต่ประธานวุฒิสภาต้องการให้การตั้งกระทู้ถามเน้นที่เรื่องนโยบายมากกว่า ซึ่งกระทู้ท้องถิ่นจะทำให้ไปซ้ำกับกระทู้ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่ก็มีแนวโน้มที่จะเป็นกระทู้ถามเชิงนโยบายมากขึ้น

2) คณะกรรมการวิสามัญของวุฒิสภาปัจจุบันมีคนของรัฐบาลและคนนอกเข้ามาน้อย ยกเว้นบางเรื่องที่ต้องการผู้เชี่ยวชาญจริงๆ จึงจะมีเข้ามาบ้าง สมัยก่อนจะมีกำหนดในข้อบังคับการประชุมว่าจะต้องตั้งคนนอก และคนที่คณะรัฐมนตรีเสนอหนึ่งในสี่ แต่ความข้อบังคับฯ ใหม่จะตัดส่วนนี้ออกไป

2.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับหน้าที่ในการควบคุมโดยการแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งในองค์กรที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และถอดถอนบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ก) สมาชิกวุฒิสภา

พลตรีมนูญกฤต รูปขจร ประธานวุฒิสภา (สัมภาษณ์ วันที่ 16 ตุลาคม 2545)

1) วุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ ม.303 - 307 ในส่วนนี้กระบวนการยังไม่เอื้ออำนวยยังเลื่อนลอยในเรื่องการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยไม่มีการระบุเงื่อนไขที่ชัดเจน เช่นคำนิยามของคำว่า “ร่ำรวยผิดปกติ”, “ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่”, “ส่อว่ากระทำผิดต่อการทำหน้าที่ราชการ” และ “จงใจขัดต่อกฎหมายหรือรัฐธรรมนูญที่บัญญัติไว้” ยังไม่มีใครทำให้รัฐธรรมนูญชัดเจน และรัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังมีข้อขัดแย้งและข้อจำกัดในการนำไปปฏิบัติได้จริงเพราะตัวบุคคลมีความสัมพันธ์กันทางสังคม หรือระบบอุปถัมภ์ให้ความช่วยเหลือ

2) เงื่อนไขในการถอดถอน ตามมาตรา 304 คือ ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนหนึ่งในสี่ของเท่าที่มีอยู่เข้าชื่อแล้วยื่นต่อประธานวุฒิสภา กระบวนการตรวจสอบเบื้องต้นคือปัญหาใหญ่เพราะมีการวิ่งเต้นเล่นกันมาก เมื่อตรวจสอบเสร็จก็ส่งไปให้ปปช.ชี้มูล ผู้ถูกกล่าวหาต้องพักงาน แล้วปปช.ส่งกลับให้วุฒิสภาลงมติ โดยใช้คะแนนเกินสามในห้า หากวุฒิสภาเป็นกลางก็ไม่ใช่เรื่องยาก แต่ในความเป็นจริงในสังคมการเมืองไทยยังคงสร้างปัญหาที่ทำให้ไม่เป็นกลางจริง

3) ความไม่เป็นกลางนี้ก่อปัญหาให้กับระบบการแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ ซึ่งไม่เป็นกลางตั้งแต่ขั้นกรรมการสรรหา แล้ว เพราะผู้แทนพรรคการเมืองแต่ละพรรคที่กำหนดให้เลือกกันเอง มีการฮั้วกัน ต้องแก้รัฐธรรมนูญไม่ให้พรรคการเมืองยุ่งเกี่ยวกับองค์กรอิสระเลย เพื่อให้เกิดการพัฒนาการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ

4) เสนอให้ฝ่ายตุลาการมีส่วนในกระบวนการสรรหา เพราะ หนึ่ง มีความรู้ความชำนาญในเรื่องกฎหมายอย่างแท้จริง สอง มีความสามารถในการใช้ดุลยพินิจในการตัดสินคน สาม มีความเป็นกลางทางการเมืองมากกว่าสถาบันอื่นเพราะเป็นลักษณะของวิถีชีวิตและวิชาชีพอยู่แล้ว

5) กรรมการการเลือกตั้ง ส่วนใหญ่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง การเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ยุติธรรมจึงเกิดขึ้นไม่ได้ และกำลังจะเกิดปัญหาเช่นเดียวกันในกรณีของการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เพราะกรรมการสรรหายังตกอยู่ภายใต้อำนาจการเมือง และผลประโยชน์ของฝ่ายการเมือง ทำให้ไม่มีทางเป็นกลางได้เลย

นายคำนวน ชโลปถัมภ์ สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดสิงห์บุรี และประธานกรรมาธิการการยุติธรรม และสิทธิมนุษยชน (สัมภาษณ์ วันที่ 4 ตุลาคม 2545)

ในการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งในองค์กรตามรัฐธรรมนูญ เมื่อคณะกรรมการการสามัญที่ทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลได้เสนอชื่อบุคคลมายังวุฒิสภา วุฒิสภา 200 คน จะทำการพิจารณาโดยอ่านประวัติและความประพฤติของแต่ละคนแล้วปรึกษากัน เช่น จะพิจารณาแต่งตั้งกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ก็จะมีการดูวุฒิสภาที่มีประสบการณ์ทางด้านสำนักงานประมาณว่าบุคคลที่เสนอชื่อมา มีคุณสมบัติเป็นอย่างไรบ้าง ซึ่งในท้ายที่สุดวุฒิสภาแต่ละคนก็จะกลั่นกรองด้วยตัวเอง โดยไม่มีการชี้นำจากบุคคลอื่น การใช้ดุลพินิจของวุฒิสภาเป็นไปอย่างตรงไปตรงมา และใช้เหตุผล

แพทย์หญิงมาลินี สุขเวชชวรกิจ สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดนครสวรรค์ และประธานกรรมาธิการการสาธารณสุข (สัมภาษณ์ วันที่ 4 ตุลาคม 2545)

ในการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งในองค์กรตามรัฐธรรมนูญปัญหาที่พบคือการพิจารณาของวุฒิสภาอาจมีการลอบบีตัวบุคคลกันบ้าง แต่ก็ไม่ค่อยมีผลต่อการใช้วิจารณญาณของวุฒิสภาแต่ละคน

นางมาลีรัตน์ แก้วก่า สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดสกลนคร และกรรมาธิการกิจการสตรี เยาวชน และผู้สูงอายุ (สัมภาษณ์วันที่ 14 พฤศจิกายน 2545)

1) อำนาจหน้าที่ในการแต่งตั้งแต่เดิมไม่มีจึงไม่สามารถที่จะเปรียบเทียบได้ว่าดีขึ้นหรือไม่ แต่บอกได้ว่าอุปสรรคยังมีเยอะ แต่โดยส่วนตัวยังถือว่า ส.ว.มีความรับผิดชอบค่อนข้างสูง เกินกว่าครึ่งหนึ่งของ ส.ว. ใช้วิจารณญาณตัดสินใจด้วยตัวเอง ใครจะลอบบี เป็นเรื่องธรรมดา เรื่องลอบบีก็คือการมาบอกมากล่าวกัน คนจะเชื่อไม่เชื่อเป็นอีกเรื่องหนึ่ง แต่การลอบบีจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจหรือไม่มันต่างหากที่เป็นเรื่องสำคัญ แล้วในทัศนะส่วนตัวคิดว่าเกินกว่าครึ่งหนึ่งของ ส.ว.การลอบบีไม่มีอิทธิพล แต่ต้องยอมรับว่าความไม่พอใจต่อการเลือกมีใหม่คำตอบคือมี แต่ก็ต้องยอมรับในวิถีทางของการเป็นมาเป็นไป เพราะแม้เราจะไม่พอใจต่อผลในการคัดเลือกที่ออกมาก็ตามที แต่เรายังมีอำนาจในการตรวจสอบเขาอีก

2) ในส่วนของการตรวจสอบยังไม่ได้ทำ เพียงแค่กระบวนการในการตรวจสอบก็แยกแล้ว ซึ่งยังไม่มีการที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบโดยตรง ควรที่จะต้องมีหน่วยงานของวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎร ในการทำหน้าที่ตรวจสอบรายชื่อ 50,000 ชื่อที่ยื่นถอดถอนต่อวุฒิสภา และ ตรวจสอบ 50,000 ชื่อที่ยื่นเสนอกฎหมายต่อสภาผู้แทนราษฎร โดยองค์กรนี้ต้องทำงานประสานร่วมกับกรมการปกครอง และ ก.ก.ต. โดยตรงพร้อมทั้งบูรณาการข้อมูลโดยอาจจะใช้หน่วยงานที่มีอยู่ก็ได้

3) ในการทำงานแบบบูรณาการร่วมกันระหว่าง ส.ส.และส.ว.ยังไม่เกิดขึ้น ทั้ง ๆ ที่เมื่อมีการตรวจสอบแล้วพบว่ามีความผิดแล้วยังเอาผิดไม่ได้ น่าจะมีการทำงานร่วมกันในภาพใหญ่หัวใจของการตรวจสอบยังทำได้ไม่เต็มที่ การตรวจสอบยังไม่สามารถเจาะลึกและตรวจสอบไปถึงตัวผู้กระทำผิดได้

4) ในส่วนของกรรมการสรรหายังมีอุปสรรค เช่น ในการเลือก ก.ก.ต.ไม่ควรที่จะมีผู้มีส่วนได้เสียเข้าร่วม ไม่ควรให้มีพรรคการเมืองร่วมเป็นกรรมการสรรหาแม้น้อย แม้แต่ในส่วนของ ปปช.และศาลรัฐธรรมนูญ เองก็ไม่ควรมีตัวแทนพรรคการเมืองเข้าร่วมควรให้ตัวแทนของนักวิชาการกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

นายเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดกรุงเทพมหานคร และประธานคณะกรรมการสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชน (สัมภาษณ์วันที่ 19 พฤศจิกายน 2545)

1) จากปัญหาในเรื่องของการเริ่มไม่มีอิสระในตัววุฒิสภาบางส่วน ก็อาจเป็นปัญหาในส่วนของ การแต่งตั้งถอดถอนที่จะมีขึ้นในอนาคต

2) นอกจากนี้ในเรื่องของการแต่งตั้งในส่วนของกรรมการสรรหานั้น การที่วุฒิสภาจะแต่งตั้งใคร หรือเลือกตั้งใครนั้นจะเลือกจากกรรมการสรรหาที่สรรหามาสองเท่า แต่กรรมการสรรหาจะมีปัญหาคือ

หนึ่ง กรรมการสรรหาไม่ได้มีการกำหนดระเบียบ กฎเกณฑ์ในการสรรหาให้แน่นอนชัดเจน มีการปรับเปลี่ยนระหว่างการสรรหา เช่น ในกรณีมีการปรับเปลี่ยนกรณีการเลือก คุณศิริรินทร์ รูปกล้า เพราะมีการเปลี่ยนวิธีการลงคะแนน หรือมีการหยุดพักการประชุมและมีการประชุมลับ แสดงให้เห็นถึงความไม่ชัดเจนแน่นอน วิธีการในที่นี้หมายความว่าแต่ละชุดของกรรมการสรรหาที่ไม่มีความชัดเจนแน่นอน โดยเปรียบเทียบระหว่างชุดก็ไม่มีแน่นอนในมาตรฐานเดียวกัน

สอง กรรมการสรรหาบางชุดมีปัญหา คือ มีผู้มีผลประโยชน์สอดแทรกเข้ามาโดยเอาคนของตัวเองมาเป็นกรรมการสรรหา แล้วส่งให้วุฒิสภาเลือกทำให้วุฒิสภาต้องเลือกจากคนที่ถูกกรรมการสรรหาเลือก มาอีกที ซึ่งก็เป็นคนที่อยู่ในกลุ่มที่มีผลประโยชน์ อาทิ ก.ส.ช.และ ก.ท.ช.

สาม ในเรื่องของตัวแทนพรรคการเมืองพบว่าตัวแทนพรรคการเมืองที่ได้รับการคัดเลือกเป็น กรรมการสรรหาส่วนใหญ่จะเป็นตัวแทนพรรคการเมืองจากฝ่ายรัฐบาล ไม่มีพรรคฝ่ายค้าน ทำให้เกิดโอกาสที่จะบดบังโหวตได้

3) มีการตั้งข้อสังเกตว่าในการเลือกองค์กรอิสระในช่วงปีแรก ของวุฒิสภานำหน้าที่ได้ค่อนข้างดี เช่น ในกรณีการเลือกคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกรรมการชุดดังกล่าวไม่มีอำนาจมากนักก็เลยไม่มีการสอดแทรกมากนัก แตกต่างจากองค์กรอิสระอื่น ๆ เช่น ก.ส.ช., ก.ท.ช., คณะกรรมการการเลือกตั้ง,ศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งล้วนเป็นองค์กรที่มีอำนาจมาก

4) การที่เสนอให้ตัดตัวแทนพรรคการเมืองออกจากการเป็นกรรมการสรรหานั้น ตนเห็นด้วยอย่างยิ่ง แม้แต่สมาชิกพรรคการเมืองเองยังมีความเห็นว่าควรจะต้องตัดออกเพราะเป็นไปไม่ได้ที่จะไม่มีการเล่นพรรคเล่นพวก ควรเอาตัวแทนองค์กรอิสระเลือกกันเองมาแทนในส่วนของตัวแทนจากพรรคการเมือง แต่ต้องไม่ใช่องค์กรที่กำลังสรรหาทำการคัดเลือกกันเอง และในส่วนของปัญหาในเรื่องของการให้ประชาชน

50,000 รายชื่อสามารถยื่นถอดถอนได้นั้นก็ประสบปัญหาเช่นเดียวกันกับขั้นตอนของการเสนอกฎหมายของประชาชน

นายอุตร ตันติสุนทร สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดตาก และ ประธานกรรมการการปกครอง (สัมภาษณ์ วันที่ 27 พฤศจิกายน 2545)

การแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระก็เป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด ได้แก่ บรรดาองค์กรอิสระต่าง ๆ แต่ปัญหาที่พบในกระบวนการดังกล่าวอยู่ในกระบวนการสรรหา เช่น คณะกรรมการการสื่อสารและโทรคมนาคมแห่งชาติ หรือ กทช. ซึ่งปัญหาเกิดขึ้นคือ เมื่อวุฒิสภาได้ทำการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ที่กรรมการสรรหาคัดเลือกมาให้ วุฒิสภาเลือกก็พบว่า วิธีการในการสรรหาของกรรมการสรรหาไม่ถูกต้อง วุฒิสภาจึงไม่รับพิจารณาและขณะเดียวกัน วุฒิสภาก็ได้ส่งเรื่องต่อไปยังศาลปกครอง ศาลปกครองในขณะนี้พิจารณาแล้วว่า วุฒิสภานั้นทำถูกต้องแล้ว กรรมการสรรหาทำการร้องทุกข์อุทธรณ์ไปยังศาลปกครองสูงสุด ขณะนี้เรื่องอยู่ในการพิจารณาของศาลปกครองสูงสุด

นายนิพนธ์ วิสิทธิ์ยุทธศาสตร์ สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดอ่างทอง และ ประธานกรรมการวิสามัญกิจการวุฒิสภา (สัมภาษณ์ วันที่ 29 พฤศจิกายน 2545)

กระบวนการแต่งตั้งและถอดถอนยังเหมือนเดิม แต่ลึกขึ้น คือ เจาะถึงวิธีการสรรหาว่าชอบหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่เดิมจะไม่ยุ่งเรื่องสรรหาเท่าไรวุฒิสภาชุดนี้ไม่ยอมให้ผ่านได้ง่ายๆเลย แต่ว่าก็มี การล็อบบี้กันหนักขึ้นเพราะมาจากเลือกตั้ง ต้องยอมรับความจริงว่ามีความผูกพันในทางการเมืองกันของวุฒิสภากับสภาผู้แทนราษฎร แต่คนที่เป็กลางก็ยังมีมากกว่า มีความเป็นอิสระที่จะตัดสินใจด้วยเหตุด้วยผล

นายวัลลภ ตังคณานูรักษ์ สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดกรุงเทพมหานคร และ ประธานกรรมการกิจการสตรี เยาวชน และผู้สูงอายุ (สัมภาษณ์ วันที่ 2 ธันวาคม 2545)

สำหรับเรื่องการแต่งตั้งบุคคลและถอดถอนบุคคลนั้น การถอดถอนยังไม่มี แต่ว่าการแต่งตั้งบุคคลนั้นได้ดำเนินการแล้ว เข้าใจว่าดำเนินการได้ครบถ้วนทุกองค์อิสระเรียบร้อยแล้ว ถ้าประเมินก็ถือว่าทำหน้าที่อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ เพียงแต่ว่ายังมีปัญหาอยู่ในขั้นตอนรายละเอียดของกระบวนการสรรหาซึ่งเกิดขึ้นก่อนที่จะมาถึงวุฒิสภา ซึ่งวุฒิสภาได้ส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญตีความไปแล้ว เรื่องกรรมการสรรหา กสท. และศาลรัฐธรรมนูญก็ได้วินิจฉัยแล้วว่าไม่ถูกต้องจริง ก็ต้องไปเริ่มดำเนินการกันใหม่

ข) ข้าราชการประจำสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

นางสาววรรณิ เกตุนุติ รองเลขาธิการวุฒิสภา (สัมภาษณ์ วันที่ 3 ตุลาคม 2545)

1) สำนักกำกับและตรวจสอบรับผิดชอบในการสรรหาและแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ปัญหาคือ บุคคลากรไม่ได้เชี่ยวชาญในด้านการตรวจสอบประวัติและพฤติกรรม ซึ่งมี

ลักษณะของการสืบสวนสอบสวนด้วย บุคคลากรไม่ได้มีพื้นฐานการทำงานด้านนี้มาก่อน ต้องขอความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกหลายหน่วยงาน ซึ่งอาจจะทำให้ไม่ทันเวลาตามที่กฎหมายกำหนด อีกทั้งสำนักงานยังไม่มีเครื่องมือตรวจสอบข้อมูลของตนเอง ต้องรอการรับรองความถูกต้องจากหน่วยงานภายนอกก่อน เช่น การลงชื่อเรียกร้องของประชาชนห้าหมื่นรายชื่อ ก็ต้องรอการตรวจสอบว่าประชาชนที่ลงชื่อนั้นเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งครบห้าหมื่นคนหรือไม่ ความล่าช้าจึงไม่ได้เกิดที่สำนักงานแต่เกิดจากการรอการตรวจสอบจากภายนอก

2) การยื่นถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ประชาชนเสนอต่อประธานวุฒิสภามีบ่อยครั้ง แต่ยังคงอยู่ระหว่างการดำเนินการของป.ป.ช. ยังไม่มีถึงขั้นที่ให้สมาชิกวุฒิสภาลงมติ แต่ขบวนการถอดถอนนั้นหากประชาชนดำเนินการเองแล้วเป็นเรื่องที่ยากมาก เพราะมีประชาชนที่มายื่นแล้วไม่สามารถหารายชื่อได้ครบห้าหมื่นคน พอถึงเวลาจึงไม่สามารถมายื่นได้

นายมนตรี รูปสุวรรณ รองเลขาธิการวุฒิสภา (สัมภาษณ์ วันที่ 4 ตุลาคม 2545)

1) การทำหน้าที่พิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งในองค์กรตามรัฐธรรมนูญเห็นว่าควรจะมีระเบียบกลางที่นำมาใช้ในการพิจารณาแต่งตั้งบุคคล ตลอดจนถึงพิจารณาว่ากระบวนการสรรหาของคณะกรรมการสรรหาต้องมีการปรับปรุงหรือไม่ เพราะมีหลายคนเห็นว่าในส่วนที่เป็นตัวแทนของพรรคการเมืองไม่ควรจะมี

2) นอกจากนี้ความเป็นอิสระทางความคิดของวุฒิสภาในการแต่งตั้งบุคคลในช่วงแรกนี้เห็นว่ายังมีความเป็นกลาง สามารถรับประกันได้ แต่ถ้ามีการเลือกตั้งวุฒิสภาครั้งต่อไปก็ต้องดูว่าจะมีพรรคการเมืองเข้ามาหนุนหรือไม่ แต่โดยส่วนตัวแล้วเห็นว่าพรรคการเมืองไม่สามารถมาครอบงำวุฒิสภาได้

นายพิเชษฐ์ กิตติสิน รองเลขาธิการวุฒิสภา (สัมภาษณ์ วันที่ 4 ตุลาคม 2545)

1) ในส่วนของการแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งในองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่ยังเป็นปัญหา คือ เมื่อคณะกรรมการสรรหา เสนอชื่อบุคคลมายังวุฒิสภา วุฒิสภาสามารถตรวจสอบได้อีกครั้งหนึ่งหรือไม่ หรือต้องยอมรับตามที่คณะกรรมการสรรหาเสนอมา ทั้ง ๆ ที่วุฒิสภาจะต้องเป็นผู้ที่นำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงลงพระกรุณาโปรดเกล้าแต่งตั้งต่อไป ซึ่งเป็นเรื่องที่ยังไม่ยุติเสียที และเมื่อย้อนกลับไปดูบันทึกการประชุมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ไม่ได้ระบุไว้อย่างชัดเจน

2) ปัญหาอีกประการหนึ่ง คือ การที่รัฐธรรมนูญกำหนดว่าต้องมีตัวแทนจากพรรคการเมืองในคณะกรรมการสรรหา เพราะฉะนั้นจึงหนีไม่พ้นที่จะมีการเล่นพรรคเล่นพวกกันบ้าง แต่วุฒิสภาก็ยังคงมีดุลพินิจที่เป็นอิสระอยู่